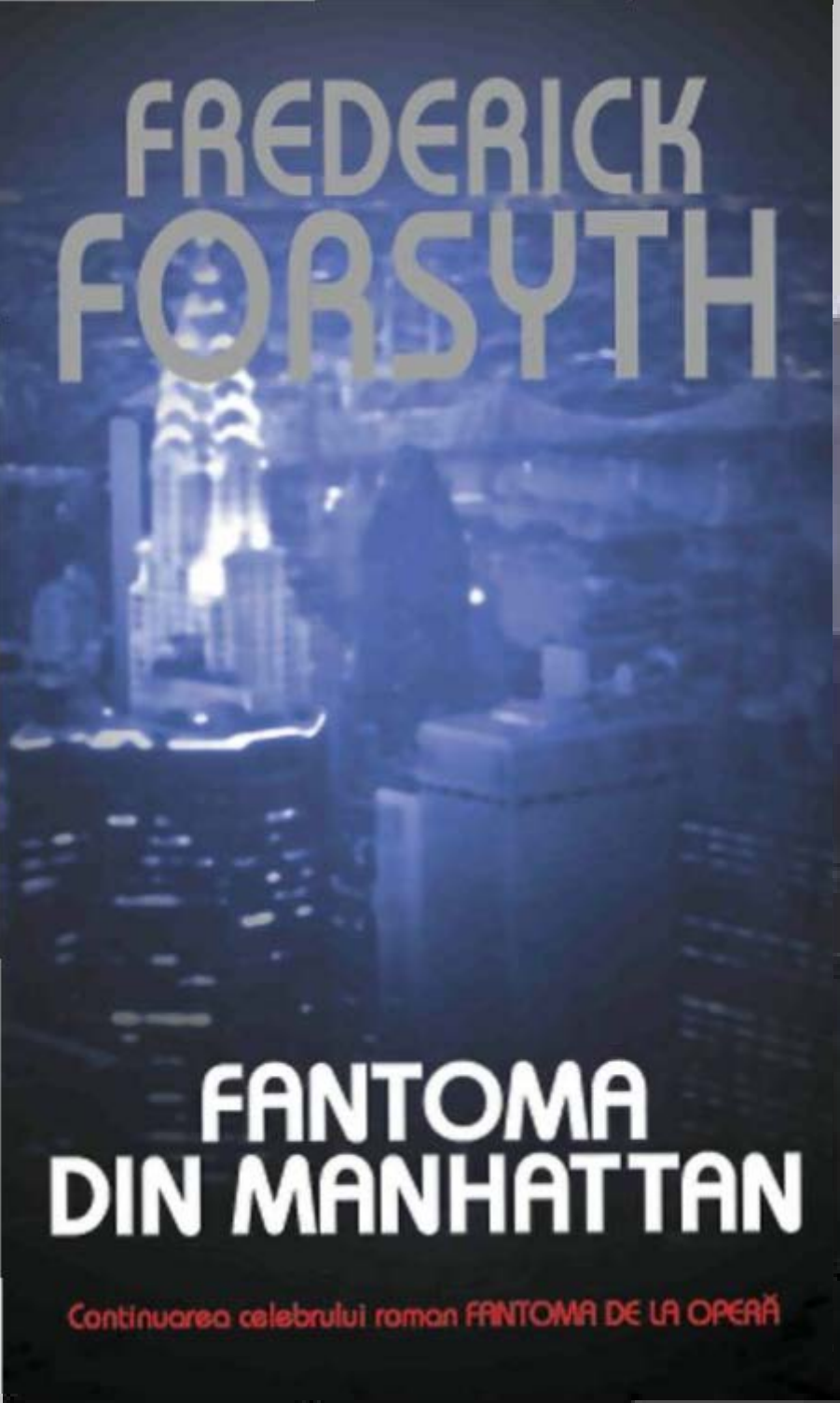
FREDERICK
FORSYTH
FANTOMA
DIN MANHATTAN
Continuarea celebrului roman FANTOMA DE LA OPERĂ

FREDERICK FORSYTH

FANTOMA DIN MANHATTAN

editura rao

Editura RAO București
Grupul Editorial RAO
C.P. 2-124 București, ROMÂNIA

FREDERICK FORSYTH
The Phantom of Manhattan
© Frederick Forsyth 1999

Traducere din limba engleză
CRISTIAN BACIU

© Editura RAO București, 2002
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
ALFÖLDI NYOMDA AG
Debrecen, Ungaria

Aprilie 2002

ISBN 973-8180-79-1

MULȚUMIRI

Investigațiile mele asupra orașului New York, așa cum era el în anul 1906, s-au bucurat de sprijinul substanțial al domnului Kenneth T. Jackson, profesor la Universitatea din Columbia, și al domnului Caleb Carr, ale cărui cărți, *Psihiatrul* și *Îngerul întunericului*, conțin evocări pline de culoare ale vieții din Manhattanul de început de veac.

Pentru descrierea amănunțită a Insulei – Coney Island – cu parcurile sale de distracție din vremurile mai sus-amintite, recunoștința mea se îndreaptă către domnul John B. Manbeck din Brooklyn, inegalabil istoric al așezărilor citadine.

Pentru toate datele referitoare la spectacolele de operă și, mai ales, la inaugurarea Operei din Manhattan pe data de 3 decembrie 1906, am beneficiat de neprețuita generozitate a redactorului-șef de la *Spectator*, domnul Frank Johnson, despre care aș putea spune că puținele lucruri pe care le va fi uitat în materie de operă adună mai mult decît voi fi eu în stare să cunosc vreodată.

Cît despre ideea inițială de a înnădi firul tematic al cărții *Fantoma de la Operă*, aceasta mi-a fost inspirată cu ocazia primei convorbiri avute cu nimeni altul decît Andrew Lloyd Webber. Ideea a prins contur de-a lungul unor discuții ulterioare între noi doi și îi sînt recunoscător pentru darurile imaginației și entuziasmului său.

PREFAŢĂ

Legenda Fantomei de la Operă, atît de cunoscută astăzi, a luat fiinţă în anul 1910 în mintea unui scriitor francez pe care lumea l-a uitat aproape complet.

Ca şi în cazul lui Bram Stoker cu al său *Dracula*, al lui Mary Shelley cu *Frankenstein*, sau Victor Hugo cu al său Quasimodo, cocoşatul de la Notre Dame, Gaston Leroux a făcut cunoştinţă întîmplător cu o poveste populară prăfuită, în ale cărei ingrediente el a intuit o compoziţie de substanţă cu adevărat tragică. Din aceasta şi-a construit propria istorisire. Numai că, aici, orice comparaţie încetează.

Primele trei opere amintite şi-au atras imediat popularitatea şi au rămas, pînă astăzi, legende cunoscute de toţi cititorii, cinefilii şi milioane de alţi oameni. Dracula şi Frankenstein au declanşat o adevărată industrie, provocînd zeci, dacă nu sute de reeditări şi ecranizări. Dar Leroux nu a fost, din păcate, Victor Hugo. Cărticica lui, apărută în 1911, a stîrnit oarecare interes în Franţa şi s-a bucurat chiar de un spaţiu de foileton în ziare, după care s-a scufundat în uitare. Unsprezece ani mai tîrziu, cu numai cinci ani înainte de moartea autorului, o întîmplare fericită a readus povestea sa în atenţia publicului, asigurîndu-i nemurirea.

Fericita întîmplare s-a prezentat sub chipul unui foarte simpatic evreu de origine germană, Carl Laemmle, o mînă de om, emigrat în America încă din copilărie şi care în 1922 era deja preşedinte al casei de filme Universal Motion Pictures din Hollywood. În anul acela el a poposit la Paris, în concediu. Între timp, Leroux prinsese a cocheta cu pelicula, pe la periferiile industriei cinematografice franceze, şi acest teren comun i-a adus pe cei doi faţă în faţă.

Pe parcursul unui schimb de cuvinte de complezenţă, magnatul filmului american i-a pomenit lui Leroux de impresia puternică pe care i-o făcuse Opera din Paris, de altfel cea mai mare din lume pînă în zilele noastre. Drept răspuns, Leroux i-a dăruit lui Laemmle un exemplar al cărţii sale scrise în 1911, care nici pînă atunci nu cucerise atenţia publicului. Preşedintele de la Universal Pictures a citit-o pe nerăsuflate, într-o singură noapte.

Carl Laemmle se afla, chiar în acea perioadă, într-o situaţie mai specială. Pe de o parte, descoperise recent un actor ciudat pe care-l chema Lon Chaney, un bărbat cu o mobilitate facială care-i permitea asumarea aproape a oricărei fizionomii pe care şi-ar fi propus-o. Pentru exploatarea calităţilor lui Chaney, Universal se angajase să ecranizeze pentru prima dată *Notre Dame de Paris* de Victor Hugo, încă de pe atunci o piesă clasică. Chaney era distribuit în rolul diformului şi cumplit de urîtului Quasimodo. La Hollywood se construiau deja decorurile – o uriaşă replică butaforică a Parisului medieval, cu Notre Dame în prim-plan.

Problema lui Laemmle era, pe de altă parte, ce rol i-ar fi putut oferi lui Chaney imediat după aceea, înainte ca vreun alt studio să i-l fure, ispitindu-l cu oferte. În dimineaţa aceea, Laemmle îşi întrevedea deja proiectul. După rolul cocoşatului, Chaney urma să intre în pielea celuilalt personaj de esenţă tragică, Fantoma de la Opera (din Paris), la fel de desfigurat şi respingător. Versat în lumea spectacolului, Laemmle ştia că una dintre metodele de a-i înghesui pe oameni în sălile de cinema era să le ridici părul măciucă de spaimă. Şi, pe bună dreptate, a socotit că personajul Fantomei era foarte potrivit pentru o asemenea ispravă.

A cumpărat drepturile, s-a întors la Hollywood şi a comandat construirea unui alt decor, de data aceasta înfăţişînd Opera din Paris. Întrucît urma să suporte greutatea cîtorva sute de figuranţi, replica Operei create de Universal Studios a fost primul decor la care s-au folosit grinzi de oţel îmbrăcate în beton. Este motivul pentru care nu a mai fost demolat şi ne

întîmpină şi azi în Scena 28 la Universal Studios, fiind folosit în repetate rînduri de-a lungul anilor.

Conform planului, Lon Chaney a interpretat mai întîi rolul titular din *Cocoşatul de la Notre Dame* şi apoi pe cel din *Fantoma de la Operă*. Ambele au fost succese de piaţă şi l-au consacrat pe Lon Chaney în galeria genului. Însă personajul Fantomei a fost cel care a înspăimîntat publicul din cale afară, smulgînd ţipetele femeilor şi chiar provocînd leşinuri. Un demers publicitar de mare inspiraţie a fost distribuirea gratuită a sărurilor resuscitante în foaiere.

Filmul a stîrnit imaginaţia publicului, dînd naştere legendei Fantomei, în mai bună măsură decît cartea lui Leroux, tot mai părăsită pe rafturile uitării. La doi ani de la premieră, Warner Brothers lansa *Cîntăreţul de jazz*, întîiul film vorbit, care a pus capăt epocii filmului mut.

Povestea Fantomei s-a reluat de atunci în diverse variante a căror slabă priză la public s-ar putea explica prin îndepărtarea, în marea lor parte, de la subiectul original, pînă la a nu mai putea fi recunoscut. În 1943, Universal relansează, după douăzeci de ani, povestea Fantomei cu Claude Rains în rolul principal, iar în 1962 acelaşi subiect este atacat de Casa de Filme Hammer din Londra, specializată în filme de groază, care îl distribuie pe Herbert Lom în rolul titular. O ecranizare rock semnată de Brian de Palma în 1974 este urmată în 1983 de o versiune televizată, cu Maximilian Schell. În 1984, un tînăr regizor britanic pune în scenă o versiune oarecum excentrică într-un teatru modest din estul Londrei. Printre cei care au citit recenziile şi s-au dus să vadă spectacolul a fost şi Andrew Lloyd Webber. Cu această ocazie, vechea povestire a domnului Leroux atinge un alt moment important în drumul ei prin lume.

În vremea aceea, Lloyd Webber lucra, de fapt, la un alt subiect, care se va concretiza sub titlul *Feţele iubirii*. Povestea Fantomei îi rămăsese totuşi în minte, iar nouă luni mai tîrziu a dat peste o traducere englezească a originalului lui Leroux într-un anticariat din New York.

Ca în majoritatea cazurilor de luciditate extremă, raţionamentul lui Lloyd Webber ne pare, din perspectiva actuală, doar o dovadă de bun-simţ elementar – şi poate că tocmai de aceea a reuşit să revoluţioneze atitudinea publicului faţă de o legendă deformată. El a înţeles că nu era vorba cîtuşi de puţin de o poveste de groază şi nici de una bazată pe ură şi cruzime, ci de povestea realmente tragică a iubirii obsesive, dar fără speranţă pe care o nutreşte un bărbat desfigurat, care se autoexilează din societate, pentru o tînără şi frumoasă cîntăreaţă de operă care preferă în cele din urmă să-şi dăruiască inima unui curtezan chipeş de viţă nobilă.

Aşadar, Andrew Lloyd Webber s-a întors la povestirea iniţială, a eliminat detaliile lipsite de logică şi pline de cruzime introduse inutil de Leroux şi a extras esenţa tragicului. Pe această temelie el a construit ceea ce, după doisprezece ani de la prima ridicare a cortinei, s-a dovedit a fi cel mai popular şi mai încununat de succes spectacol muzical al tuturor timpurilor. Peste zece milioane de oameni au văzut pînă acum *Fantoma de la Operă* pe scenă, iar percepţia globală a subiectului putem spune că se datorează aproape în întregime versiunii create de Lloyd Webber.

Dar pentru a înţelege mai bine cele întîmplate (sau ceea ce se presupune că s-a întîmplat), merită să aruncăm o privire asupra celor trei elemente iniţiale care au stat la baza povestirii. Unul dintre ele este însăşi Opera din Paris, o clădire atît de fascinantă chiar şi în zilele noastre, încît nu ne putem gîndi la nici un alt decor din lume mai potrivit pentru a găzdui povestea Fantomei. Al doilea element este Leroux în persoană, iar cel de-al treilea este volumaşul său care a văzut lumina tiparului în 1911.

Asemenea multor realizări măreţe, Teatrul de Operă din Paris a fost conceput în urma unui concurs de împrejurări. Într-o seară de ianuarie a anului 1858, împăratul Napoleon al III-lea al Franţei a mers împreună cu împărăteasa la Opera din Paris, pe vremea aceea o clădire veche din Rue de Peletier, o străduţă îngustă. La numai zece ani de la valul re-

voluționar care măturase Europa, vremurile erau încă tulburi; așa se face că un antimonarhist, pe nume Orsini, și-a ales tocmai acea seară să arunce trei bombe în direcția caleștii regale. Au explodat toate trei, provocînd moartea sau rănirea a peste o sută cincizeci de persoane. La adăpostul caleștii solide, perechea imperială a scăpat teafără și, deși șocați, au insistat să meargă totuși la operă. Însă Napoleon al III-lea a hotărît că Parisul avea nevoie de o nouă clădire a operei care să aibă, printre altele, o intrare separată pentru oaspeții de vază – o intrare care putea fi păzită și protejată împotriva bombelor.

Prefectul regiunii Sena, baronul Haussmann, edil de geniu, creator în bună parte al Parisului modern, a organizat un concurs deschis tuturor arhitecților de vază din Franța. Dintre cele o sută șaptezeci de proiecte propuse, contractul i-a revenit lui Charles Garnier, un avangardist plin de imaginație, în plină ascensiune. Proiectul său era cu adevărat impresionant și avea să coste o avere.

A fost ales locul (acela pe care se ridică astăzi clădirea Operei) și în anul 1861 au început lucrările. După cîteva săptămîni a apărut o problemă serioasă: încă de la primele excavații a ieșit la iveală un curs de apă subteran care trecea chiar prin zona respectivă. Ritmul alert al săpăturilor nu a putut depăși viteza de infiltrare a apei. Într-o epocă dominată de calculul rentabilității, constructorii s-ar fi gîndit să mute șantierul pe un teren mai propice, însă Haussmann ținea morțiș ca Opera să fie înălțată chiar în locul acela. Garnier a instalat opt pompe uriașe cu abur care au gîfîit luni în șir, zi și noapte, pentru a usca solul îmbibat cu apă; apoi a înconjurat locul cu două chesoane enorme, astupînd spațiul dintre ele cu bitum ca să împiedice infiltrarea apei în zona de lucru. Pe aceste masive temelii, Garnier și-a construit monumentala clădire.

O vreme, lucrurile au mers bine. Apa a fost ținută în frîu pînă cînd s-au terminat lucrările la nivelul respectiv, după care a început să se infiltreze din nou, formînd un lac sub ultimul nivel subteran.

588913 Biblioteca Jud. Dolj CRAIOVA

Chiar şi în zilele noastre poţi coborî, cu un permis special, să contempli printre gratii acest lac îngropat în măruntaiele pământului. O dată la doi ani nivelul lacului este coborît pentru a permite specialiştilor să verifice soliditatea fundaţiilor. Inspecţia se face cu ajutorul unor bărci cu fundul plat, manevrate de prăjini.

Garnier şi-a înălţat colosul etaj cu etaj, pînă la nivelul solului, de unde l-a extins şi l-a ridicat în continuare. În 1870 lucrările au stagnat din cauza unei alte revoluţii care a zguduit Franţa, revoluţie declanşată de scurtul, dar violentul război franco-prusac. Napoleon al III-lea a fost exilat şi a murit departe de Franţa. A fost proclamată o nouă republică, însă armata prusacă era la porţile Parisului, înfometînd capitala Franţei sub asediu. Bogaţii devorau elefanţii şi girafele grădinii zoologice, în vreme ce săracii se mulţumeau cu tocană de cîine, pisică ori şobolan. Parisul s-a predat, însă muncitorimea oraşului s-a răsculat ca urmare a chinurilor pe care fusese nevoită să le îndure.

Insurgenţii şi-au proclamat un regim social pe care l-au numit Comuna (din Paris), iar lor şi-au spus comunarzi. Cifra de o sută de mii de oameni, răspîndiţi în tot oraşul, avînd şi tunuri la îndemînă, descrie amploarea mişcării. Guvernul civil a fost cuprins de panică, lăsînd iniţiativa Gărzii Civile care s-a constituit într-un soi de juntă militară şi i-a înfrînt în cele din urmă pe comunarzi. Aceştia însă, în timpul vremelnicei lor supremaţii, se folosiseră de zidurile neterminate ale lui Garnier şi de labirintul de pivniţe şi depozite în care îşi ţineau armele, praful de puşcă şi... prizonierii. Cumplite torturi şi execuţii au avut loc în acele adevărate cripte din străfundurile pământului din care, mulţi ani după aceea, au tot fost dezgropate schelete omeneşti. Pînă şi astăzi, vizitatorul acelor locuri este cuprins de un fior inexplicabil. Lumea acestor catacombe, animată şi de zvonul despre un pustnic desfigurat care ar fi trăit acolo, l-a fascinat pe Gaston Leroux patruzeci de ani mai tîrziu şi i-a înfierbîntat imaginaţia.

Garnier şi-a reluat lucrarea în 1872, cînd lucrurile au intrat în normal. În ianuarie 1875, la aproape şaptesprezece ani de la ziua în care Orsini aruncase bombele, avea loc inaugurarea clădirii Operei, construită datorită acestei întîmplări.

Construcţia acoperă aproape patru hectare – 39 500 de metri pătraţi. Are şaptesprezece niveluri, de la cel mai adînc beci pînă la culmea acoperişului, însă doar zece se înalţă de la sol, tronînd peste nici mai mult, nici mai puţin de alte şapte niveluri subterane. Şi totuşi, cu cele 2 156 de locuri, sala de spectacole este surprinzător de mică, în comparaţie cu 3 500 la Scala din Milano sau 3 700 la New York Metropolitan Opera. Impresionante sînt însă culisele, unde găsim sute de cabine pentru actori, ateliere, cantine, raioane de recuzită şi spaţii de depozitare pentru decoruri de fundal. Acestea din urmă, structuri de şaptesprezece metri înălţime, cîntărind tone întregi, pot fi coborîte şi depozitate fără a mai fi demontate şi pot fi ridicate şi instalate din nou, ori de cîte ori este nevoie.

Pentru a ne lămuri în privinţa disproporţiilor, e de ajuns să ne amintim că Opera din Paris a fost de la bun început concepută ca o clădire care să servească şi altor scopuri, pe lîngă spectacolul propriu-zis de operă. De aici spaţiul relativ modest pe care îl ocupă sala de spectacole. O bună parte din spaţiul excedentar cuprinde săli de recepţie, saloane, monumentale scări interioare şi locuri care oferă fastul de rigoare pentru ocazii oficiale deosebite. Numărăm aici peste 2 500 de intrări, iar pompierii de serviciu au nevoie de mai mult de două ore pînă să verifice totul şi să plece liniştiţi acasă. În vremea lui Garnier clădirea era deservită de un personal permanent de 1 500 de persoane (astăzi, cam 1 000) şi iluminatul era asigurat de 900 de becuri cu gaz, alimentate prin şaptesprezece kilometri de ţeavă de cupru. Treptat, în deceniul opt al secolului al XIX-lea, instalaţia a fost înlocuită cu una electrică.

Acesta este decorul impresionant care l-a captivat pe Gaston Leroux în 1910, cînd a vizitat clădirea. Tot atunci a auzit pentru prima dată zvonul că odată, cu ani în urmă, locul fusese bîntuit de o fantomă; că anumite obiecte dispăreau inex-

plicabil; că avuseseră loc accidente curioase şi că, uneori, puteai vedea o umbră desprinzîndu-se dintr-un ungher întunecat şi alunecînd tăcută spre catacombele de dedesubt, unde nimeni nu îndrăznea să o urmeze. Din aceste şoapte înfiorate despre lucruri petrecute cu douăzeci de ani în urmă, Leroux şi-a însăilat povestea.

Dacă am putea arunca o punte peste cei nouăzeci de ani care ne despart, bătrînul Gaston pare a fi genul de om în compania căruia ne-ar fi plăcut să gustăm un păhărel într-o cîrciumioară pariziană. Era corpolent, jovial, vesel şi deschis; un *bon-viveur* şi o gazdă generoasă, un excentric veritabil care, în drumul său prin lume, încerca să-şi „cîrpească" vederea slabă cu un *pince-nez* proptit pe nas.

Deşi de origine normandă, el a văzut lumina zilei în 1868 la Paris, între două trenuri, căci atunci s-a întîmplat să-i vină sorocul mamei sale. La şcoală a fost un elev bun, iar apoi, în tradiţia claselor de mijloc din Franţa, conform căreia băieţii deştepţi deveneau avocaţi, părinţii l-au trimis la Paris să studieze dreptul, la vîrsta de optsprezece ani. De fapt, el nu avea nici o tragere de inimă pentru acest gen de studii. A absolvit la vîrsta de douăzeci şi unu de ani, în acelaşi an în care a murit tatăl său, lăsîndu-i o moştenire de un milion de franci – o avere frumuşică pentru acele timpuri. Nici n-a apucat bătrînul să moară bine, că tînărul Gaston s-a şi repezit cu toate forţele în vîltoarea vieţii citadine. În şase luni, nu-i mai rămăsese nimic.

Însă nu tribunalele îi făceau lui cu ochiul, ci gazetăria. Prin urmare, s-a angajat reporter la *Echo de Paris* şi mai tîrziu la *Le Matin*. Descoperindu-şi afinităţi cu lumea teatrului, a scris un timp critică dramatică; însă tot cunoştinţele sale juridice i-au creat faima de reporter de tribunal, fiind chemat să asiste la o serie de execuţii prin ghilotinare. Aşa a ajuns el un contestatar îndîrjit al pedepsei capitale, ceea ce reprezenta o atitudine cu totul neobişnuită la vremea aceea. A dovedit multă ingeniozitate şi îndrăzneală, calităţi care l-au ajutat să alimenteze ziarul cu o cascadă de ştiri de senzaţie şi să uimească prin capacitatea de a se strecura în preajma unor ce-

lebrităţi inaccesibile pentru a le smulge un interviu. *Le Matin* l-a răsplătit cu un contract de corespondent extern itinerant.

Vorbim aici despre vremea cînd cititorii nu erau deranjaţi de imaginaţia prea vie a vreunui corespondent extern şi nu rareori se întîmpla ca un jurnalist aflat pe meleaguri străine, şi neputîndu-şi asigura detaliile precise ale cutărui eveniment să recurgă, pur şi simplu, la fantezie. A ajuns de pomină cazul gazetarului american de la *Hearst Newspapers* care a fost trimis undeva în Balcani pentru a face relatări asupra unui război civil. Din nefericire, el a adormit în tren şi nu s-a trezit la destinaţie, ci în următoarea capitală de pe traseu, care era un oraş foarte liniştit. Cuprins de uimire, şi-a amintit că el fusese trimis totuşi să raporteze despre un război civil şi s-a pus pe treabă. Foarte conştiincios, a aşternut pe hîrtie un reportaj de război de toată frumuseţea. A doua zi, acesta era citit la ambasada statului respectiv de la Washington, care i-a informat pe cei de acasă. În vreme ce gazetarul de la *Hearst* şi-a reluat somnul, guvernul local a mobilizat trupele de miliţie, iar ţăranii, temîndu-se de un pogrom, s-au răsculat. Ei bine, a urmat un război civil în toată regula. Cînd s-a trezit, pe ziarist îl aştepta o telegramă de la New York în care primea felicitări pentru ştirea senzaţională de proporţii internaţionale. Cam aceasta era maniera profesională care i se potrivea şi lui Gaston Leroux ca o mănuşă.

După zece ani în care a străbătut Europa, Rusia, Asia şi Africa relatînd tot felul de evenimente, Leroux era un reporter celebru şi obosit – nu de alta, dar pe atunci era mai anevoios şi mai primejdios să călătoreşti. În 1907, la vîrsta de treizeci şi nouă de ani, s-a hotărît să se aşeze la casa lui şi să scrie romane. Nici unul dintre ele nu a sărit de ceea ce noi am numi astăzi maculatură, şi de aceea nu putem găsi cu uşurinţă mai nimic scris de el. A scris mai cu seamă romane poliţiste, pentru care a creat personajul unui detectiv. Acesta însă nu l-a putut egala pe Sherlock Holmes, idolul lui Leroux. Totuşi, autorul a trăit bine şi s-a bucurat de viaţă din plin; îşi cheltuia avansurile băneşti în ritmul în care le obţinea de la editori

şi a scos pe piaţă şaizeci şi trei de cărţi în cei douăzeci de ani ai meseriei sale de scriitor. A murit la vîrsta de cincizeci şi nouă de ani, în 1927, la doar doi ani de la premiera versiunii lui Carl Laemmle cu Lon Chaney în rolul principal, *Fantoma de la Operă*, care avea să devină o piesă clasică.

Citind astăzi textul original, ne găsim într-un adevărat impas. Tema de bază este limpede şi genială, însă felul în care o îmbracă bietul Gaston e de-a dreptul jalnic. Încă din introducere autorul pretinde, imprudent şi trufaş, că fiecare rînd şi fiecare cuvînţel este adevărat. Ei bine, o astfel de afirmaţie este foarte periculoasă: cînd susţii cu tărie că o operă literară descrie fapte autentice pe de-a-ntregul, nu faci decît să te laşi pradă sorţii şi să te dai pe mîna cititorului avizat, fiindcă din acel moment fiecare afirmaţie care poate fi verificată trebuie să fie perfect adevărată. Este o regulă pe care Leroux o încalcă la fiecare pagină, aproape.

E drept, un autor poate să-şi înceapă povestea pe un ton detaşat, părînd că nu face altceva decît să relateze evenimente reale, dar fără să afirme aceasta, lăsîndu-l pe cititor să ghicească dacă citeşte despre lucruri care s-au întîmplat în realitate ori nu. Se creează astfel acea împletitură de adevăr şi născocire pe care-l numim *faction**. O tactică utilă în cadrul acestei metode de abordare este presărarea ficţiunii cu interludii de adevăr istoric, pe care cititorul şi le poate aminti sau verifica. Astfel, confuzia cititorului creşte, fără a-l putea însă condamna pe autor pentru minciună sfruntată. Există însă, aici, o regulă de aur: tot ce spui trebuie să poată fi dovedit ca adevărat sau să nu poată fi dovedit nicicum. De exemplu, un autor ar putea scrie cam aşa: în dimineaţa zilei de 1 septembrie 1939, cincizeci de divizii ale armatei lui Hitler invadau Polonia. În acelaşi timp, un bărbat cu o voce plăcută şi cu acte perfect falsificate sosea din Elveţia la gara principală din Berlin şi dispărea în oraşul care se dezmorţea din somn."

* Joc de cuvinte în limba engleză: *fact* = fapt, realitate, adevăr; *fiction* = ficţiune, produs imaginar, născocire (*n. tr.*).

Prima propoziție este un fapt istoric, iar ceea ce urmează nu poate fi demonstrat nici ca adevărat, nici ca fals. Cu puțin noroc, cititorul și-ar putea continua lectura cu credința că ambele afirmații sînt reale.

Leroux însă începe prin a ne asigura că tot ce ne spune el e adevărul gol-goluț, susținînd că a stat de vorbă cu martori ai evenimentelor și că a spicuit din așa-zise consemnări și jurnale personale pe care el însuși le-ar fi descoperit recent și peste care nimeni nu dăduse pînă atunci.

După care pana lui o ia razna complet, împotmolindu-se prin fundături și umplînd pagina cu un sac întreg de mistere inexplicabile, afirmații nefondate și gafe istorice, pînă cînd simți că-ți vine să faci ce a făcut și Andrew Lloyd Webber – adică, să iei un creion și să tai toate aberațiile – pentru a da textului înfățișarea la care are dreptul, de fapt, aceea a unei povestiri uimitoare, dar credibile.

Dacă tot l-am criticat pe domnul Leroux, ar fi frumos din partea noastră să ne justificăm nemulțumirea cu cîteva exemple. Pe la începutul povestirii sale, el se referă la Fantomă cu numele de Erik, fără să dea însă cea mai vagă explicație despre sursa din care a aflat acest nume. Fantoma nu era cîtuși de puțin dispusă să stea la taifas și nici nu obișnuia să se prezinte frumos. Întîmplător, Leroux a avut dreptate și nu putem decît să presupunem că aflase numele din gura doamnei Giry, asupra căreia vom reveni curînd.

Și mai uimitor este faptul că Leroux își deapănă toată povestea fără să menționeze data la care s-a petrecut. Pentru reporterul iscoditor care se pretinde, asta este o omisiune bizară. Singurul reper îl găsim în chiar introducerea sa, unde spune: „Întîmplările s-au petrecut cu cel mult treizeci de ani în urmă". Unii critici au recurs la o operație simplă: scăzînd treizeci de ani din 1911, cînd a apărut cartea, au dedus că povestea ar fi avut loc prin 1881. Însă expresia „cel mult" poate să însemne și „mult mai puțin decît", iar anumite indicii tind să plaseze povestea mult după 1881, aducînd-o în preajma anului 1893.

Principalul indiciu este episodul stingerii totale a luminilor în sala de spectacol şi pe scenă, care nu a durat decît cîteva secunde. Leroux ne spune cum că Fantoma, supărată că a fost respinsă de Christine, fata pe care o iubea cu o pasiune bolnavă, a hotărît să o răpească. Pentru maximum de efect, şi-a ales momentul cînd aceasta se afla în centrul scenei, într-un spectacol cu *Faust*. (În versiunea sa muzicală, Lloyd Webber l-a înlocuit cu *Don Juan triumfător*, o operă compusă în întregime de Fantomă.) Luminile s-au stins brusc, cufundînd teatrul în beznă, iar cînd s-au aprins din nou, fata dispăruse. Ei bine, acest lucru nu se poate întîmpla cu nouă sute de becuri cu gaz.

E adevărat că un sabotor misterios, care cunoştea locul ca-n palmă, putea foarte bine să închidă robinetul principal care alimenta cu gaz acest număr impresionant de lămpi; numai că ele s-ar fi stins treptat, una după alta, pe măsură ce se consuma gazul pe ţeavă, şi asta cu multe sfîrîieli şi bolboroseli. Mai mult chiar, întrucît reaprinderea automată nu era cunoscută atunci, ele nu puteau fi aprinse decît pe rînd, de cineva care se plimba de la una la alta cu lumînarea. Este ceea ce aveai de făcut în umila meserie de lampagiu, de fapt. Singurul mod de a provoca instantaneu întuneric total sau lumină era manevrarea comenzii principale a unei instalaţii electrice – fapt ce împinge data episodului simţitor mai tîrziu decît ar fi unii dispuşi să creadă.

O altă eroare comisă de Leroux se referă la ocupaţia, înfăţişarea şi inteligenţa doamnei Giry – eroare corectată de Lloyd Webber în spectacolul său muzical. În textul original, această doamnă apare ca o femeie de serviciu săracă cu duhul, cînd de fapt ea era directoarea corului şi a corpului de balet, o persoană care ascundea, îndărătul aparenţei de zbir înţepenit (aparenţă menită să ţină din scurt o trupă de tinere impetuoase), o fire curajoasă şi un suflet cald.

Să-l iertăm pe Leroux pentru această scăpare, fiindcă el se baza pe memoria oamenilor care-i ofereau informaţiile şi care, de bună seamă, descriau o cu totul altă femeie. Însă orice

polițist ori reporter de tribunal va confirma fără ezitare că martorii la procese, de altfel oameni de bună-credință, întîmpină oarecare dificultăți cînd sînt confruntați între ei și trebuie să-și amintească cu precizie întîmplări la care au asistat cu o lună în urmă – ca să nu mai vorbim de cele petrecute cu optsprezece ani în urmă.

O gafă cu mult mai savuroasă apare atunci cînd Leroux relatează cum fantoma, într-o altă izbucnire de furie, face ca imensul candelabru al sălii de spectacole să se prăbușească peste public, omorînd o singură femeie care ședea dedesubt. Că doamna cu pricina se dovedește a fi fost tocmai noua angajată în locul lui Madame Giry, prietenă cu Fantoma și care fusese concediată, asta nu face decît să sporească și mai mult impresia de povestire pescărească. După care ni se spune că acel candelabru cîntărea două sute de mii de kilograme; asta înseamnă două sute de tone, suficiente prin ele însele să prăvălească uriașul candelabru împreună cu jumătate din tavan peste public, la fiecare spectacol. În realitate, candelabrul cîntărește șapte tone; atît a avut cînd a fost atîrnat de plafon și tot atît are și astăzi, cînd se află în același loc.

Însă cea mai flagrantă deviere de la regulile elementare ale investigației și relatării o comite Leroux către sfîrșitul cărții, unde se lasă subjugat de un personaj misterios la care se referă doar cu apelativul vag de „Persanul". Acest straniu impostor este pomenit doar de două ori, în trecere, în primele două treimi ale romanului. Cu toate acestea, după ce soprana este răpită din mijlocul scenei, Leroux îi permite acestui personaj să fie narator în ultima parte a cărții. Și înșiră în continuare o poveste cu totul neplauzibilă.

Leroux nu face nici cea mai mică încercare de a-și verifica supozițiile. Deși tînărul viconte Raoul de Chagny era prezent în toate evenimentele relatate de Persan, Leroux susține că nu l-a mai putut găsi pe viconte, mai tîrziu, ca să-i confirme toată povestea. Hai să fim serioși!

Nu vom ști niciodată de ce aversiunea Persanului față de Fantomă este atît de mare, încît să-l zugrăvească pe acesta din

urmă în culorile infernului, desființîndu-l pur și simplu ca personaj. Pînă la intervenția Persanului, Fantoma ar mai fi avut o șansă la îngăduința și înțelegerea naratorului Leroux și a majorității cititorilor. E drept că arăta ca un monstru într-o societate care își făcuse un obicei din a identifica urîțenia cu păcatul, dar asta nu era din vina lui. E drept că ura societatea, dar gîndiți-vă la viața îngrozitoare trăită de un om hulit și izgonit dintre semeni. Pînă la intrarea în scenă a Persanului, vedem în Christine și Erik o pereche comparabilă cu Frumoasa și Bestia, aceasta din urmă nefiind chiar întruchiparea răului.

Persanul însă îl înfățișează ca pe cel mai înrăit dintre sadici – un criminal în serie, care se distrează strîngînd oamenii de gît; care se extaziază construind camere de tortură și privind apoi prin gaura cheii la nenorociții care agonizează în ele; un om care a servit-o ani de zile pe nu mai puțin sadica împărăteasă a Persiei, născocind la porunca acesteia chinuri inimaginabile pentru prizonierii săi.

Ne povestește Persanul cum că ar fi coborît, împreună cu junele aristocrat, pînă în străfundurile clădirii ca să o salveze pe Christine din beciurile acelea sinistre și că ei înșiși au fost prinși, vîrîți într-o cameră de tortură și aproape arși de vii; scăpînd apoi ca prin minune, au leșinat și s-au trezit nevătămați, ca de altfel și Christine. Caraghioasă poveste, zău așa.

Și totuși, la finele romanului Leroux își mărturisește o oarecare simpatie pentru Fantomă – un sentiment cu totul de neînțeles, dacă ar fi să dăm crezare spuselor Persanului. Nu de alta, dar Leroux ne lasă să credem că a înghițit balivernele Persanului cu cîrlig cu tot.

Din fericire, există în povestea Persanului o gogoriță atît de mare, încît ne permite să-i desființăm toată urzeala. El susține că, înainte de a ajunge să se retragă în măruntaiele clădirii operei, Erik trăise mulți ani o viață plină de realizări. Omul ăsta desfigurat pînă la grotesc, zice Persanul, ar fi călătorit îndelung prin toată Europa, Rusia și ar fi ajuns pînă la Golful Persic. Întors la Paris, ar fi devenit antreprenor al con-

strucției Teatrului de Operă sub conducerea lui Garnier. O asemenea afirmație nu poate fi decît un nonsens.

Dacă într-adevăr omul acesta ar fi dus o astfel de viață atîția ani, nu se poate să nu se fi împăcat cu propria sa infirmitate. Ca antreprenor al construcției Teatrului de Operă e de presupus că a avut multe întîlniri de afaceri, că a stat de vorbă cu arhitecți, că a negociat cu diverși furnizori și lucrători. În aceste condiții, de ce ar mai fi ales calea exilului subteran pe motiv că, vezi Doamne, nu-și mai putea arăta fața semenilor săi? Un om ca el, dăruit cu asemenea abilitate și inteligență, își va fi strîns desigur o avere frumușică din care să-și asigure confortul, mai degrabă într-o reședință retrasă undeva la țară, dacă voia să-și trăiască restul zilelor în izolare, ca să nu mai punem la socoteală că și-ar fi putut găsi și un servitor fidel, imun la înfățișarea sa respingătoare.

Singurul demers logic pe care-l poate face un analist modern este acela de a nu ține cont de nici un cuvînt din istorisirea Persanului și nici de afirmația acestuia și a lui Leroux cum că Fantoma ar fi murit la scurtă vreme de la evenimentele relatate. De altfel, este exact ceea ce a făcut Andrew Lloyd Webber în transpunerea sa muzicală. Calea rezonabilă de urmat este de a păstra tema de bază și de a merge pe firul marcat de datele concrete, verificabile, plus deducțiile unei logici sănătoase. Iar acestea sînt următoarele:

Cîndva, în anii 1880, un nefericit mutilat îngrozitor se retrage din societatea ostilă și își găsește adăpost în labirintul de beciuri și depozite deasupra cărora tronează Opera din Paris. Nu e nimic neverosimil în asta, de vreme ce se cunosc multe cazuri de supraviețuire a unor prizonieri în temnițe subpămîntene, iar șapte niveluri întinse pe o suprafață de patru hectare sînt cu totul altceva decît o carceră. Chiar și porțiunea subterană a Operei este un adevărat orășel, cu tot ce trebuie pentru a asigura supraviețuirea – ca să nu mai vorbim că, atunci cînd era complet pustie, el putea hălădui nestingherit prin toată clădirea.

O dată cu trecerea anilor, au început să se răspîndească tot felul de zvonuri, alimentate de indivizi impresionabili şi creduli, cum că dispăreau diverse obiecte şi că unora li se întîmpla să surprindă o siluetă care aluneca tăcută spre locurile întunecoase. Nici asta nu este o noutate, pentru că astfel de poveşti circulă adesea în legătură cu unele clădiri dubioase, fantomatice.

În anul 1893 o întîmplare stranie a pus capăt izolării Fantomei în împărăţia întunericului. În timp ce urmărea pe furiş un spectacol de operă dintr-o lojă încuiată, lucru pe care-l făcea de multe ori, i-au căzut ochii pe o tînără şi frumoasă figurantă şi s-a îndrăgostit fără putinţă de scăpare. Întrucît devenise un autodidact, după ce ascultase acolo cele mai valoroase voci din Europa, i-a predat tinerei lecţii de canto în secret. Cînd aceasta a fost desemnată, într-o seară, să o înlocuiască pe divă în spectacol, a îngenunchеat Parisul cu limpezimea şi puritatea glasului său. Nu e ceva incredibil, fiindcă în lumea spectacolelor s-au văzut multe cazuri de vedete răsărite peste noapte din anonimat.

Evenimentele au luat apoi o turnură tragică, pentru că Fantoma sperase în iubirea Christinei. Numai că aceasta era curtată de un tînăr şi chipeş viconte, Raoul de Chagny, de care s-a şi îndrăgostit. Cuprins de disperarea geloziei, Fantoma a răpit-o pe tînăra soprană, creaţia lui de altfel, în toiul unui spectacol şi a dus-o în adăpostul său de la cel mai adînc nivel al catacombelor, la marginea lacului de sub pămînt.

Nu ştim ce s-a întîmplat între ei, acolo. Tînărul viconte însă, trecînd peste groaza pe care ţi-o inspiră hrubele întunecate, s-a dus să-şi salveze iubita. Pusă în faţa unei alegeri, Christine s-a hotărît să rămînă cu Adonisul ei. Fantoma i-ar fi putut ucide pe amîndoi, însă a preferat să-i cruţe pe îndrăgostiţi, dispărînd în adîncul întunericului, în vreme ce mulţimea înfuriată de deasupra îşi făcea apariţia risipind bezna cu zeci de torţe aprinse.

Înainte însă ca Erik să se facă nevăzut, fata i-a înapoiat un inel de aur pe care acesta i-l dăruise în semn de iubire. Prigo-

nitorii săi nu au mai găsit decît o cutie muzicală în forma unei maimuțe, înadins lăsată de el, care cînta o melodie intitulată „Masquerade".

Acesta este subiectul spectacolului muzical creat de Lloyd Webber, singura variantă plauzibilă, de altfel. Personajul Fantomei, încă o dată respins și alungat, s-a făcut nevăzut și nimeni nu a mai auzit de el de atunci.

Dar, oare, chiar așa să fie?

1

CONFESIUNEA ANTOINETTEI GIRY

OSPICIUL SURORILOR DE CARITATE ALE ORDINULUI ST. VINCENT DE PAUL, PARIS, SEPTEMBRIE 1906

Un păianjen își țese pînza lîngă o crăpătură din tencuiala tavanului, deasupra capului meu. E ciudat cînd mă gîndesc că păianjenul ăsta va trăi mai mult ca mine și că el va fi încă aici peste cîteva ceasuri, cînd eu nu voi mai fi. Mult noroc, micuțule, țese-ți pînza să prinzi o muscă și să-ți hrănești puii.

Cum am ajuns aici? Cum se face că eu, Antoinette Giry, la cincizeci și opt de ani, zac într-un ospiciu parizian îngrijită de bunele surori și aștept să-mi întîlnesc Creatorul? Nu cred că am fost un om foarte bun, ca aceste surori care nu contenesc să curețe mizeria în virtutea jurămîntului lor de sărăcie, castitate, umilință și obediență. Eu, una, n-aș fi fost în stare niciodată de așa ceva. Vedeți dumneavoastră, ele au credință. Eu n-am ajuns niciodată la această credință. Să fie oare vremea s-o aflu acum? Așa s-ar părea; fiindcă, înainte ca noaptea să umple ferestruica aceea înaltă pe care abia o zăresc cu coada ochiului, eu voi fi dusă din lumea aceasta.

Bănuiesc că motivul pentru care sînt aici este că, pur și simplu, nu mai am bani. Sau, mă rog, aproape; pentru că am

sub pernă un săculeț despre care nu știe nimeni; dar acela are o destinație anume. Acum patruzeci de ani eram balerină, subțirică, tînără și frumoasă. Așa-mi spuneau tinerii aceia care veneau după mine, în culise. Și tare arătoși mai erau, cu trupurile lor bine legate, curate și frumos mirositoare, în stare să ofere și să primească nesfîrșite plăceri.

Dar cel mai frumos dintre ei era Lucien. Toate fetele din cor îi spuneau Frumosul Lucien, căci chipul lui făcea să le sară inimile din piept. Într-o zi însorită de duminică m-a scos la plimbare în Bois de Boulogne și acolo m-a cerut în căsătorie cu tot ceremonialul, plecîndu-și un genunchi la pămînt. Un an mai tîrziu, tunurile prusace l-au ucis la Sedan. Multă vreme n-am mai vrut să aud de măritiș; așa au trecut cinci ani, timp în care am dansat în corpul de balet.

Cariera mea de dansatoare s-a curmat cînd aveam douăzeci și opt de ani. În primul rînd, pentru că îl întîlnisem pe Jules cu care m-am măritat și am rămas grea cu micuța Meg; apoi, pentru că începusem să-mi pierd suplețea. Pentru dansatoarele mai coapte ale corpului de balet, mobilitatea și suplețea deveneau o preocupare zilnică. Dar directorul, un om de treabă, a fost bun cu mine. Cum directoarea corului urma să se pensioneze, el mi-a spus că aveam experiența necesară și că nu intenționa să caute succesor în afara Operei, așa că m-a desemnat pe mine *Maîtresse du Corps de Ballet*. De îndată ce s-a născut Meg și i-am găsit o doică, mi-am preluat atribuțiile. Era în 1876, un an după inaugurarea noii și superbei clădiri a Operei, ridicate de Garnier. Scăpaserăm, în sfîrșit, de chichinețele din Rue de Peletier, războiul trecuse, rănile Parisului meu drag se vindecaseră și viața era frumoasă.

Nici măcar nu m-am supărat cînd Jules s-a încurcat cu o belgiancă grasă și a plecat în Ardeni. Călătorie sprîncenată! De bine, de rău, aveam o slujbă, lucru cu care el nu s-ar fi

putut lăuda vreodată. Îmi era de ajuns să-mi ţin micul apartament, s-o cresc pe Meg şi să-mi privesc seara fetele delectînd capetele încoronate ale Europei. Ce s-o mai fi întîmplat cu Jules? Oricum, e prea tîrziu să mă mai întreb. Dar Meg? Balerină şi coristă, ca mama ei – măcar atît am putut face pentru ea – pînă cînd a avut accidentul acela cumplit acum zece ani, cînd a rămas cu genunchiul drept înţepenit pe viaţă. Dar şi atunci a avut noroc – ce-i drept, i-am dat şi eu o mînă de ajutor: a intrat garderobieră şi cameristă a celei mai renumite dive din Europa, Christine de Chagny – asta, dacă n-o mai punem la socoteală şi pe australianca aia troglodită de Melba, de care eu, una, nici nu vreau s-aud. Oare pe unde o mai umbla Meg acum? Milano, Roma ori poate Madrid; pe unde cîntă diva, de bună seamă. Şi dacă stau să mă gîndesc că, pe vremuri, mă răsteam la vicontesa de Chagny să fie atentă şi să păstreze alinierea!...

Aşadar, de ce mă aflu eu aici, privindu-mi mormîntul prea timpuriu? Ei bine, acum opt ani m-am pensionat, la a cincizecea aniversare. Au fost foarte drăguţi cu toţii – mă rog, platitudinile obişnuite; plus o primă generoasă pentru cei douăzeci şi doi de ani ca directoare. De ajuns să-mi asigure restul zilelor. Pe deasupra mai aveam şi cîteva lecţii particulare cu odraslele incredibil de stîngace ale unor bogătaşi. Nu era mult, dar mi-era de ajuns, şi mai aveam şi cîte ceva pus deoparte. Asta, pînă în primăvara trecută.

Atunci au început durerile în stomac, rare la început, dar bruşte şi ascuţite. Doctorii mi-au dat bismut contra indigestiei, iar onorariul m-a costat o mică avere. Nu ştiam că aveam cancer, iar crabul nemilos îşi înfigea gospodăreşte cleştii în carnea mea, crescînd tot mai mare pe măsură ce se hrănea din mine. În iulie, cînd am aflat, era prea tîrziu. Şi uite-mă aici,

abţinîndu-mă să ţip de durere, în aşteptarea zeiţei albe, linguriţa cu praf de mac venit din Orient.

Mai e puţin pînă la somnul de pe urmă; nici nu-mi mai e frică, măcar. Nădăjduiesc că El se va milostivi de mine – în orice caz, ştiu că-mi va lua durerea. Încerc să-mi alung gîndurile aiurea. Mă uit în urmă şi le văd pe toate fetele pe care le-am instruit şi pe drăguţa de Meg cu genunchiul ei înţepenit, aşteptînd să-şi găsească şi ea omul – sper să fie om bun – şi, bineînţeles, mă mai gîndesc şi la băieţii mei, la cei doi băieţi trişti ai mei. La ei mă gîndesc cel mai mult.

– Doamnă, domnul abate este aici.

– Mulţumesc, soră. Nu văd prea bine; unde este?

– Aici sînt, copila mea, alături de dumneata; părintele Sebastian. Îmi simţi mîna pe braţul dumitale?

– Da, părinte.

– Împacă-te cu Dumnezeu, *ma fille*. Sînt gata să-ţi primesc confesiunea.

– Era şi timpul. Iartă-mă, Părinte, căci am păcătuit.

– Spune, copilă; nu lăsa nimic ascuns.

– Cu mult timp în urmă, în anul 1882, am făcut ceva care a schimbat viaţa mai multor oameni. Nu ştiam pe atunci ce se va întîmpla; am acţionat din instinct şi cu bună-credinţă. Aveam treizeci şi patru de ani şi eram directoarea corpului de balet al Operei din Paris. Eram măritată, dar bărbatul m-a părăsit şi a fugit cu altă femeie.

– Trebuie să-i ierţi, fiica mea. Iertarea face parte din penitenţă.

– O, îi iert, Părinte. I-am iertat de mult. Am însă o fată, Meg, care avea şase ani atunci. Am luat-o cu mine, într-o duminică, la bîlciul din Neuilly; erau acolo tiribombe, căluşei, maşini cu abur şi maimuţe care adunau mărunţiş pentru flaşnetar. Era prima dată cînd Meg vedea un bîlci. Dar mai era

acolo şi un rînd de corturi în care intrai să vezi tot felul de arătări – cel mai tare om din lume, piticii acrobaţi, omul acoperit de tatuaje, încît nu-i mai vedeai pielea, un negru cu dinţii ascuţiţi şi un os înfipt în nas, femeia cu barbă... La capătul şirului de corturi am văzut o cuşcă pe roţi, cu zăbrele la distanţă de o palmă una de alta şi cu podeaua acoperită de paie murdare care duhneau să-ţi mute nasul din loc. Era o zi însorită, dar cuşca era întunecoasă, aşa că m-am apropiat să văd animalul dinăuntru. Am auzit zăngănit de lanţuri şi am zărit o mogîldeaţă ghemuită jos, pe paie. În clipa aceea şi-a făcut apariţia lîngă mine un bărbat masiv, musculos, cu faţă roşie, grosolană; omul ăsta ducea un talger agăţat de gît cu o bandă de pînză, şi pe talger avea bucăţi de bălegar adunate din ţarcul ponеilor şi resturi de fructe stricate.

– Ia de-ncearcă, cucoană, mi-a zis el; ia-l la bumbăcit pe monstru, o centimă zvîrlitura...

S-a întors apoi către cuşcă, strigînd:

– Fă-te-ncoace, ieşi la vedere că altfel ştii ce te-aşteaptă!

– Am auzit din nou zornăitul acela de lanţ şi am văzut ivindu-se în lumină, tîrşîindu-şi paşii pînă îndărătul zăbrelelor, o formă care aducea mai degrabă a animal decît a om. Cu greu îţi dădeai seama că era totuşi un om – un bărbat înfăşurat în zdrenţe, cu pielea încrustată de jeg, morfolind un cotor veştejit de măr. Se vede treaba că se hrănea cu ce-i azvîrlea lumea. Pe trupul lui slăbănog erau lipite bucăţi de murdărie şi excremente; la încheieturile mîinilor şi la glezne avea cătuşe, iar oţelul îi muşcase din carne lăsîndu-i răni deschise în care colcăiau viermi. Însă ceea ce au făcut-o pe Meg să izbucnească în lacrimi au fost faţa şi capul lui, desfigurate hidos. Capul avea doar cîteva smocuri de păr năclăit, iar un obraz era mutilat de sus pînă jos de parc-ar fi fost lovit odată cu un ciocan imens; era o halcă amorfă de carne, pre-

cum ceara topită. Ochii îi erau înfundaţi în orbitele zbîrcite diform. Numai o parte din celălalt obraz şi gura, pe jumătate, scăpaseră neatinse şi arătau a chip normal de om.

N-aş putea să spun de ce, dar am luat acadeaua din mîna lui Meg, am păşit pînă la zăbrele şi i-am întins-o acelui nefericit. Omul acela musculos s-a înfuriat şi a pornit să strige că-i iau pîinea de la gură. Fără să-l bag în seamă, am vîrît acadeaua în mîinile jegoase dindărătul barelor de fier şi am privit în ochii acelui monstru diform.

Părinte, acum treizeci şi cinci de ani cînd baletul a fost suspendat în timpul războiului franco-prusac, am fost şi eu printre cei care alinau suferinţele tinerilor răniţi întorşi de pe front. Am văzut oameni în agonie, urlînd de durere. Dar niciodată n-am văzut atîta suferinţă ca în ochii acestui nenorocit.

– Suferinţa face parte din condiţia omului, copila mea. Cît despre ce ai făcut atunci cu acadeaua, acela nu e un păcat, ci un act de milostenie. Trebuie să-mi spui păcatele tale, ca să te pot absolvi de ele.

– În noaptea aceleiaşi zile, m-am întors şi l-am furat.

– Ce zici că ai făcut?

– M-am dus la opera veche, care fusese închisă, am luat din atelierul de tîmplărie un cleşte mare de tăiat sîrmă, am mai luat o pelerină mare cu glugă de la garderobă, am închiriat o birjă şi m-am întors la Neuilly. Era noapte cu lună, iar bîlciul era complet pustiu, toţi artiştii dormeau în caravanele lor. Erau cîţiva cîini care au început să latre, dar le-am aruncat resturi de carne. Am găsit remorca pe care era montată cuşca, am scos drugul de fier care o ţinea încuiată şi l-am strigat pe amărît în şoaptă. Acesta era legat de un perete al cuştii. I-am tăiat lanţurile de la încheieturi şi glezne şi l-am zorit să iasă. Era speriat rău, dar cînd m-a văzut în lumina lunii a ieşit cu paşi tîrşîiţi şi a căzut pe pămînt. L-am acope-

rit cu pelerina, i-am ascuns capul hidos în glugă şi l-am dus la birjă. Birjarul a mîrîit cînd a simţit mirosul pestilenţial, dar i-am dat nişte bani şi ne-a dus înapoi la apartamentul meu din dosul străduţei le Peletier. Oare a fost un păcat că l-am luat de acolo?

– Fără discuţie că ai încălcat legea, copila mea. El aparţinea patronului de bîlci, oricît de brutal ar fi fost acesta. Însă dacă l-ai supărat pe Dumnezeu... asta nu ştiu... cred că nu.

– Mai este, părinte. Mai ai puţin timp?

– Copilă, te afli în pragul veşniciei. Eu cred că-ţi mai pot dărui cîteva clipe, însă aminteşte-ţi că sînt, poate, şi alţii pe moarte, care au nevoie de mine...

– Şi l-am ascuns la mine acasă o lună de zile, părinte. A făcut prima baie din viaţa lui şi după aceea încă una şi multe încă. I-am dezinfectat rănile deschise şi i le-am bandajat şi încet, încet s-au vindecat. L-am îmbrăcat cu haine din cufărul bărbatului meu şi l-am hrănit, astfel încît i s-a întremat sănătatea. Tot pentru prima dată în viaţă dormea şi el într-un pat adevărat, cu aşternut. Pe Meg am ţinut-o lîngă mine şi bine am făcut, pentru că era tare speriată. Am văzut că şi el era îngrozit cînd mai venea cineva la uşă şi fugea să se ascundă sub scară. Am mai constatat că vorbea franţuzeşte cu accent alsacian şi în luna aceea mi-a depănat povestea lui.

Îl chema Erik Muhlheim şi s-a născut acum patruzeci de ani, în Alsacia, care făcea parte din Franţa pe atunci, dar a fost luată de Germania la puţin timp după aceea. Era singurul copil al unei familii de circari şi se mutau mereu dintr-un oraş în altul, locuind într-un vagon de circ. Mi-a spus că aflase de mic împrejurările naşterii sale: moaşa a început să ţipe cînd l-a văzut pe micuţ ieşind pe lume, pentru că era încă de atunci cumplit de desfigurat. I-a întins mamei scutecele cu boţul care scîncea şi a luat-o la goană urlînd – muiere proastă

– că-l adusese pe lume pe însuşi diavolul. Şi uite aşa a văzut lumina bietul Erik, sortit chiar de la naştere să fie urît şi respins de oameni, care sînt încredinţaţi că urîţenia este un semn al păcatului.

Taică-său era dulgher, mecanic şi om la toate pe lîngă circul acela. Erik îl privea la lucru şi aşa şi-a dezvoltat el talentul pentru orice se poate construi cu mîinile şi uneltele. De la repetiţii şi spectacole a prins tehnicile iluzionismului, cu oglinzi, trape şi pasaje secrete, care urmau să joace un rol foarte important mai tîrziu, în viaţa lui la Paris.

Tatăl lui era însă un beţiv, o brută care-l bătea tot timpul cu biciul pentru cea mai mică greşeală sau chiar fără pricină; maică-sa, o legumă care nu făcea decît să se tînguie tot timpul într-un colţ. Suferinţa şi lacrimile l-au făcut pe Erik să ocolească vagonul şi să-şi facă aşternut în paie, laolaltă cu animalele circului, mai ales cu caii. Avea doar şapte ani cînd a luat foc circul, în timp ce el dormea în grajd. În urma incendiului care a devastat totul, circul a dat faliment. Rămas fără slujbă, tatăl copilului s-a luat cu băutura pînă a crăpat, iar maică-sa şi-a luat tălpăşiţa şi s-a tocmit servitoare undeva în Strasbourg, care nu era departe. Cît despre el, fusese vîndut unui alt patron de circ ambulant, fiindcă taică-său rămăsese fără bani de băutură. Şi uite-aşa a petrecut nouă ani în cuşca aceea pe roţi, batjocorit zilnic cu murdărie şi excremente spre amuzamentul gloatei. Avea şaisprezece ani cînd l-am găsit eu.

– E o poveste foarte mişcătoare, copila mea; dar ce au toate asta de-a face cu păcatele tale de moarte?

– Ai răbdare, părinte; ascultă-mă pînă la capăt şi ai să înţelegi, pentru că nimeni în lumea asta nu a ştiut pînă acum adevărul. După o lună de zile cît l-am ţinut pe Erik acasă la mine, mi-am dat seama că nu puteam continua la nesfîrşit. Erau vecinii şi alţi oameni care ne vizitau. L-am dus într-o

noapte unde lucram eu, la Operă, şi acolo şi-a găsit noul cămin. Era un adevărat refugiu, unde lumea nu l-ar fi aflat niciodată. În ciuda spaimei pe care o avea de foc, a luat o torţă şi a coborît pînă la cele mai adînci beciuri, acolo unde-şi putea ascunde în beznă cumplitul chip. Din atelierul de dulgherie a luat lemn şi unelte cu care şi-a construit lăcaşul pe marginea lacului subteran. Şi l-a mobilat cu ce a găsit prin magaziile de decoruri iar din cele pentru costume şi-a procurat pînzeturile. În primele ore ale dimineţii, cînd locul era cu desăvîrşire pustiu, dădea o raită pe la cantina personalului pentru de-ale gurii şi mai şterpelea cîte-o delicatesă din cămara directorilor. În rest, citea.

– Şi-a făcut o cheie la biblioteca Teatrului de Operă şi ani de zile a recuperat ce nu putuse niciodată să înveţe pînă atunci. Noapte de noapte, la lumînare, a devorat imensa bibliotecă a Teatrului de Operă. Sigur că în majoritate erau cărţi de muzică, mai ales de operă. Ajunsese să cunoască toate operele compuse vreodată şi toate ariile, notă cu notă.

Îndemînarea sa neobişnuită l-a ajutat să construiască un adevărat labirint de pasaje secrete numai de el ştiute şi, antrenat de mic copil alături de acrobaţi şi echilibrişti, alerga fără frică pe cele mai înalte şi înguste schele. Unsprezece ani a trăit acolo, ca un adevărat subpămîntean.

Dar n-a trecut mult şi, bineînţeles, au început să se iţte zvonuri. Cum începuseră să dispară, peste noapte, ba haine, ba mîncare, ba lumînări, ba unelte, angajaţii creduli au început să vorbească despre o stafie care bîntuia beciurile; pînă cînd, în cele din urmă, orice mic accident – se ştie că munca din culise presupune multe îndeletniciri primejdioase – era pus pe seama misterioasei fantome. Aşa s-a născut legenda.

– *Mon Dieu*, dar am auzit de asta! Să fie zece ani... ba nu, mai mult... am fost chemat să oficiez ultima slujbă unui

amărît care a fost găsit spînzurat. Mi-a spus atunci cineva că fantoma făcuse asta.

– Omul se chema Buquet, părinte. Dar n-a fost mîna lui Erik. Joseph Buquet cădea uneori în depresii grave şi e mai mult ca sigur că şi-a luat viaţa. La început am întîmpinat zvonurile cu oarecare bucurie, fiindcă m-am gîndit că ele îi asigurau băiatului meu – aşa îl socoteam, băiatul meu – un trai ferit de primejdii în mica lui împărăţie întunecată din măruntaiele Operei; şi poate că ar fi fost chiar aşa, dacă nu s-ar fi întîmplat ce s-a întîmplat în toamna aceea nenorocită din '93. A făcut atunci o mare prostie, părinte; s-a îndrăgostit. S-a îndrăgostit de o fată pe care o chema Christine Daae şi pe care probabil o cunoşti şi dumneata astăzi ca doamna vicontesă de Chagny.

– Nu se poate! Nu cumva...

– Ba da, e una şi aceeaşi persoană, pe atunci era una din fetele din corul pe care-l aveam eu în grijă. Nu era o dansatoare grozavă, dar avea o voce limpede, curată; neformată însă. Erik ascultase, seară de seară, vocile celebre ale lumii; studiase partiturile, ştia cum trebuia să procedeze. După ce a pregătit-o temeinic, ea a preluat rolul principal într-una din seri şi a devenit divă peste noapte.

Bietul meu Erik, urît şi renegat, a sperat că totuşi ea îl va răsplăti cu dragostea ei; ceea ce, firește, era imposibil pentru că avea şi ea un iubit. Împins de disperare, Erik a răpit-o într-o seară, chiar din mijlocul scenei, în toiul operei compuse de el însuşi, *Don Juan triumfător*.

– Dar tot Parisul a auzit de acest scandal, pînă şi un umil preot ca mine. A murit un om atunci.

– Da, părinte. Tenorul Piangi. Erik n-a vrut să-l omoare, ci doar să-l facă să tacă; numai că italianul s-a sufocat şi a murit. Desigur, totul se sfîrşise. S-a întîmplat ca, în seara ace-

ea, să fie în public şi comisarul-şef al poliţiei, care a chemat la ordine o sută de jandarmi. Aceştia au luat torţe aprinse şi, în fruntea unei mulţimi însetate de răzbunare, au coborît în catacombe, chiar pînă la nivelul lacului. Au descoperit scările şi pasajele secrete, au descoperit casa de la marginea lacului şi au găsit-o pe Christine, speriată şi sfîrşită. Era împreună cu iubitul ei, tînărul viconte de Chagny, drăguţul de Raoul. A luat-o cu el şi a alinat-o aşa cum numai un bărbat ştie, cu braţe puternice şi dulci mîngîieri.

Două luni mai tîrziu a descoperit că rămăsese grea; aşa că el a luat-o în căsătorie, i-a dat numele şi rangul dimpreună cu dragostea lui şi, bineînţeles, legămîntul de cununie. Li s-a născut un fiu în vara lui '94 şi l-au crescut împreună. Iar în ultimii doisprezece ani ea şi-a urmat ascensiunea pe scenă, devenind cea mai celebră divă în toată Europa.

– Dar parcă pe Erik nu l-au mai găsit, copila mea? Aşa îmi aduc aminte, că n-a mai fost nici urmă de el.

– Nu, părinte, nu l-au găsit. L-am găsit eu, cînd m-am întors în culmea nefericirii în birouaşul meu din spatele sălii de cor. Cînd am tras într-o parte perdeaua garderobei am dat peste el acolo, ghemuit pe vine, aşa cum stătea sub scară la mine acasă, cu unsprezece ani înainte. Îşi ţinea strîns în mînă masca pe care o purta de altfel tot timpul, chiar şi cînd era singur.

– Şi, desigur, te-ai dus la poliţie...

– Nu, părinte, nu m-am dus. Era tot băiatul meu, unul dintre cei doi băieţi ai mei. Nu-l mai puteam da pe mîinile mulţimii. Am luat o pălărie de damă, un voal gros şi o pelerină lungă... am coborît braţ la braţ pe scara personalului şi am ieşit în stradă. Eram două femei grăbind în noapte. Erau sute ca noi şi nimeni nu ne-a dat atenţie. L-am ţinut ascuns trei luni acasă la mine, vreo doi kilometri mai încolo, dar peste tot

vedeai afişe cu preţul pus pe capul lui. Trebuia să plece din Paris – să părăsească Franţa pentru totdeauna, de fapt.

– L-ai ajutat să scape, copila mea. Asta, într-adevăr, a fost o fărădelege şi un păcat.

– Atunci am să plătesc pentru el, părinte; curînd, chiar. Ei, şi iama aceea a fost tare aspră. Nici nu putea fi vorba să luăm trenul. Am închiriat o diligenţă acoperită, cu patru cai, pînă la Le Havre. Acolo l-am ţinut ascuns prin camere ieftine în timp ce eu colindam docurile şi barurile dubioase. Am găsit în cele din urmă un căpitan de pe un cargobot mic cu destinaţia New York, unul dintre aceia care sînt dispuşi să încaseze o sumă tocmită fără să pună întrebări. Şi uite-aşa, într-o noapte de ianuarie, în 1894, mă văd cum stăteam la capătul celui mai lung chei privind luminile de la pupa cargobotului topindu-se în întuneric, spre Lumea Nouă... Spune-mi, părinte, mai e cineva cu noi? Nu văd, dar simt că mai e cineva aici.

– Într-adevăr, tocmai a intrat un domn.

– Sînt Armand Dufour, doamnă. M-a chemat un novice, a spus că e nevoie de mine aici.

– Şi sînteţi cumva notar şi executor testamentar?

– Într-adevăr, doamnă, aşa este.

– Domnule Dufour, vă rog să băgaţi mîna sub perna mea. Aş face-o eu, dar sînt prea slăbită. Mulţumesc. Ce aţi găsit?

– Păi, o scrisoare cred, închisă într-un plic de manila. Şi o punguţă din piele de căprioară.

– Exact. Acum vă rog să luaţi o pană şi cerneală şi să consemnaţi pe spate, lîngă sigiliu, că această scrisoare v-a fost încredinţată astăzi şi că nu a fost deschisă nici de Domnia voastră, nici de altcineva.

– Copila mea, te rog, grăbeşte-te; încă n-am împlinit ce avem de făcut.

– Răbdare, părinte. Ştiu că timpul mi se scurge, dar după toţi anii ăştia de tăcere trebuie să mă străduiesc acum să duc treaba la bun sfîrşit. Aţi terminat, domnule notar?

– Am scris exact cum aţi dispus, doamnă.

– Şi pe faţa plicului?

– Văd aici, negreşit scris de mîna dumneavoastră, cuvintele: „Dl Erik Muhlheim, New York City".

– Şi punguţa de piele?

– Este în mîna mea.

– Vă rog s-o deschideţi.

– *Nom d'un chien!** Napoleoni de aur! N-am mai văzut aşa ceva de cînd...

– Dar mai au totuşi valoare bancară?

– Desigur, şi încă ce valoare!

– Atunci doresc să îi luaţi pe toţi, să luaţi şi scrisoarea şi să o înmînaţi personal destinatarului, la New York.

– Personal? La New York? Dar, doamnă, eu de obicei nu... eu n-am fost niciodată...

– Vă rog, domnule notar. Aveţi acolo suficient aur cît să vă compenseze cinci săptămîni lipsă de la birou?

– Mai mult decît suficient, dar...

– Copila mea, nu poţi şti dacă omul acesta e încă în viaţă.

– O, cu siguranţă trăieşte, părinte. El e un supravieţuitor.

– Dar nu am nici o adresă; unde-l găsesc?

– Întrebaţi, domnule Dufour. Interesaţi-vă la biroul de imigrări. Are un nume destul de rar. Un om care poartă o mască să-şi ascundă faţa.

– Prea bine, doamnă. Voi încerca. Voi merge acolo şi voi încerca. Dar nu vă pot garanta reuşita.

---

* La naiba! (*fr.*)

– Mulţumesc. Spune-mi, părinte, mi-a dat cumva una din surori să iau o linguriţă de praf alb?

– Nu de cînd sînt eu aici, *ma fille*, şi e un ceas de-atunci. Dar de ce mă întrebi?

– Ciudat, dar nu mă mai doare. Simt o minunată, dulce uşurare. Nu mai văd nimic în nici o parte, decît un fel de tunel şi o boltă. Mă durea trupul îngrozitor, dar acum a dispărut. Îmi era tare frig şi acum e cald peste tot.

– Nu mai întîrziaţi, domnule abate. Ne părăseşte.

– Îţi mulţumesc, soră. Sper că îmi cunosc îndatoririle.

– Iată, mă îndrept spre boltă şi la capăt e o lumină; o lumină nespus de dulce. Ah, Lucien, eşti acolo? Uite, vin, dragostea mea...

– *In Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti...*

– Grăbeşte-te, părinte...

– *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis.*

– Mulţumesc, părinte.

2

BALADA LUI ERIK MUHLHEIM

TURNUL E. M., APARTAMENTUL DE LUX, PARK ROW, OCTOMBRIE 1906

Zi de zi – iarnă, vară, ploaie ori soare – mă scol cu noaptea în cap, mă îmbrac şi ies aici, pe terasa pătrată a celui mai înalt zgîrie-nori din New York. Din locul ăsta, depinde pe care latură mă aşez, pot contempla întinsele cîmpuri din New Jersey spre apus, dincolo de fluviul Hudson; ori, spre miază-noapte, centrul şi suburbiile acestei insule fascinante care colcăie de bogăţie şi mizerie, de extravaganţă şi sărăcie, de viciu şi fărădelegi; sau pot să privesc nemărginirea oceanului spre miazăzi, drumul plin de suferinţă pe care l-am străbătut din Europa şi pînă aici; ori să-mi las ochii să zboare către răsărit, peste East River, peste Brooklyn şi pînă la Coney Island, enclava aceea de lunatici pierdută în ceţurile oceanului, locul de unde a început drumul meu spre îmbogăţire.

După ce am trăit şapte ani sub teroarea unui tată abrutizat, alţi nouă ca un animal închis în cuşcă, unsprezece ca un proscris în catacombele de sub Opera din Paris şi încă zece ani croindu-mi drum din şoproanele unde se curăţă peştele în Gravesend Bay şi pînă la strălucirea de azi, ştiu acum că sînt

bogat şi puternic cum nici Cresus n-a visat. Mă uit cu scîrbă la oraşul răsfirat acolo jos, la picioarele mele, şi-mi zic: speţă umană, nici nu ştii cît te urăsc şi cît te disprețuiesc.

Am ajuns aici în primele zile ale lui 1894, după o lungă şi grea călătorie. Călătoria îmi fusese plătită în avans de singura persoană cu suflet pe care am întîlnit-o vreodată. Atlanticul era scuturat de furtuni şi zăceam în cuşetă, mai mult mort decît viu. Am suportat batjocura şi insultele echipajului pentru că nu ştiau multe şi mă puteau arunca peste bord fără alte discuţii dacă i-aş fi înfruntat. Nu m-a ţinut pe picioare decît furia şi ura pe care o simţeam faţă de ei toţi. Patru săptămîni ne-a zgîlţîit oceanul pînă cînd, într-o noapte pe la sfîrşitul lui ianuarie, s-au liniştit apele şi am aruncat ancora în Roads, la zece mile depărtare de vîrful insulei Manhattan.

Nu ştiam decît că ajunsesem undeva; însă am auzit membrii echipajului vorbind, cu accentul lor aspru din Bretania, cum că în zori vom înainta în sus pe East River şi vom acosta pentru inspecţia vamală. Asta nu însemna decît că voi fi din nou descoperit, expus, umilit, respins ca imigrant şi trimis înapoi în lanţuri.

În primele ore ale dimineţii, cînd toată lumea dormea, inclusiv omul de cart, beat turtă, am înşfăcat de pe punte un colac de salvare plin de mucegai şi m-am lăsat să alunec peste parapet în apa rece ca gheaţa. Văzusem nişte lumini pîlpîind în beznă, dar nu ştiam cît de departe erau. Am înotat într-acolo şi după un ceas îmi tîram trupul înţepenit de frig pe o plajă acoperită cu prundiş îngheţat. Încă nu ştiam că primii paşi în Lumea Nouă i-am făcut pe plaja de la Gravesend Bay, Coney Island.

Luminile pe care le zărisem veneau de la nişte prăpădite de lămpi cu ulei aşezate în ferestrele unor cocioabe mizerabile de la capătul plajei, dincolo de linia fluxului. Am ajuns acolo poticnindu-mă şi am văzut prin geamurile murdare

niște oameni ghemuiți, curățînd solzi și eviscerînd pește proaspăt prins. Șirul de colibe se întrerupea ceva mai încolo, unde vreo zece amărîți ședeau ghemuiți în jurul unui foc de tabără, să-și mai dezmorțească trupurile. Înțepenit de frig cum eram, mi-am dat seama că n-am încotro: ori mă trag lîngă foc să mă-ncălzesc și eu laolaltă cu ei, ori mor înghețat. Am pășit în lumină, am simțit dogoarea, i-am privit. Masca mea era vîrîtă undeva printre haine, iar limbile flăcărilor îmi dezveleau chipul ăsta hidos. Oamenii și-au întors privirile către mine.

Nu-mi amintesc să fi rîs vreodată în viață, pentru că nu avusesem nici un motiv; atunci însă, în orele acelea geroase dinaintea dimineții, m-a apucat un rîs lăuntric, un rîs de ușurare, pur și simplu. S-au uitat cu toții la mine și... ei bine, nici nu s-au sinchisit!... Și asta pentru că, într-un fel sau altul, toți, dar toți, aveau cîte o infirmitate. Un noroc chior mă adusese tocmai în tabăra proscrișilor de la Gravesend Bay, scursuri ale societății care trăiau ca vai de capul lor, cîștigîndu-și existența din curățatul peștelui în vremea cînd pescarii, ca întreg orașul de altfel, dormeau.

M-au lăsat să mă usuc și să mă încălzesc la focul lor și m-au întrebat de unde veneam – deși era clar că ieșisem din mare. Apelînd la bruma de cuvinte care-mi rămăseseră în minte din lectura tuturor libretelor englezești de la Teatrul de Operă, le-am spus că fugisem din Franța. N-avea nici o importanță, toți fugiseră de undeva, goniți și hăituiți de lume, pînă aici, pe peticul ăsta de nisip. Mi-au zis Franțuzu' și m-au lăsat să stau cu ei în colibe. Dormeam pe grămada de năvoade ce răspîndeau o duhoare generoasă, lucram nopțile pentru cîteva parale, trăiam din ce pica, de multe ori mă rodea foamea și frigul, însă cel puțin eram la adăpost de brațul legii, de lanțurile și gratiile ei.

O dată cu venirea primăverii am început să mai aflu cîte ceva despre viața de dincolo de liziera stufoasă care izola satul de pescari de restul fîșiei de pămînt căreia i se spune Coney Island. Am aflat că întreaga insulă era nelegiuită – sau, mai bine zis, își avea propria ei lege; că era despărțită de Brooklyn printr-o strîmtoare îngustă și că pînă de curînd se aflase în stăpînirea unui oarecare John McKane, jumătate politician, jumătate gangster, care fusese de curînd arestat. Însă moștenirea lui McKane dăinuia pe această insulă înțesată de bîlciuri, bordeluri, crime, vicii și plăceri. Acestea din urmă erau atracția principală a newyorkezilor cu stare, care dădeau buzna la sfîrșit de săptămînă să-și subțieze averile pe te miri ce distracții prostești așternute în calea lor de întreprinzători cu suficientă imaginație pentru astfel de capcane.

Spre deosebire de ceilalți proscriși, care nu aveau altă perspectivă decît să curețe peste toată viața pentru că propria lor prostie îi împiedica să vadă mai departe, eu știam că oleacă de minte și ingeniozitate mă puteau scoate din barăcile acelea și-mi puteau chiar aduce o avere frumușică din parcurile de agrement care tocmai erau în proiectare ori în construcție ceva mai departe pe insulă. Bun, dar cum să procedez?

Ei bine, mai întîi am început să ies noaptea în oraș să fur haine mai acătării de pe frînghiile de rufe unde atîrnau la uscat și de prin căsuțele de pe plajă cînd lipseau locatarii. Apoi am luat cherestea de pe șantiere și mi-am înjghebat o baracă ceva mai confortabilă. Rămînea însă problema chipului meu: pe acesta nu-l puteam scoate, ziua în amiaza mare, în lumea aceea pestriță, aspră și nelegiuită a cărei principală ocupație era jupuirea turiștilor de bani la sfîrșit de săptămînă.

Într-o bună zi, comunitatea proscrișilor s-a îmbogățit cu un nou membru: un adolescent, abia dacă avea șaptesprezece ani, cu zece ani mai tînăr ca mine, însă maturizat dincolo de

vîrsta lui. Spre deosebire de majoritatea celorlalţi el nu avea nici o infirmitate fizică; faţa îi era foarte palidă, iar ochii negri, lipsiţi de expresie. Venea din Malta şi era instruit, pentru că învăţase carte de la preoţii catolici de acolo. Vorbea fluent engleza, ştia latină şi greacă şi era complet lipsit de scrupule. Motivul pentru care ajunsese aici era acela că, disperat de chinurile şi penitenţele înghiţite de la preoţi, se înfuriase şi-şi omorîse tutorele cu un cuţit de bucătărie. A fugit din Malta pînă pe Coasta Berberă unde a rămas o vreme ca băiat de plăceri într-o casă de sodomie, apoi s-a strecurat clandestin pe un vas cu destinaţia New York. Cum însă avea preţ pus pe capul său, a ocolit şi el controlul imigranţilor din Ellis Island şi s-a orientat către Gravesend Bay.

Ca să scăpăm din locurile acestea, eu aveam nevoie de cineva care să mă reprezinte în lume, iar el avea nevoie de inteligenţa şi de priceperea mea. A devenit subordonatul şi reprezentantul meu în toate cele şi am reuşit împreună să părăsim mizeria pescăriei şi să adun bogăţie şi putere peste jumătate din New York şi încă mai departe. Mi-a spus că-l cheamă Darius, şi nici pînă azi nu-i cunosc vreun alt nume.

Dar dacă el a avut ce învăţa de la mine, pot spune că şi eu am învăţat de la el, căci m-a convertit de la convingerile ruginite, prosteşti şi m-a făcut să mă închin singurului zeu concret, redutabilului stăpîn care nu m-a lăsat niciodată de izbelişte.

Ieşirea mea la lumină s-a rezolvat foarte simplu. În vara lui '94, am pus la bătaie bruma de agoniseală dosită din peştele curăţat şi mi-am comandat o mască din cauciuc, avînd deschideri pentru ochi şi gură – o mască de clovn care-mi acoperea tot capul, cu nasul roşu borcănat şi rînjet lat, pînă la urechi. O jachetă lălîie şi nişte nădrăgi umflaţi îmi completau echipamentul care m-a ajutat să mă perind prin bîlciuri fără să stîrnesc bănuieli. Ba mai mult, părinţii şi copiii lor îmi făceau

semne cu mîna şi-mi zîmbeau. Înfăţişarea asta de clovn mi-a fost paşaportul pentru lumea de sub soare şi vreme de doi ani de zile n-am făcut altceva decît să scoatem bani. Nici nu mai ţin minte cîte şmecherii şi furtişaguri am putut să scornesc atunci. Cele simple erau cele mai bune, de obicei.

Am descoperit, de exemplu, că la sfîrşit de săptămînă turiştii expediau din Coney Island două sute cincizeci de mii de vederi poştale, mulţi dintre ei umblînd apoi bezmetici după timbre. Aşa că am cumpărat vederi cu un cent bucata, am ştampilat pe ele cuvintele: TAXA DE EXPEDIERE INCLUSĂ şi le-am vîndut cu doi cenţi, făcîndu-i fericiţi pe cumpărători. Asta pentru că ei nu ştiau că serviciul poştal era, oricum, gratuit. Dar eu voiam mai mult, mult mai mult. Adulmecam mari promisiuni în industria divertismentului, atît de mari încît le-ai fi putut compara cu un permis oficial de a-ţi tipări singur banii.

O singură pierdere am suferit în primul an şi jumătate – ce-i drept, destul de grea. Într-o noapte, cînd mă întorceam la barăci cu o geantă plină de dolari, mi-au ţinut calea patru golani înarmaţi cu bîte şi boxuri. Dacă-mi luau banii şi mă lăsau în plata Domnului mai era ceva, dar mi-au smuls masca de clovn, mi-au văzut chipul şi m-au ciomăgit pînă m-au lăsat lat. O lună de zile am zăcut în coliba mea pînă cînd am putut să merg din nou. Am jurat, atunci, că nimeni nu se va mai atinge de mine fără să plătească scump, drept pentru care mi-am făcut rost de un mic Colt Derringer care mă însoţeşte pretutindeni.

Mai înainte de venirea iernii auzisem de un anume Paul Boyton, care-şi pusese în gînd să deschidă primul parc de distracţii acoperit de pe insulă. L-am instruit pe Darius să aranjeze o întîlnire cu el, dîndu-se drept un proiectant de geniu, de curînd sosit din Europa. Şiretlicul a dat roade şi Boyton i-a comandat şase trasee surpriză pentru noul său complex. Desigur că eu am

fost cel care le-a proiectat, apelînd la arta iluziilor optice şi la tot soiul de trucuri mecanice menite a stîrni groază şi uimire, senzaţii atît de preţuite de sărmanii turişti. În 1895, Boyton a inaugurat Sea Lion Park, luat cu asalt de vizitatori.

Boyton a vrut să-l plătească pe Darius pentru ceea ce credea că erau invenţiile sale, dar eu am avut altă idee: să-i dea zece la sută din cîştigurile obţinute pe cele şase trasee, timp de zece ani. Boyton îşi întorsese buzunarele pe dos pentru parcul de distracţii şi era îndatorat pînă peste cap. După numai o lună de exploatare, din cele şase trasee, administrate de Darius, doar partea noastră era de o sută de dolari pe săptămînă. Dar lucrurile aveau să meargă mult mai departe.

Succesorul starostelui politic McKane era George Tilyou, un instigator cu părul roşcat, care voia şi el să deschidă un bîlci din care să-şi ia partea leului. Fără să ţin seamă de furia neputincioasă a lui Boyton, am proiectat pentru Tilyou divertismente şi mai ingenioase, în aceeaşi formulă: concesiunea unui anumit procent din cîştiguri. Ca urmare, în 1897 s-a deschis Steeplechase Park, de unde ne picau o mie de dolari pe zi.

Între timp îmi cumpărasem un bungalow confortabil în apropiere de Manhattan Beach. Aveam vecini puţini, care nu apăreau decît la sfîrşitul săptămînii, cînd eu mă plimbam nestingherit, în costumul de clovn, printre muşteriii celor două parcuri de distracţii.

Se organizau frecvent meciuri de box în Coney Island, cu pariuri grele făcute de milionarii aduşi cu noul tren suspendat de la podul Brooklyn pînă la hotelul Manhattan Beach. Am privit şi eu, dar nu am intrat în joc, convins fiind că luptele erau în cea mai mare parte măsluite. Jocurile de noroc şi pariurile erau interzise peste tot în New York şi Brooklyn, de fapt în tot statul New York. În Coney Island însă, ultima redută a frontierei crimei, sume uriaşe treceau dintr-o mînă

într-alta după ce bookmakerii strîngeau banii de pe la jucători. În 1899, Jim Jeffries l-a provocat pe Bob Fitzsimmons pentru titlul mondial la categoria grea şi asta s-a întîmplat tot în Coney Island. Averea noastră comună era în momentul acela de două sute cincizeci de mii de dolari şi intenţionam să pariez totul pe Jeffries, care avea cele mai puţine şanse. Darius aproape că şi-a ieşit din minţi de furie, pînă cînd i-am explicat ideea mea.

Observasem că, între reprize, boxerii trăgeau de fiecare dată cîte o duşcă zdravănă de apă proaspătă dintr-o sticlă şi uneori doar îşi clăteau gura, alteori o înghiţeau. L-am pus pe Darius să se dea drept reporter sportiv şi, pe neobservate, să-i schimbe sticla lui Fitzsimmons cu una garnisită cu un sedativ. Rezultatul a fost că Jeffries l-a făcut knock-out, iar eu am adunat un milion de dolari. În acelaşi an, ceva mai tîrziu, Jeffries şi-a apărat titlul în faţa lui Tom Sharkey Marinarul la Clubul Atletic din Coney Island. Acelaşi truc, acelaşi rezultat. Sărmanul Sharkey. Aşa ne-am mai potcovit cu două milioane.

Era momentul să ne mutăm cîmpul de acţiuni în zona centrală a insulei, în buricul tîrgului cum s-ar spune, pentru că între timp studiasem mersul afacerilor într-un bîlci mult mai ispititor pentru cineva care vrea să scoată bani şi mult mai nelegiuit – şi anume, Bursa de Valori din New York. Dar pînă atunci mai aveam o ultimă lovitură de dat în Coney Island.

Doi escroci, Frederic Thompson şi Skip Dundy, ţineau cu tot dinadinsul să deschidă un al treilea parc de distracţii, mai mare decît celelalte două. Cel dintîi era un inginer beţiv, iar ultimul era un finanţist bîlbîit, iar nevoia lor de bani era atît de mare, încît se înglodaseră în datorii pe la bănci pînă peste cap. L-am pus pe Darius să înfiinţeze o societate pe acţiuni care i-a lăsat pe cei doi cu gura căscată, acordîndu-le un împrumut fără nici o garanţie şi cu dobîndă zero. În schimb,

Societatea E. M. cerea zece procente din încasările brute la Luna Park pe zece ani. Au bătut palma, fiindcă nu aveau de ales; alternativa era falimentul la jumătatea lucrărilor. Luna Park şi-a deschis porţile pe data de 2 mai 1903. La ora 9 dimineaţa, Thompson şi Dundy erau faliţi; pînă seara îşi plătiseră toate datoriile, în afară de aceea către mine. În primele patru luni, Luna Park a încasat cinci milioane de dolari, după care s-a stabilizat la un milion pe lună, venit care se menţine şi astăzi. Între timp însă, noi ne mutaserăm în Manhattan.

Locuiam la început într-o casă modestă din gresie maro. Mai tot timpul stăteam acasă, pentru că aici nu mai puteam ieşi travestit în clovn. Darius a intrat la bursă, urmînd întocmai instrucţiunile mele, în vreme ce eu studiam cu atenţie rapoartele colective şi detaliile noilor acţiuni apărute. Curînd m-am lămurit că în ţara asta totul poate prospera vertiginos. O idee sau un proiect nou, dacă era inteligent prezentat, căpăta imediat adeziune şi sprijin. Economia se dezvolta într-un ritm nebunesc, extinzîndu-se necontenit spre apus. Fiecare industrie nou înfiinţată însemna cerere de materii prime, însemna vapoare şi căi ferate care să le transporte pe acestea la poarta fabricii, să ia de acolo produsul finit şi să-l distribuie pe pieţele de desfacere, acolo unde era aşteptat.

În toţi anii aceştia petrecuţi în Coney Island se revărsaseră milioane de imigranţi de prin toate ţările, atît dinspre răsărit, cît şi dinspre apus. Lower East Side, la o aruncătură de băţ de terasa pe care mă aflu, a fost şi a rămas un creuzet în care s-au amestecat toate rasele şi seminţiile pămîntului, mişunînd înghesuite în violenţă, sărăcie, viciu şi crimă. Doar o milă mai încolo, magnaţii îşi etalează conacele impozante, caleştile şi Opera atît de dragă sufletului lor.

Pînă în 1903, după cîteva ghinioane, ajunsesem să stăpînesc bine încîlceala iţelor de la bursa de valori şi să înţeleg

metodele prin care îşi adunaseră averile nişte monştri sacri precum Pierpont Morgan. Urmîndu-le exemplul, m-am băgat în afaceri cu cărbune în West Virginia, în industria oţelului la Pittsburg, în transporturi feroviare pînă în Texas, în transporturi navale din Savannah via Baltimore şi pînă la Boston, în minele de argint din New Mexico şi în proprietăţi funciare pe tot cuprinsul Manhattanului. Am ajuns mai bun şi mai dur decît ei, închinîndu-mă cu încăpăţînare singurului zeu adevărat către care îmi îndreptase Darius privirile: Mamona, zeul aurului, pentru care nu există milă, caritate, compasiune ori scrupule. Nu există văduvă, copil ori sărăntoc cărora să nu li se poată stoarce încă o fărîmă din preţiosul metal, suprema jertfă spre mîngîierea stăpînului. Aurul aduce cu sine puterea care, la rîndul ei, strînge şi mai mult aur şi tot aşa, într-un ciclu neobosit al cărui ultim scop este cucerirea lumii.

În toate cîte le-am întreprins împreună, am rămas mentorul şi superiorul lui Darius. În toate, mai puţin un lucru: n-a existat vreodată, pe întreg pămîntul, un om mai lipsit de suflet şi mai crud ca el. În această privinţă mă depăşeşte. Totuşi, are şi el o slăbiciune. Într-o noapte, curios să aflu cauză rarelor sale absenţe, l-am pus sub urmărire şi am aflat că se dusese într-o vizuină sordidă din comunitatea maură, unde a luat haşiş pînă cînd a căzut în transă. Acesta pare a fi singurul său punct vulnerabil. Am crezut într-o vreme că mi-ar putea fi prieten, dar m-am lămurit definitiv că el nu are decît un singur prieten. Veneraţia sa pentru aur îl consumă zi şi noapte, iar unicul motiv care îl ţine pe lîngă mine şi care-mi asigură fidelitatea lui este acela că eu i-l pun pe tavă în cantităţi nemăsurate.

Strînsesem, pînă în 1903, destul cît să pornesc ridicarea celui mai înalt zgîrie-nori din New York, Turnul E. M., pe un loc viran din Park Row. Construcţia a fost terminată în 1904: patruzeci de niveluri de oţel, beton, granit şi sticlă. Partea

frumoasă este că primele treizeci şi şapte de niveluri de sub mine au suportat toate cheltuielile şi că valoarea lor, de fapt, s-a dublat. Rămîne un etaj pentru personalul societăţii pe acţiuni, conectat telefonic şi telegrafic la piete; jumătate din nivelul de deasupra este ocupată de apartamentul lui Darius, iar cealaltă jumătate, de sala de şedinţe a personalului de conducere; deasupra tuturor tronează apartamentul meu de lux cu ieşire pe o terasă de unde pot privi cît văd cu ochii, asigurîndu-mă totodată că eu nu pot fi văzut la rîndul meu.

Iată, aşadar, cum cuşca mea pe roţi şi catacombele întunecoase au fost preschimbate într-un cuib de vulturi unde-mi pot plimba, neacoperit, chipul infernal pe dinaintea pescăruşilor grăbiţi şi în bătaia vîntului de miazăzi. De aici pot vedea chiar şi acoperişul sclipitor al singurului meu capriciu, unicul proiect din care nu am mai urmărit să scot bani, ci să-mi iau o binemeritată revanşă.

Acolo, departe, pe West 34th Street, se înalţă Opera Manhattan, de curînd finalizată, menită a-şi îngenunchea rivala snoabă, Metropolitanul. Cînd am sosit aici am vrut să mai văd un spectacol de operă la Metropolitan, dar, firește, aveam nevoie de o lojă cu perdele, ferită de priviri indiscrete. Comisia însă, dominată de Madame Astor şi de acoliţii ei de la registrul social, cei patru sute de afurisiţi, mi-a cerut să mă prezint pentru un interviu. Imposibil, firește. L-am trimis pe Darius, dar a fost refuzat, comisia insistînd să mă întîlnească personal, faţă în faţă. A fost o jignire pe care o vor plăti scump. Am găsit între timp un alt iubitor de operă care fusese umilit: îl cheamă Oscar Hammerstein. Acesta, după ce înfiinţase o altă operă şi dăduse faliment, era în curs de finanţare a unui nou proiect. Ei bine, am devenit partenerul său invizibil, iar noua Operă îşi va deschide porţile în decembrie şi va mătura podeaua cu Metropolitanul. Nu ne vom zgîrci absolut

deloc: va străluci pe scenă marele Bonci, dar mai presus de toate va veni să cînte însăşi Melba, Melba în carne şi oase. Chiar acum Hammerstein se află la Paris, la Grand Hotel al lui Garnier de pe Bulevardul Capucinilor, ca s-o aducă la New York, pe banii mei.

Este o performanţă fără precedent. Îi voi face pe snobii aştia, pe d-alde Vanderbilt, Rockefeller, Whitney, Gould, Astor şi Morgan, să se tîrască dacă vor s-o asculte pe neîntrecuta Melba.

În rest, sînt rece şi calculat. Şi mai privesc din cînd în cînd înapoi: o viaţă de durere şi hulă, de frică şi ură – ura voastră pentru mine şi a mea pentru voi. Un singur om mi-a arătat bunătate, m-a scos dintr-o cuşcă şi m-a dus într-un subsol, iar apoi m-a strecurat pe un vapor în timp ce toţi ceilalţi mă hăituiau ca pe o vulpe încolţită. Această femeie a ţinut locul mamei a cărei prezenţă n-am simţit-o niciodată lîngă mine.

Şi a mai fost cineva, o femeie pe care am iubit-o, dar care nu m-a putut iubi. Şi pentru asta mă disprețuieşti, rasă umană? Pentru că n-am putut să mă fac iubit, ca bărbat, de o femeie? A fost însă o clipă, o fărîmă de timp cînd am crezut că aş putea fi iubit, asemenea măgăruşului lui Chesterton, „o clipă dureros de dulce"... Tăciuni, scrum, nimic. N-a fost să-mi fie dat. Aşa că îmi rămîne doar cealaltă iubire, devotamentul către stăpînul care nu m-a dezamăgit niciciînd; şi toată viaţa, pe el îl voi venera.

3

DISPERAREA LUI ARMAND DUFOUR

BROADWAY, NEW YORK CITY, OCTOMBRIE 1906

Urăsc oraşul ăsta. N-ar fi trebuit să vin niciodată aici. De ce-oi fi venit, pentru Dumnezeu? Din dorinţa unei muribunde de la Paris care, dacă stau să mă gîndesc mai bine, poate că era chiar nebună. Şi bineînţeles, pentru săculeţul cu napoleoni de aur. Poate că ar fi fost mai bine dacă nu-i primeam.

Unde-i omul ăsta căruia trebuie să-i predau o scrisoare lipsită de noimă? Părintele Sebastian nu mi-a spus decît că este vorba de un bărbat cu o faţă atît de desfigurată, încît nu poate trece neobservat. Ei bine, eu constat că lucrurile stau tocmai pe dos: am de-a face cu un om invizibil!

Pe zi ce trece capăt convingerea că n-a ajuns niciodată prin părţile astea. Precis că i s-a refuzat intrarea la biroul de imigrări din Ellis Island, unde m-am pomenit într-un adevărat haos. Toţi sărăntocii şi dezmoşteniţii lumii par a se scurge fără încetare în ţara asta şi majoritatea rămîn chiar aici, în oraşul ăsta îngrozitor. În viaţa mea n-am mai văzut atîţia prăpădiţi: şiruri lungi de refugiaţi trenţăroşi, urît mirositori şi chiar plini de păduchi adunaţi de prin calele împuţite ale vapoarelor care i-au adus, strîngîndu-şi la piept toată zestrea

lumească împachetată în zdrenţe, ticsiţi în nenumărate şi nesfîrşite rînduri în halele reci şi neprimitoare de pe insula aceea uitată de Dumnezeu. Peste capetele tuturor tronează, de pe insula vecină, doamna cu torţa, statuia pe care tot noi le-am dăruit-o. Mai bine i-am fi spus lui Bartholdi să-şi ţină afurisita de statuie în Franţa şi să le fi dat iancheilor altceva mai folositor cum ar fi un set ca lumea de dicţionare Larousse, să fi învăţat şi ei o limbă civilizată măcar.

Da' de unde – noi a trebuit să le dăm, vezi Doamne, ceva simbolic! Ceva pe care ei îl transformă într-un soi de magnet cu care atrag toate epavele din Europa şi de peste mări şi ţări, fluturîndu-le speranţa într-o viaţă mai bună. *Quelle blague!** Sînt complet nebuni, iancheii ăştia, dacă-şi pot închipui că vor crea o naţiune din astfel de oameni, scursurile societăţii de la Bantry Bay la Brest-Litovsk şi de la Trondheim la Taormino. Ei chiar cred că vor face, într-o zi, o naţiune puternică din adunătura asta?

Am fost să-l văd pe comandantul serviciului imigrări. Slavă Domnului, avea la îndemînă un vorbitor de limbă franceză. Aşa am aflat că, într-adevăr, nu mulţi erau întorşi din drum, însă cei grav bolnavi sau cu malformaţii erau respinşi de la bun început. E limpede că omul meu nu putea să fie decît în acest din urmă grup. Şi chiar dacă ar fi reuşit să se strecoare, sînt doisprezece ani de atunci şi ar putea fi oriunde în ţara asta care se întinde pe cinci mii de kilometri de la est la vest.

M-am adresat autorităţilor oraşului, dar mi s-a spus că este vorba de cinci districte mari şi nu exista practic nici o evidenţă a locuitorilor acestora. Poate, la fel de bine, să fie undeva în Brooklyn, Queens, Bronx ori în Staten Island. Aşa că n-am

* Ce glumă bună! (*fr.*)

decît să stau aici, pe Insula Manhattan, continuînd să caut un proscris. Ce sarcină minunată pentru un francez respectabil!

În arhiva de la primărie figurează peste zece Muhlheimi şi i-am verificat pe toţi. Dacă l-ar fi chemat Smith, acum aş fi în drum spre casă. Există şi o listă cu cei care au telefon, dar nici urmă de Erik Muhlheim printre ei. M-am interesat şi la autorităţile fiscale, însă mi s-a spus că registrele lor sînt confidenţiale.

Cu poliţia a fost şi mai bine. Am găsit un sergent irlandez care s-a oferit să facă investigaţii în schimbul unui „onorariu" (despre care ştiam prea bine că va intra în buzunarul lui). A plecat şi s-a întors, spunîndu-mi că nici un Muhlheim n-avusese probleme cu poliţia, dar că-mi poate da o listă cu vreo şase Mulleri, dacă vreau. Imbecilul!

În Long Island e un circ. Am încercat şi acolo. Altă fundătură. Am fost şi la marele lor spital numit Bellevue, dar în nici una dintre fişele de tratament nu este consemnată internarea vreunui pacient într-atît de desfigurat. Nu ştiu unde m-aş mai putea duce.

Locuiesc într-un hotel modest pe una dintre străduţele aflate în spatele unui mare bulevard. Mănînc fierturile lor oribile şi beau o bere dezgustătoare. Dorm într-un pat strîmt şi tînjesc după apartamentul meu din Ile St. Louis unde-mi era cald şi bine lîngă fundul primitor şi durduliu al doamnei Dufour. Vine frigul şi banii se împuţinează. Vreau să mă întorc în Parisul meu iubit, un oraş civilizat unde oamenii nu aleargă ca bezmeticii, unde mersul cu trăsura e o plăcere, nu o cursă nebunească, iar tramvaiele nu sînt un pericol pentru viaţa omului ori, în cel mai fericit caz, pentru picioarele lui.

Colac peste pupăză, m-am gîndit că aş putea încerca să leg cîteva cuvinte în perfida limbă a lui Shakespeare, fiindcă i-am văzut, i-am auzit pe milorzii englezi care vin pentru

cursele de cai la Auteuil şi Chantilly, însă aici ei vorbesc pe nas şi foarte repede.

Am văzut ieri o cafenea italienească chiar pe strada asta, unde au cafea moca adevărată şi chiar vin Chianti. Firește, nu e Bordeaux, dar tot e mai bun decît zeama de lături căreia îi spun iancheii bere. Uite, e chiar în faţa mea, vizavi, peste strada asta a cărei traversare îţi pune viaţa în pericol. O să-mi dreg nervii cu o cafea zdravănă, după care mă voi duce să-mi cumpăr biletul de întoarcere acasă.

4

ŞANSA LUI CHOLLY BLOOM

BARUL LUI LOUIE, FIFTH AVENUE COLŢ
CU 28TH STREET, NEW YORK, OCTOMBRIE 1906

Ascultaţi ce vă spun, fraţilor: există uneori momente cînd simţi că meseria asta de reporter în cel mai trepidant oraş de pe faţa pămîntului e cea mai straşnică îndeletnicire din lume. OK, ştim cu toţii că sînt şi ore sau zile-ntregi cînd îţi tocesti pingelele degeaba – ponturi false, interviuri refuzate şi rămîi cu pagina goală. Este? Hei, Barney, mai dai şi tu un rînd de beri aici?

Şi, cum ziceam, se scurg zilele cîteodată fără s-auzi de vreun nou scandal la primărie (ce-i drept, nu se-ntîmplă prea des chestia asta); nu tu divorţ în lumea bună, nu tu un cadavru proaspăt în Central Park, dis-de-dimineaţă – şi uite-aşa, viaţa îşi pierde farmecul. Şi te gîndeşti: ce fac eu aici, măi frate, de ce-mi pierd timpul? Poate chiar era mai bine dacă primeam oferta lui âl bătrîn cu negoţul lui din Poughkeepsie. Ştiţi şi voi cum e sentimentul ăsta.

Dar tocmai asta-i treaba; aici e diferenţa care mă face să nu-mi pară rău că nu vînd izmene bărbăteşti în Poughkeepsie:

la un moment dat prinzi o mişcare cu coada ochiului şi, dacă eşti băiat deştept, ai mirosit imediat ocazia unui articol gras. Uite-aşa mi s-a întîmplat mie ieri; trebuie să vă spun neapărat despre asta... Aşa, să trăieşti, Barney.

Aşa. Eram într-o cafenea – la Fellini, ştiţi unde e? Pe Broadway, la numărul două'ş şase. Avusesem o zi mizerabilă, mă tot învîrteam în căutarea unui fir în treaba cu crimele alea din Central Park, şi nimic. Cabinetul primarului se stropşeşte la Biroul Corpului de Detectivi, ăia sînt furioşi că n-au nici o noutate şi zic că n-au nimic pentru presă. N-aveam decît să mă-ntorc la redacţie şi să le spun că n-am nici măcar două rînduri de băgat sub tipar. Şi ce-mi zic? Ia să intru eu la taica Fellini, să mă răcoresc cu un profiterol. Le ştiţi, nu? Cu mult sirop de arţar, te scoală din boală, ce mai.

Intru eu acolo şi văd că-i lume multă, şi m-aşez la masa din fund. După vreo zece minute intră un amărît, de ziceai că i se înecase toată flota. Dă cu ochii împrejur, mă vede singur la masă şi vine. Foarte politicos băiatul, se-nclină, eu dau din cap. El zice ceva într-o păsărească de pe alte meleaguri, eu îi fac semn spre scaunul liber; se aşază, comandă o cafea. Numai că nu pronunţă ca tot omul, „cofi", zice „cafe". Ospătarul a priceput, că era italian. Eu mă uit la omul meu şi-mi zic că-i franţuz. Aşa că-l salut politicos pe franţuzeşte...

Cum adică, dacă ştiu franţuzeşte? Haida-de! Rabinul-şef o fi evreu, ce ziceţi? Mă rog, pot spune că mă descurc. Deci, îi zic: „Bonjur, musiu", ca un bun newyorkez, gazdă ce mă aflam. Ei bine, cînd m-a auzit, franţuzul meu a luat-o la vale de-a binelea. S-a avîntat, pe limba lui, într-o cascadă în care, iertat să-mi fie, m-a pierdut cu totul. Şi era supărat rău săracul băiat, mai că plîngea. A băgat mîna în buzunar şi a scos o scrisoare pe care mi-o vîntura înaintea ochilor, arăta impunător de-a dreptul, cu ceară pe clapa plicului şi cu un soi de sigiliu.

La faza asta făceam deja eforturi să mă port frumos cu un străin aflat la necaz, pentru că, la drept vorbind, eram tentat să-mi termin înghețata, să las banii pe masă și să ies. Dar ce naiba, îmi zic, hai să-ncercăm să-l ajutăm pe omul ăsta care se pare că a avut o zi și mai rea ca a mea – și nu-i puțin lucru, zău! Ei, și-l chem pe taica Fellini și-l întreb dacă știe franțuzește. Aș! Doar italiana și engleza, și pînă și pe-asta o vorbește cu accent sicilian. Atunci mă gîndesc: pe cine mai cunoaștem noi, prin zonă, vorbitor de franceză?

Acum, fiți sinceri, băieți, voi ați fi dat din umeri și v-ați fi văzut de treabă, este? Și nici n-ați fi știut ce ați pierdut. Numai că eu sînt Cholly Bloom, omul cu al șaselea simț. Păi, ce avem noi puțin mai încolo, pe 26th Street colț cu Fifth Avenue? Delmonico, nu? Și cine-i patron la Delmonico? Păi, Charlie Delmonico, nu? Și de unde vin alde Delmonico? Mă rog, din Elveția, dar ăia de acolo vorbesc toate limbile și chiar dacă Charlie s-a născut în State, mă gîndesc că ar trebui să știe ceva franceză totuși.

Așa că-l iau pe sus pe franțuz și-n zece minute ne aflăm în fața celui mai faimos restaurant de pe toată fața Statelor Unite. Ați intrat vreodată acolo? Nu? Ei bine, e cu totul altceva: catifea din cea mai fină, veioze de masă din bronz masiv, eleganță sobră. Cît despre prețuri, eu unul nu mi le pot permite. Ca din senin apare Charlie D. în persoană și-și dă seama dintr-o ochire cu cine are de-a face. Numai că, vedeți voi, ce-l distinge pe un mare patron de restaurant? Politețea desăvîrșită, chiar și față de un golan de pe stradă. Deci vine, se-nclină și întreabă cu ce ne-ar putea fi de folos. Eu îi explic că am dat peste francezul ăsta venit tocmai de la Paris și că tot ce am putut înțelege e că are o problemă serioasă cu o scrisoare.

Ei, și domnul D. îl ia politicos în primire pe francez, pe limba lui, și băiatul o ia de la capăt și scoate scrisoarea, tu-

ruind ca o mitralieră. Şi pentru că tot nu-nţelegeam o boabă, am profitat să dau o raită cu ochii prin decor. Cinci mese mai încolo, cine credeţi că purica meniul, de la dată şi pînă la scobitori? Nimeni altul decît Gates, ăla care pariază pe-un milion fluierînd. În spatele lui, Diamant-Jim Brady lua masa cu Lillian Russel – avea fata un decolteu de puteai scufunda în el *Majestic*-ul, ditamai vaporul cu aburi. Apropo, voi ştiţi cum mănîncă Diamant-Jim? Eu auzisem, dar nu-mi venea să cred; aseară am văzut cu ochii mei. Se-nşurubează bine în scaun şi se trage cu burta la treisprezece centimetri de masă, nici mai mult, nici mai puţin. Din poziţia asta începe să mănînce şi nu se opreşte decît cînd atinge masa cu burta.

Între timp, Charlie D. terminase. Mă lămureşte că francezul e un anume „musiu" Armand Dufour, avocat în Paris, venit la New York într-o misiune de maximă importanţă. Trebuia să predea o scrisoare din partea unei femei care a murit unui oarecare domn Erik Muhlheim care se presupune că ar locui în New York. Omul luase toate străzile la rînd, fără nici un rezultat. Pînă aici, nici eu nu-i puteam fi de folos, fiindcă nu cunoşteam pe nimeni cu numele ăsta.

Dar Charlie al meu îşi mîngîie barba, ca omul care sapă adînc printre gînduri, şi-mi zice, foarte protocolar de altfel:

– Domnule Bloom, aţi auzit cumva de E. M. Corporation?

I-auzi neică! Acum vin eu şi vă-ntreb, Papa o fi catolic? Păi cum să n-aud? Incredibil de bogaţi, uimitor de puternici şi misterioşi pînă-n pînzele albe. Sînt băgaţi în tot soiul de afaceri înregistrate la Bursa de Valori şi au mai multe acţiuni decît oricine, cu excepţia lui J. Pierpont Morgan. Şi nu-i om mai bogat ca J. P. Aşadar, ca să nu fiu luat de papagal, zic:

– Sigur, are sediul în clădirea E. M. Tower din Park Row.

– Exact, zice domnul D. Ei bine, s-ar putea ca acest personaj extrem de retras care controlează E. M. Corporation să răspundă la numele de domnul Muhlheim.

Acum, eu ştiu una: cînd un flăcău de soiul lui Charlie Delmonico spune că „s-ar putea", înseamnă că a auzit el ceva, dar tu n-ai aflat-o de la el. Două minute mai tîrziu sîntem iar în stradă, opresc o birjă şi o luăm la trap înspre Park Row.

Măi băieţi, poate înţelegeţi acum de ce spuneam că reporterul are cea mai faină meserie din oraş. Deci, mai întîi umblu să scot din impas un franţuz şi ajung să mi se ofere şansa de a-l vedea pe cel mai misterios pustnic din New York – omul invizibil în persoană, ce mai. Oi avea eu norocul ăsta sau nu? Dacă mai puneţi pe masă o blondă d-asta înspumată, vă spun mai departe.

Aşa... ajungem noi în Park Row şi-i dăm bătaie pînă la blocul turn cu pricina. Măi fraţilor, e înalt, nu glumă! Enorm şi vîrful numai că nu gîdilă norii. Toate birourile erau închise, afară se întunecase, doar un hol era luminat şi era acolo un paznic care şedea la un birou. Sun la uşă, omul vine şi ne-ntreabă, eu îi explic despre ce este vorba; el ne primeşte în hol şi se duce să dea un telefon. Cred că era o linie directă pe circuit interior, pentru că n-a vorbit cu centralista. Spune ceva în telefon, ascultă răspunsul, după care ne zice să-i lăsăm lui scrisoarea, că o s-o predea el.

Bineînţeles că nu eram dispus să înghit găluşte d-astea. Spune-i mata domnului de la etaj, îi zic, că „musiu" Dufour a bătut drumul de la Paris pînă aici tocmai pentru că are obligaţia să înmîneze scrisoarea personal. Portarul se execută, apoi îmi întinde receptorul. Mă-ntreabă o voce: Cu cine vorbesc? Îi răspund: „Cu domnul Charles Bloom". Şi vocea zice: „Care este misiunea dumneavoastră aici?"

Vă dați seama că nu eram atît de nătărău să-i spun că sînt de la *Hearst Press* – nu de alta, dar am deja sentimentul că asta e o rețetă sigură atunci cînd vrei să fii dat pe ușă afară. Îi spun, deci, că reprezint în New York firma notarială „Dufour & Co." din Paris, Franța.

– Și care este misiunea dumneavoastră aici, domnule Bloom? întreabă vocea, care suna de parc-ar fi venit tocmai din Terra Nova. Îi repet că trebuie să înmînăm o scrisoare de maximă importanță domnului Erik Muhlheim personal.

– La această adresă nu locuiește nimeni cu acest nume, spune vocea, dar lăsați scrisoarea la portar, mă voi asigura că va ajunge la destinație.

Altă gogoașă pe care eram dispus s-o înghit. De unde să știu că nu vorbeam cu Excelența Sa Omul Invizibil în persoană, în fond? Nu-mi rămîne decît să joc la cacealma, așa că zic:

– Spuneți-i domnului Muhlheim că scrisoarea vine din partea...

– Doamnei Giry, îmi suflă avocatul.

– ...doamnei Giry, repet eu în receptor.

– Așteptați, zice glasul, după care revine pe fir. Luați liftul pînă la etajul treizeici și nouă.

Ne conformăm. Ei, ia să v-aud, băieți, ați urcat vreodată treizeci și nouă de etaje? Nu? Vă spun eu, e o experiență care merită trăită. Închis în cușca aia, cu toată instalația care-ți zdrăngăne în urechi în timp ce te suie la cer. Ca să nu mai vorbim de balans. În fine, cușca se oprește, trag grilajul într-o parte, ieșim. Ne așteaptă acolo un tip.

– Sînt domnul Darius, zice; urmați-mă.

Era glasul de la capătul firului. Ne duce într-o sală lungă, lambrisată, cu o masă mare cu montură de argint. Bag seamă că ne aflăm în locul unde se bate palma, se elimină concurența, se coc milioanele. O sală elegantă, în stil european,

cu tablouri în ulei pe pereți. Îmi sare în ochi unul mai acătării, mai mare decît celelalte, la capătul opus al încăperii: un individ cu mustață, surîzător, pălărie cu boruri largi, guler de dantelă.

– Pot să văd scrisoarea? întrebă Darius, fixîndu-mă cu o privire asemănătoare cu a unei cobre cîntărind din ochi guzganul pe care-l va înfuleca la prînz. Mă rog, eu n-am văzut niciodată o cobră sau un guzgan, dar îmi închipui că așa arată. Îi fac un semn din cap lui Dufour, el scoate scrisoarea și o pune pe masa lustruită care-l desparte de Darius. Omul ăsta are ceva care face să mi se ridice părul la ceafă. La el predomină negrul: redingotă neagră, cămașă albă, cravată neagră; fața, la fel de albă cum e cămașa – o față îngustă, slabă. Părul e negru, ca și ochii de altfel, care trimit sclipiri ciudate, dar nu clipesc deloc. Cobră am zis? Da, se potrivește de minune.

Acum fiți atenți, băieți, că asta-i chiar important. Mă apucă brusc pofta de o țigară și aprind chibritul. Mare gafă! Darius se repede la mine ca un pumnal care sare din teacă.

– Fără flacără deschisă, face el tăios; stingeți țigara, vă rog.

Și cum stăteam eu la capătul mesei, aproape de ușa din colț, mă îndrept către o altă măsuță semirotundă de lîngă perete, care avea pe ea un vas de argint, să sting țigara în el. În spatele vasului era o tavă mare de argint sprijinită de perete; și cum stingeam țigara, îmi pică privirea pe tava înclinată de argint, lustruită ca o oglindă. Văd în ea imaginea picturii în ulei de la capătul celălalt al încăperii, numai că fața zîmbitoare din tablou dispăruse!... În locul ei, sub pălăria cu boruri largi, era un chip care i-ar fi băgat în sperieți pînă și pe Cavalerii Neînfricați, de s-ar fi prăvălit din șa, nu alta. Fața de sub pălărie era acum acoperită pe trei sferturi cu un soi de mască; în dreptul gurii se vedea, pe jumătate, o spintecătură strîmbă, iar de sub mască doi ochi își înfigeau privirile în

mine ca niște burghie. Mi-a scăpat un urlet și m-am întors arătînd cu degetul la tabloul din perete:

– Cine dracu-i ăla?

– *Cavalerul surîzător* de Franz Hals, zice Darius. Nu originalul, firește, acela este la Londra, însă e o copie foarte reușită.

Și bineînțeles că flăcăul e la locul lui, cu mutrișoara numai zîmbet pe sub mustăcioară, cu gulerașul de dantelă, cu tot dichisul. Dar zău că nu-s nebun, știu bine ce-am văzut. În fine, Darius întinde mîna și ia scrisoarea.

– Vă asigur, zice, că în mai puțin de o oră domnul Muhlheim va intra în posesia scrisorii.

După care spune același lucru în franceză către Dufour, care consimte cu o mișcare a capului. Asta e, dacă el e mulțumit, eu nu am ce să mai zic; așadar, ne îndreptăm spre ieșire. Nici nu apuc să ajung la ușă, că Darius mă întreabă, cu un glas de parc-ar fi fost lamă de ras, nu alta:

– Apropo, domnule Bloom, la ce ziar lucrați?

– *New York American*, bombănii eu, după care am ieșit.

Strada, birja, înapoi pe Broadway. Îl las pe franțuz unde-mi cere și apoi alerg la redacție. Doar am ce pune pe hîrtie, nu?

Ei bine, nu. Redactorul din tura de noapte ridică ochii la mine și zice:

– Cholly, ai băut.

– Ce-am făcuuut?! N-am atins nici măcar un strop, zic. Și-i tom în poală aventura serii, de la cap la coadă. Ei, nu-i un subiect de toată isprava? Aș, el nici nu vrea s-audă.

– Mă rog, zice, ai dat peste un avocat francez care avea de predat o scrisoare și l-ai ajutat s-o ducă unde trebuie. Mare brînză! Dar slăbește-mă cu fantomele tale. Tocmai am primit un telefon de la președintele lui E. M. Corporation, un anume domn Darius, care-mi spunea că ai trecut pe acolo astă-seară,

i-ai predat personal o scrisoare, după care ai luat-o razna şi ai început să urli despre nu ştiu ce arătări pe pereţi. E recunoscător pentru scrisoare, dar a ameninţat că ne dă în judecată dacă te apuci să arunci cu noroi în firma lui. Apropo, sticleţii tocmai l-au săltat pe criminalul din Central Park – l-au prins în flagrant. Ia trage o fugă şi dă şi tu o mînă de ajutor.

Şi uite-aşa, nici un cuvinţel n-a văzut lumina tiparului. Dar vă spun cu mîna pe inimă, băieţi, nu-s nebun şi nici nu eram băut. Eu chiar am văzut faţa aia odioasă pe perete. Ce ştiţi voi, staţi acum la un pahar cu singurul tip din New York care a văzut de-adevăratelea Fantoma din Manhattan!

5

TRANSA LUI DARIUS

CASA CU HAŞIŞ, LOWER EAST SIDE, MANHATTAN, NEW YORK CITY, NOIEMBRIE 1906

Fumul mă pătrunde, îl simt, fum catifelat, ademenitor. Mă ascund îndărătul pleoapelor şi las în urmă mahalaua asta jalnică, păşesc de unul singur pe porţile de la marginea simţurilor, în împărăţia Aceluia pe care îl slujesc.

Fumul se împrăştie... alunec de-a lungul unui culoar cu pereţii şi podeaua din aur masiv. Ah, fiorul aurului! Să-l atingi, să-l dezmierzi, să-l respiri, să-l ai... şi să aduci ofrandă Lui, zeul aurului, adevăratul, unicul zeu!

De pe Coasta Berberă, unde pentru întîia oară l-am cunoscut pe El, eu, un copilandru ticălos tăvălit de pederaşti, am fost ridicat spre o vocaţie înaltă şi nu contenesc să caut, să strîng tot mai mult aur ca să-i ofer Lui, în prezenţa căruia mă aduce întotdeauna fumul binecuvîntat...

Înaintez în uriaşa sală aurită unde bubuie furnalele, iar aurul topit curge din ele în torente, fără odihnă, proaspăt, fierbinte... Fum, tot mai mult fum, fumul furnalelor care se amestecă acum cu fumul care-mi inundă gura, gîtul, sîngele,

creierul – şi, deodată, chiar El îmi va apărea din fumul acesta şi-mi va vorbi, ca întotdeauna...

Îmi va asculta cuvintele, mă va sfătui şi mă va îndruma şi, ca de fiecare dată, El va avea dreptate... E aici, acum, îi simt prezenţa...

– Stăpîne, mărite zeu Mamona, iată-mă îngenuncheat înaintea Ta. Ţi-am slujit după puterile mele în toţi anii aceştia şi am adus înaintea tronului Tău pe patronul meu pămîntesc şi toată bogăţia sa imensă. Mă rog Ţie, ascultă-mă, căci am nevoie de povaţa şi de îndrumarea Ta.

– Te ascult, robule. Care e necazul tău?

– E vorba de omul acela în serviciul căruia mă aflu aici, pe pămînt... simt că se întîmplă cu el ceva ce nu pot înţelege.

– Explică-te.

– De cînd l-am cunoscut, din prima clipă cînd i-am văzut hidosul chip, mi-am dat seama că are o singură idee fixă, în care l-am susţinut şi l-am încurajat necontenit: e obsedat să parvină într-o lume pe care el o percepe a-i fi ostilă de la primul pînă la ultimul om. I-am îndreptat obsesia pe făgaşul banului şi astfel am adus în slujba Ta geniul lui în a strînge bani cu toptanul. Doar ştii prea bine toate astea, nu, Stăpîne?

– Ai lucrat într-adevăr cu măiestrie, slugă credincioasă. Averea lui creşte pe zi ce trece, iar tu, văd, ai grijă ca ea să-mi fie dedicată Mie.

– Dar, Stăpîne, de curînd i-au intrat gărgăuni în cap; nu se mai gîndeşte decît la operă, şi asta nu-i doar o pierdere de timp, ci mult mai rău, e o mare risipă de bani! Opera nu aduce nici un profit.

– Ştiu asta; e o rătăcire neproductivă. Şi cam cît din averea lui se iroseşte pentru capriciul ăsta?

– Pînă acum nu e vorba decît de sume infime, însă mă îngrijorează că asta l-ar putea abate de la nobila sarcină de a umple cu aur tainiţele Tale.

– A încetat să mai producă bani?

– Dimpotrivă. În privinţa asta, lucrurile stau la fel de bine ca şi pînă acum. Are în continuare idei originale, strategii subtile şi o inventivitate cu totul ieşită din comun, care-mi pare uneori că ţine de un al şaselea simţ. Şi tot mie îmi încredinţează, în continuare, conducerea întrunirilor din sala de şedinţe. În ochii lumii, eu sînt cel care dirijează operaţiunile de transfer şi asimilare a pachetelor majoritare de acţiuni în afacerile profitabile, eu sînt cel care adaugă piatră peste piatră la imperiul de concerne şi investiţii. Eu sînt cel care îi striveşte pe mărunţeii neputincioşi şi cîtă desfătare îmi aduc smiorcăielile lor!... Eu sînt cel care adună chiria pentru proprietăţile pe care le avem pe la periferii şi tot eu dispun evacuarea caselor ori a şcolilor în locul cărora ridicăm fabrici ori staţii de triaj. Eu îi mituiesc pe grangurii oraşului ca să-mi asigur complicitatea lor. Eu sînt cel care semnează ordinele de achiziţie a pachetelor grase de acţiuni şi comenzile de marfă angro în ramurile industriale noi care răsar pe tot cuprinsul ţării. Numai că toate instrucţiunile vin din partea lui, el pune la punct campaniile în afaceri şi dictează tot ce trebuie să spun şi să fac eu.

– Şi simţi cumva că au început să-l lase băierile minţii?

– Nu, Stăpîne, are o judecată impecabilă, ca întotdeauna de cînd l-am cunoscut, de altfel. Cei de la Bursa de Valori sînt uluiţi de îndrăzneala şi intuiţia lui, dar mă cred pe mine autorul tuturor combinaţiilor.

– Atunci care-i necazul, robule?

– Mă gîndeam, Stăpîne, dacă nu cumva a sosit momentul ca el să dispară, iar eu să moştenesc.

– Robul meu a lucrat foarte bine, dar asta e şi pentru că ai ascultat ordinele Mele. Ai talent, într-adevăr, şi ştii şi tu asta; cît despre fidelitate, ai fost întru totul Mie credincios. Însă Erik Muhlheim înseamnă mai mult. Rareori se naşte un astfel de geniu în a face banul să se înmulţească. El este una din aceste păsări rare şi e chiar mai mult decît atît. Nu-i doar un geniu în a strînge averi, ci este, în acelaşi timp, imun la scrupule, principii, compasiune şi, mai presus de orice, imun la iubire, asemenea ţie. Doar ura pentru semenii săi îl mînă şi-l inspiră, iar tu eşti cel care i-ai adus toată inspiraţia şi energia în serviciul Meu. Omul ăsta e o unealtă de vis în slujba Mea. Va veni şi ziua cînd îi va suna ceasul şi atunci s-ar putea să-ţi ordon să-i pui capăt zilelor. Atunci, desigur, vei putea moşteni totul. Îmi aduc aminte că am oferit cîndva, altcuiva, toate împărăţiile pămîntului. Ţie îţi ofer întregul imperiu financiar al Americii. Oare te-am dezamăgit pînă acum?

– Nici o clipă, Stăpîne.

– Oare m-ai trădat tu pe Mine?

– Nici o clipă, Stăpîne.

– Atunci lasă lucrurile să meargă tot aşa, o vreme. Mai spune-mi despre noua lui obsesie şi dedesubturile ei.

– Biblioteca lui e înţesată cu volume de operă şi despre operă. Dar după ce i s-a refuzat o lojă particulară la Metropolitan, mascată cu draperii care să-i ascundă faţa, pentru că am tras eu sforile să nu i se aprobe, părea că şi-a pierdut interesul. Acum însă a investit milioane în construirea unei opere rivale.

– După cîte ştiu Eu, pînă acum nu a făcut nici o investiţie care să nu-i aducă profituri grase.

– Aşa este, numai că în această din urmă întreprindere se întrevăd oarecare pierderi – ce-i drept, ele nu ajung, cred, nici măcar la unu la sută din totalul averii sale. Şi ar mai fi ceva: simt o schimbare în sufletul lui.

– Adică?

– N-am înțeles eu prea bine despre ce este vorba; atîta doar, că totul a început după ce a primit o scrisoare misterioasă din Paris, unde a trăit el în trecut...

– Zi mai departe.

– Au venit doi bărbați. Unul era un reporteraș amărît de la un ziar newyorkez, dar àsta era doar ghidul. Celălalt era un avocat francez; el era cel care aducea scrisoarea. Aș fi deschis-o eu, dar patronul era cu ochii pe mine; de cum au plecat cei doi, a venit și a luat-o. S-a așezat și a citit-o acolo, la masa din sala de ședințe. Eu m-am făcut că plec, dar am rămas să trag cu ochiul printr-o crăpătură a ușii. L-am văzut schimbat atunci cînd s-a ridicat.

– Și de atunci încoace?

– Pînă atunci a fost partenerul din umbră al unui oarecare Hammerstein – pentru că, de fapt, el, Muhlheim, este adevăratul proiectant și spirit activ în construirea noii săli de operă. Hammerstein e și el bogat, dar nu încape comparație. Muhlheim a fost, de fapt, cel care a depus toate garanțiile pentru ca noua clădire să fie adusă în stadiul final. Iar de cînd a primit scrisoarea s-a implicat cu și mai mare ardoare. Îl trimisese deja pe Hammerstein la Paris cu o groază de bani să o convingă pe o cîntăreață, Nellie Melba, să vină la New York ca invitată de onoare în spectacolul de Anul Nou. Acum însă a expediat la Paris un mesaj urgent în care îl însărcinează pe Hammerstein să aducă încă o primadonă, rivala numărul unu a Melbei, o solistă franceză care se numește Christine de Chagny. A intervenit și în alegerea repertoriului artistic, schimbînd piesa inaugurală, o operă de Bellini, cu o alta și insistînd pe o altă distribuție. Și, colac peste pupăză, își petrece nopțile scriind cu înfrigurare...

– Și ce scrie?

– Compune muzică, Stăpîne. În fiecare dimineaţă apar alte teancuri de partituri. Cu noaptea-n cap, îl aud cîntînd la orga pe care şi-a instalat-o în salon. Eu, unul, sînt afon; mie nu-mi spune nimic, e ca o înşiruire de zgomote fără noimă. Dar cred că el compune o operă, acolo sus. Nu mai tîrziu decît ieri a dispus să fie expediat un colet foarte urgent de pe Coasta de Est cu destinaţia Paris. Pachetul conţinea o parte din opera lui, cît apucase să termine pînă atunci. Spune-mi, ce-i de făcut?

– Credinciosul meu rob, pare a fi o nebunie, într-adevăr, dar destul de inofensivă. A mai investit bani în nenorocita asta de sală de operă?

– Nu, Stăpîne, dar îmi fac griji pentru moştenirea mea. Cu mult timp în urmă mi-a promis că, în caz că i se întîmplă ceva, îmi lasă mie toată averea lui, sute de milioane de dolari, pe care eu, firește, voi continua să-i pun în slujba Ta. Acum însă mă tem să nu se răzgîndească; să nu lase, cumva, toată averea cine ştie cărei fundaţii ce are de-a face cu damblaua asta a lui, cu opera.

– Slugă fără minte ce eşti! Nu eşti tu fiul lui adoptiv, moştenitorul şi succesorul lui, cel destinat să-i preia tot aurul şi toată puterea? Nu ţi-a făgăduit el asta? Mai mult, nu ţi-am făgăduit chiar Eu asta? Şi cine mă poate înfrunta pe Mine?

– Nimeni, Stăpîne, eşti cel mai mare, eşti singurul zeu adevărat!

– Atunci liniştește-te. Îţi spun Eu ce ai de făcut; nu e un sfat, e un ordin. Dacă se întîmplă să surprinzi vreo ameninţare reală pentru moştenirea ta asupra întregii lui averi: bani, aur, putere, proprietăţi – atunci ai dezlegare să distrugi acea ameninţare fără întîrziere. M-ai înţeles?

– Perfect, Stăpîne. Îţi mulţumesc. Voi face întocmai cum porunceşti.

6

RUBRICA LUI GAYLORD SPRIGGS

CRITIC DE OPERĂ LA ZIARUL *NEW YORK TIMES*, NOIEMBRIE 1906

Iată, aduc veşti bune pentru iubitorii de operă din New York şi din împrejurimi: a izbucnit războiul!

Staţi liniştiţi, nu-i vorba de nimic asemănător acelui război hispano-american în care bunul nostru preşedinte, Teddy Roosevelt, şi-a dovedit marea vitejie la San Juan Hill, acum cîţiva ani. E vorba de un război în lumea operei newyorkeze. Şi de ce ar fi un astfel de război o veste bună, vă veţi întreba. Ei bine, fiindcă taberele ce vor sta faţă în faţă sînt, nici mai mult, nici mai puţin decît cele mai frumoase voci din lume, astăzi; muniţia folosită va consta în sume de bani la care cei mai mulţi dintre noi nici nu îndrăznim a ne gîndi decît, poate, în vis; iar cei ce vor avea de cîştigat de pe urma acestui război vor fi iubitorii Operei, cu „O" mare.

Dar să încep cu începutul, cum spunea regele de cupă în *Alice în Ţara Minunilor* – fiindcă, zău aşa, opera newyorkeză începe să semene cu fantezia lui Lewis Carroll. Publicul fidel îşi aduce aminte, cu siguranţă, că în octombrie 1883 Metro-

politanul şi-a deschis uşile pentru a găzdui un spectacol inaugural cu *Faust* al lui Gounod, eveniment care a contribuit la înscrierea teatrului nostru de operă în galeria unor repere precum Covent Garden ori La Scala.

Oare ce a determinat însă ridicarea unui altar atît de impunător în slujba operei, cu o sală de spectacole ale cărei trei mii şapte sute de locuri o fac cea mai mare din lume? Răspunsul este: răzbunare şi bani, o combinaţie redutabilă. Cei mai bogaţi reprezentanţi ai noii aristocraţii din acest oraş au fost profund jigniţi că nu şi-au putut asigura exclusivitatea unor loje la vechea Academie de Muzică de pe 14th Street, care, de altfel, nici nu mai există.

Prin urmare, şi-au unit eforturile, s-au căutat mai adînc în buzunare şi acum culeg roadele, gustîndu-şi spectacolele de operă cu tot confortul, în stilul pe care îl cunosc prea bine „cei patru sute" de pe lista doamnei Astor. Într-adevăr, multe au fost gloriile pe care ni le-a oferit Metropolitanul de-a lungul anilor şi continuă să ni le ofere şi astăzi, sub inspirata conducere a domnului Heinrich Conreid.

Dar nu cumva am pomenit mai înainte de un război? Ba da. Pentru că, iată, un alt cavaler Lochinvar se înfăţişează din zări depărtate, aruncînd Metropolitanului mănuşa prin prezenţa unei constelaţii artistice care îţi taie răsuflarea.

După o încercare nereuşită de a ridica un teatru de operă sub patronajul său, magnatul tutunului, Oscar Hammerstein, totodată specialist în proiectări şi construcţii de săli de spectacole, a definitivat de curînd fastuoasa Operă Manhattan din 34th Street. Mai redusă, ce-i drept, ca dimensiuni faţă de rivala ei, aceasta afişează în schimb un aspect mai luxos, scaune de pluş plus o superbă acustică, aducînd în competiţie argumentul calităţii împotriva cantităţii. Dar mai e ceva care

susține acest argument: prezența lui Nellie Melba în carne și oase – nici mai mult, nici mai puțin!

Ei, da, iată prima veste bună din războiul operei. Nellie, care a refuzat cu încăpățînare pînă acum să traverseze Atlanticul, a consimțit să ne onoreze – e adevărat, pentru un onorariu care te lasă cu gura căscată. Informația mi-a parvenit dintr-o sursă sigură de la Paris, care cunoaște bine culisele evenimentelor.

De o lună de zile domnul Hammerstein îi face o curte asiduă divei australiene la reședința ei de la Grand Hotel Garnier, construit de același arhitect genial care a ridicat Opera din Paris, unde Melba s-a produs de nenumărate ori. La început, diva a refuzat, chiar și atunci cînd i s-au oferit 1 500 de dolari pe seară, dacă vă puteți imagina! Hammerstein i-a umflat oferta la 2 500 de dolari pentru un spectacol, strigîndu-i suma prin gaura cheii din ușa de la baie; apoi la 3 000 de dolari – incredibil, dacă ne gîndim că un corist este plătit, la același spectacol, cu cincisprezece dolari pe săptămînă sau cu trei dolari pentru fiecare spectacol!

În cele din urmă, intrusul a dat buzna în salonul intim al artistei de la Grand Hotel și a pornit să arunce cu bancnote de o mie de franci, fără să țină seama de protestele ei. După ce Hammerstein a ieșit, într-un tîrziu, ca o furtună, diva a făcut curățenie pe covorul persan, strîngînd nu mai puțin de 100 000 de franci, adică 20 000 de dolari! Am aflat că suma a fost dată în păstrare la Rothschild în strada Lafitte – în orice caz, diva a predat armele. Cu alte cuvinte, a acceptat invitația. În fond, a fost pe vremuri nevasta unui fermier australian, prin urmare știe și ea ce înseamnă să tunzi blana de pe oaie, nu?

Ar fi, pînă aici, suficiente motive pentru un atac de cord undeva pe Broadway, colț cu 39th Street, în cetatea domnului Conreid. Dar asta nu-i tot. Pentru spectacolul de gală din

3 decembrie, domnul Hammerstein l-a angajat ca prim-tenor pe însuşi Alessandro Gonci, singurul rival posibil al monstrului sacru Enrico Carusso în ceea ce priveşte calitatea şi celebritatea. În sprijinul lui signor Gonci, meniul este garnisit cu alte nume de răsunet, ca Amedeo Bassi ori Charles Dalmores, baritonii Mario Ancona şi Maurice Renaud, şi încă o soprană, Emma Calve.

Cele spuse pînă aici ar fi de ajuns, cred eu, ca întregul New York să fie pus pe jar. Dar nu am terminat. De o vreme încoace se încrucişează tot felul de şoapte care susţin că domnul Hammerstein nu şi-ar fi putut permite asemenea extravaganţe nici dacă şi-ar fi pus toată averea la bătaie. Nu se poate, trebuie că există un Cresus în spatele lui care întocmeşte listele, trage sforile şi, inevitabil, plăteşte distracţia. Oare cine o fi acest maestru de ceremonii nevăzut, această fantomă din Manhattan? Căci trebuie să recunoaştem, oricine ar fi el, s-a întrecut pe sine în a ne răsfăţa. Nu de alta, însă dacă există cineva la numele căreia Nellie Melba să reacţioneze ca un taur înfuriat în faţa unei eşarfe roşii, aceasta se numeşte Christine de Chagny, singura ei rivală de fapt, acea tînără aristocrată franceză de o frumuseţe răpitoare, pe care întreaga Italie o numeşte La Divina.

Parcă vă aud: cum?! Asta-i prea de tot! Nu se poate, doar n-o să zici că vine şi ea!... Ba da, vine! Numai că, aici, lucrurile se arată cu adevărat învăluite în mister.

Mai întîi trebuie spus că, asemenea lui Nellie Melba, La Divina a refuzat traversarea Atlanticului, pe motiv că o astfel de aventură i-ar consuma prea mult timp şi emoţii. Este cauza pentru care Metropolitanul nu s-a bucurat de atenţia nici uneia din cele două staruri. Pe de altă parte, dacă pe Nellie au reuşit să o seducă, în cele din urmă, sumele astronomice revărsate

asuprā-i de domnul Hammerstein, vicontesa de Chagny este binecunoscută pentru indiferența ei totală față de farmecele dolarului, indiferent de sumă.

Așadar, dacă pe diva australiană a înfrînt-o argumentul unei cascade de dolari, cărui argument, oare, să-i fi cedat prețioasa franțuzoaică? Este o întrebare la care, cel puțin pînă acum, nu avem răspuns.

Un alt mister îl constituie schimbarea neașteptată în calendarul artistic al noului Teatru de Operă din Manhattan. Înaintea plecării domnului Hammerstein la Paris, cu scopul de a ademeni glasurile de aur ale lumii, acesta a anunțat că opera inaugurală pe data de 3 decembrie va fi *I Puritani* a lui Bellini. Începuse chiar confecționarea decorurilor, iar programul fusese dat la tipar. Acum, însă, am aflat că tainicul maestru de ceremonii a insistat să se renunțe la *I Puritani* în favoarea unei opere compuse recent de un autor anonim! Vă dați seama că este un risc enorm, fără precedent, care stîmește prea multe semne de întrebare.

În primul rînd, care dintre cele două primadone va primi rolul principal în această nouă operă? Pentru că, evident, nu vor încăpea amîndouă. Apoi, care dintre ele va sosi prima? Cine va cînta alături de Gonci sub bagheta neîndurătoare a dirijorului Cleofonte Campanini, un alt monstru sacru? În nici un caz amîndouă. Mai departe: cum se va descurca Metropolitanul în fața concurenței cu *Salomeea*, care este o alegere foarte riscantă pentru deschiderea stagiunii? Și cum se intitulează această operă în premieră cu care Opera Manhattan ține morțiș să deschidă balul? Se va dovedi ea a fi un fiasco total?

În altă ordine de idei, în New York există destule hoteluri de primă mînă pentru ca primadonele să nu fie nevoite să

împartă acelaşi acoperiş, însă ce ne facem cu vapoarele? Franţa are două transatlantice de lux, *La Savoie* şi *La Lorraine*. Asta înseamnă că divele îşi vor alege, fiecare, unul din ele. Dragi iubitori ai operei, aveţi în faţă o iarnă cu adevărat copioasă!

7

LECŢIA LUI PIERRE DE CHAGNY

VAPORUL *LORRAINE*, STRÎMTOAREA LONG ISLAND, 28 NOIEMBRIE 1906

– Aşadar, ce avem astăzi, tinere Pierre? Latină, bănuiesc.

– Ah, e chiar musai, părinte Joe? La micul dejun, căpitanul i-a spus mamei că mai avem puţin şi ajungem în portul New York.

– Da, dar deocamdată trecem prin dreptul coastei din Long Island, care este un loc pustiu; nu-i nimic de văzut, doar ceţuri şi nisip. Nici că se poate un decor mai potrivit dacă vrei să-ţi omori timpul cu *Războaiele Galice* ale lui Cezar. Ia deschide cartea acolo unde am rămas.

– E chiar aşa de important, părinte Joe?

– Cu siguranţă.

– Dar de ce ar fi atît de importantă invazia lui Cezar asupra Angliei?

– Vezi tu, dacă ai fi un legionar roman care-şi croieşte drum pe un tărîm necunoscut, locuit de nişte sălbatici crunţi, ai înţelege de ce e atît de important. La fel ai înţelege dacă ai fi un strămoş briton ameninţat de înaintarea romanilor prădalnici pe pămîntul tău.

– Dar eu nu sînt nici soldat roman şi cu atît mai puţin strămoş briton; eu sînt un francez al zilelor noastre!

– A cărui instruire şcolară şi morală, Doamne ajută, mi-a fost încredinţată mie. Deci, să ne întoarcem la întîia invazie a lui Cezar asupra insulei pe care o cunoştea sub numele de Britannia. Citeşte de la începutul paginii.

– *Accidit ut eadem nocte luna esset plena.*

– Bine. Acum, tradu.

– Se făcea... *nocte* înseamnă *noapte*... se făcea noapte?

– Nu, nu se făcea noapte. Se înnoptase deja. El privea cerul. Iar *accidit* înseamnă *se făcea că* sau *se întîmpla că*. Ia-o de la capăt.

– Se făcea că tocmai în noapte aceea... ăăă... era lună plină?

– Aşa este. Ai noroc cu Cezar: ca un bun soldat ce era, se exprima simplu şi limpede. Cînd o să trecem la Ovidiu, Horaţiu, Juvenal şi Virgiliu vei avea bătaie de cap, ai să vezi. Dar de ce a zis *esset* şi nu *erat*?

– E subjonctivul?

– Bravo! Avem un element de nesiguranţă; ar fi putut să nu fie lună plină, dar din fericire era – prin urmare, subjonctivul. Luna plină a fost norocul lui.

– De ce, părinte Joe?

– Pentru că, măi băiete, el ataca un teritoriu necunoscut pe întuneric. În vremea aceea nu existau nici reflectoare, nici faruri care să prevină corăbiile de pericolul stîncilor. El trebuia să găsească o plajă netedă, cu prundiş, printre stînci. De aceea i-a fost de ajutor lumina lunii.

– A invadat şi Irlanda?

– Nu. Bătrîna Hibernia a rămas neatinsă încă o mie două sute de ani, multă vreme după ce ne-a creştinat Sfîntul Patrick. Şi atunci nu au fost romanii, ci englezii. Iar tu eşti un

vulpoi şiret care încearcă să mă îndepărteze de la *Războaiele Galice* ale lui Cezar.

– Dar nu am putea să vorbim despre Irlanda, părinte Joe? Am văzut pînă acum mai toată Europa, dar niciodată n-am fost în Irlanda.

– Mă rog, de ce nu? Debarcarea lui Cezar în Golful Pevensey poate aştepta pînă mîine, în fond. Ce vrei să ştii?

– Dumneata vii dintr-o familie bogată? Părinţii dumitale aveau şi ei o casă frumoasă şi domenii întinse, ca ai mei?

– Nu, în nici un caz. Majoritatea moşiilor sînt în stăpînirea englezilor sau anglo-irlandezilor. Însă neamul Kilfoyle îşi are rădăcinile în vechime, încă înainte de cucerire. Cît despre ai mei, erau fermieri săraci.

– Mai toţi irlandezii sînt săraci?

– Păi, oamenii de la ţară nu au, în nici un caz, linguri de argint. Majoritatea au ferme în arendă, îşi duc şi ei zilele din ce le dă pămîntul. Aşa sînt şi ai mei. Aveam o fermă modestă lîngă oraşul Mullingar. Tatăl meu trudea din zori şi pînă-n seară. Eram nouă la părinţi; eu eram al doilea fiu şi trăiam aproape numai din cartofi cu lapte, pe care-l luam de la cele două vaci ale noastre, şi cu sfeclă de pe cîmp.

– Totuşi, dumneata ai şcoală, părinte Joe.

– Păi sigur că da. O fi Irlanda săracă, dar e ticsită de sfinţi, de cărturari, poeţi şi luptători, şi acum mai are şi cîţiva preoţi. Pe irlandezi îi preocupă, mai întîi, iubirea lui Dumnezeu, iar apoi cultura. Ne-am dus cu toţii la şcoala din sat, unde ne învăţau preoţii. Aveam de mers trei mile pînă acolo şi asta desculţi, dus şi întors. În serile de vară şi în vacanţe îl ajutam pe tătuca la fermă. Apoi ne făceam temele la lumina unei singure lumînări, pînă cădeam rupţi de oboseală; cinci într-un singur pat, iar ceilalţi patru, cei mai mici, se înghesuiau cu părinţii noştri.

– *Mon Dieu*, n-aveaţi zece dormitoare?

– Ascultă, tinere, dormitorul tău de la castel este mai mare decît toată casa noastră. Nici nu ştii cît eşti de norocos.

– Ai călătorit mult de atunci încoace, părinte Joe.

– Asta aşa e, şi în fiecare zi mă minunez şi mă întreb, de ce mi-o fi dat Dumnezeu atîta binecuvîntare.

– Şi totuşi n-ai uitat ce ai învăţat la şcoală.

– Într-adevăr, *n*-am uitat. Cunoştinţele astea au fost zidite în noi cu un amestec de răbdare, iubire şi ameninţarea curelei. Citirea, scrierea, aritmetica, latina, istoria; nu cine ştie ce geografie însă, pentru că preoţii noştri n-au umblat pe nicăieri şi bănuiau că nici noi nu vom ajunge prea departe.

– Cum te-ai hotărît să te faci preot, părinte Joe?

– Păi, în fiecare dimineaţă aveam slujbă înainte de lecţii, iar duminica, firește, cu toată familia. Am fost luat ca ajutor de preot şi începea să mă pătrundă ceva din spiritul slujbei. Mă tot uitam la chipul acela de lemn de deasupra altarului şi mă gîndeam că, dacă El făcuse lucrul acela pentru mine, poate că ar trebui şi eu să-I slujesc pe măsura puterilor mele. La şcoală mi-am dat toată silinţa, iar cînd eram aproape să o termin, am întrebat dacă există vreo posibilitate să fiu şi eu trimis la o şcoală pentru preoţi.

Ştiam că, în cîţiva ani, fratele meu mai mare va lua în seama lui conducerea fermei, iar plecarea mea ar fi însemnat o gură mai puţin de hrănit. Şi am avut noroc. M-au trimis la Mullingar să dau o probă; aveam un bilet de recomandare din partea părintelui Gabriel de la şcoala noastră. Ei, şi m-au primit în seminarul de la Kildare. Asta era la multe mile depărtare, o adevărată aventură.

– Dar acum eşti cu noi, ba la Paris, ba la Londra, St. Petersburg, Berlin...

– Da, dar asta este acum. Cînd aveam cincisprezece ani, drumul cu diligenţa pînă la Kildare însemna o aventură în toată regula. Ei, şi acolo m-au examinat din nou şi m-au primit şi am făcut carte acolo cîţiva ani, pînă cînd mi-a venit vremea să fiu hirotonisit. Eram mulţi în clasă şi de aceea a venit însuşi arhiepiscopul cardinal să ne hirotonească pe toţi, tocmai de la Dublin a venit. Cînd s-a terminat totul, mă gîndeam să mă duc undeva în apusul ţării, poate chiar în Connaught. Cu dragă inimă aş fi primit să păstoresc o parohie modestă, uitată de lume. Dar s-a întîmplat că m-a chemat directorul la dînsul. Acolo se afla un om pe care nu-l cunoşteam. Am înţeles după aceea că era chiar episcopul Delaney din Clontarf şi că avea nevoie de un secretar personal. Am fost recomandat ca avînd mînă bună la scris şi m-au întrebat dacă vreau postul. Mai că nu-mi venea să cred; aveam doar douăzeci şi unu de ani şi iată că eram poftit să locuiesc într-un palat episcopal şi să fiu secretarul unui om care avea în grijă o întreagă eparhie! M-am dus, aşadar, cu episcopul Delaney, un om bun şi pios, şi am petrecut cinci ani la Clontarf, unde am învăţat multe lucruri.

– De ce n-ai rămas acolo, părinte Joe?

– Eu aşa credeam, că voi rămîne; cel puţin, pînă cînd Biserica îmi va hărăzi altă aşezare – ştiu şi eu, o parohie în Dublin, poate, sau în Cork, sau în Waterford. Şi iată că norocul mi-a surîs din nou. Acum zece ani a poposit la Clontarf pentru trei zile chiar nunţiul papal, ambasadorul Papei în Marea Britanie, venit de la Londra într-un tur al provinciilor irlandeze. În suita impresionantă a acestui cardinal Massini era şi un anume Monsenior Eamonn Byrne de la Colegiul Irlandez din Roma. Am stat mult de vorbă cu Domnia sa şi ne-am înţeles foarte bine, mai ales cînd am descope-

rit că locurile noastre de obîrşie erau la doar zece mile depărtare – atîta doar că Domnia sa era cu cîţiva ani mai în vîrstă ca mine. Apoi, cardinalul a plecat în drumul lui, iar eu m-am luat cu ale mele. Patru săptămîni mai tîrziu a venit o scrisoare de la directorul Colegiului Irlandez, unde mi se oferea un post. Episcopul Delaney a spus că îl întrista plecarea mea, însă mi-a dat binecuvîntarea şi m-a îndemnat să nu pierd ocazia. Şi uite aşa, mi-am îngrămădit toate lucrurile într-o singură valiză şi am luat trenul spre Dublin, care mi s-a părut un oraş foarte mare. Asta, pînă să ajung la Londra cu feribotul şi apoi iar cu trenul. Ei bine, nu mai văzusem niciodată aşa ceva şi nici nu mi-aş fi putut închipui că un oraş poate să fie atît de mare şi de impunător. A urmat feribotul pînă în Franţa şi din nou trenul, pînă la Paris. Aici, încă o privelişte covîrşitoare; pur şi simplu, nu-mi venea să cred că tot ceea ce vedeam era aievea. Ultimul tren a trecut Alpii şi m-a lăsat chiar în Roma.

– Roma te-a surprins, părinte?

– M-a copleşit de-a dreptul. Erau aici Vaticanul, Capela Sixtină, Basilica San Pietro... Stăteam acolo, în mulţime, şi primeam binecuvîntarea de la însuşi Sfinţia Sa; şi mă întrebam, oare cum se poate ca un băieţel crescut printre straturi de cartofi, lîngă un orăşel ca Mullingar, să ajungă atît de departe şi să se bucure de atîtea privilegii? Am scris acasă, la părinţi; le-am povestit tot. Au purtat scrisoarea de la un capăt al satului la celălalt, au arătat-o la toţi şi au devenit ei înşişi vestiţi.

– Şi acum de ce stai cu noi, părinte Joe?

– E vorba de încă o coincidenţă, Pierre. Acum şase ani, mama ta a venit să cînte la Roma. Eu, unul, nu ştiu nimic despre operă, dar s-a întîmplat ca unul dintre interpreţi, un irlandez, să aibă un atac de cord în culise. Au trimis după un

preot şi m-au găsit pe mine, care eram de serviciu în acea seară. Sărmanul om, n-am putut decît să-i dau ultima binecuvîntare. Fusese dus în cabina mamei tale, la insistenţa dumneaei. Aşa am cunoscut-o. Era foarte tristă. Eu am încercat să o consolez, arătîndu-i că nu trebuie să credem că Domnul este rău atunci cînd cheamă la El pe unul dintre copiii Săi. Între timp mă străduisem să învăţ italiana şi franceza, aşa că am purtat discuţia în franceză. Dumneaei s-a arătat surprinsă că pot vorbi aceste două limbi, plus engleza şi irlandeza.

Mama ta mai avea un necaz. Cariera sa o mîna prin toată Europa, din Rusia pînă în Spania, de la Londra la Viena... Pe de altă parte, tatăl tău trebuia să stea mai mult la moşiile pe care le are în Normandia. Tu aveai pe atunci şase ani şi începuseşi să fii năzdrăvan. Educaţia ta era mereu întreruptă de călătorii, dar nici la o şcoală cu internat nu te puteau trimite pentru că erai prea mic şi, oricum, mama ta nu voia să te lase singur. I-am propus atunci să angajeze un meditator permanent care să vă însoţească pretutindeni; apoi am plecat înapoi, la colegiu, să-mi continuu studiile. Contractul ei la Roma era pentru o săptămînă. În ziua dinaintea plecării dumneaei am fost chemat la directorul colegiului şi ce crezi? Acolo, în birou, m-am trezit faţă în faţă cu mama ta, care făcuse o impresie foarte puternică asupra directorului. Ea dorea ca eu să fiu profesorul tău particular şi să-ţi dau ceva învăţătură, conduită morală şi un pic de autoritate bărbătească. Eu am rămas cu gura căscată şi am încercat să refuz, însă directorul nici n-a vrut să audă şi, pur şi simplu, m-a însărcinat cu poruncă. Unul din legămintele făcute cu Biserica este şi supunerea, aşa că zarurile au fost aruncate. Ei, şi după cum ştii, de atunci am fost lîngă tine mereu, încercînd să-ţi bag în cap puţină carte şi să am grijă să nu devii un barbar în toată puterea cuvîntului.

– Îţi pare rău, părinte Joe?

– Nicidecum. Tatăl tău este un om deosebit, cu mult mai bun decît îţi închipui tu, iar mama ta este o mare doamnă, pe care Domnul a hărăzit-o cu un talent rar întîlnit. Recunosc, viaţa pe care o duc este prea dulce şi trebuie să mă rog tot timpul să fiu iertat pentru luxul în care trăiesc, dar mi-a fost dat să văd şi lucruri minunate: oraşe care-ţi taie respiraţia, galerii de artă cu picturi celebre, spectacole de operă la care nu-ţi poţi stăpîni lacrimile; e mult prea mult pentru un băiat plecat de la o fermă de cartofi.

– Eu sînt fericit că mama te-a ales pe dumneata, părinte Joe.

– Îţi mulţumesc pentru asta, dar nu ştiu cît de fericit vei mai fi cînd o să intrăm din nou în *Războaiele Galice* ale lui Cezar. De fapt, ar trebui chiar acum, dar uite că vine mama ta. Ridică-te în picioare, băiete!

– Ce faceţi aici, voi doi? Ne apropiem, a ieşit soarele şi a topit ceaţa şi de la prova vezi toată panorama New Yorkului. Îmbrăcaţi-vă gros şi haideţi să priviţi. E una dintre cele mai frumoase privelişti din lume şi dacă vom pleca pe întuneric n-o să mai aveţi ocazia să o vedeţi.

– Prea bine, doamnă, aşa vom face. Se pare că iar ai noroc, Pierre. Ai scăpat de Cezar astăzi.

– Părinte Joe?

– Mmm?

– O să avem aventuri frumoase în New York?

– Pe săturate. Căpitanul mi-a spus că vom fi primiţi cu mare fast în port. Apoi, vom sta la Waldorf Astoria, unul dintre cele mai mari şi mai renumite hoteluri din lume. Peste cinci zile mama ta va inaugura un teatru de operă nou-nouţ şi va da spectacole în fiecare seară, o săptămînă întreagă. În timpul ăsta sper că vom putea să vizităm locurile, să vedem cîteva

lucruri interesante, să ne plimbăm cu noul tren suspendat despre care am citit într-o carte cumpărată în *Le Havre*... Ei, dar ia privește, Pierre! Nu-i așa că e fantastic? Uite, pacheboturi și remorchere, cargoboturi, vapoare cu zbaturi... cum se face că nu se ciocnesc? Ah, și acolo, uite, în stînga, vezi? E chiar Doamna cu Făclia, Statuia Libertății. Ehei, Pierre, dacă ai ști cîți nefericiți, fugari din Lumea Veche, au simțit că încep o viață nouă cînd au văzut statuia astă apărînd din ceață. Milioane au fost, au fost și compatrioți de-ai mei, bărbați și femei. Fiindcă după Marea Foamete de acum cincizeci de ani, jumătate din Irlanda s-a îndreptat spre New York, iar oamenii au stat înghesuiți ca vitele în calele vapoarelor, urcînd pe punte în frigul mușcător al dimineții să vadă orașul defilînd prin fața ochilor lor și rugîndu-se Cerului să fie primiți...

De atunci, mulți dintre ei au pribegit mai departe în interiorul continentului, unii au ajuns pînă în California, ca să dea o mînă de ajutor la nașterea unui popor nou. Dar au rămas destui și în New York, americani de origine irlandeză, și dacă-i aduni sînt mai mulți decît în Dublin, Cork și Belfast laolaltă. Așa că eu am să mă simt aici ca acasă, măi băiete. Am să mă cinstesc și cu o halbă straşnică de bere neagră irlandeză; de ani de zile n-am mai întîlnit așa ceva.

Da, da, sînt convins că New Yorkul ne va oferi tuturor o experiență palpitantă și cine știe peste ce o să mai dăm în locurile astea? Numai Domnul știe, dar El nu ne spune dinainte. Trebuie să aflăm singuri... Haide, e timpul să mergem să ne schimbăm pentru primirea oficială. Tînăra Meg va rămîne cu mama ta, iar tu să faci bine să te ții de mine pînă ajungem la hotel.

– OK, părinte Joe. Aşa zic americanii, OK; am citit eu într-o carte. Şi ai să ai grijă de mine în New York?

– Păi cum altfel, băiete? Nu am eu grijă de tine mereu, atunci cînd lipseşte tatăl tău? Hai, dă fuga. Să te văd cu cele mai bune haine şi cu cele mai alese maniere.

8

RAPORTUL LUI BERNARD SMITH

CORESPONDENT NAVAL PENTRU ZIARUL *NEW YORK AMERICAN*, 29 NOIEMBRIE 1906

Deşi nu mai era nevoie, avem încă o dată dovada că portul New York a devenit cel mai puternic magnet din întreaga lume pentru modernele şi luxoasele transatlantice.

Acum zece ani doar trei vase de linie străbăteau Atlanticul de Nord din Europa către Lumea Nouă. Călătoria era anevoioasă, iar pasagerii preferau lunile de vară. Astăzi, remorcherele şi şlepurile noastre de încărcare au de unde alege.

Linia „British Inman" asigură curse regulate cu *City of Paris*. Cunard susţine concurenţa cu ale sale *Campania* şi *Lucania*, în vreme ce *Majestic* şi *Teutonic* dau replica din partea companiei „White Star". Toate aceste nave britanice se întrec pentru privilegiul de a aduce magnaţii şi celebrităţile Europei în ospitaliera noastră metropolă.

Ieri a fost rîndul francezilor: „Compagnie Générale Transatlantique" din Le Havre şi-a trimis diamantul coroanei, *La Lorraine*, sora nu mai puţin somptuoasei *La Savoie*, să-şi ocupe dana rezervată pe fluviul Hudson. Şi nu putem spune că pasa-

gerii nu au fost blagosloviți cu elita înaltei societăți franceze, întrucît *La Lorraine* ne-a adus un dar cu totul deosebit.

Nu-i de mirare că din primele ore ale dimineții, chiar înainte ca vasul francez să ocolească promontoriul de la Battery Point, o întreagă armată de cupeuri și trăsuri au năpădit Canal Street și Morton Street în vreme ce alți curioși veneau din zonele rezidențiale să caute un loc de unde să poată aplauda și aclama distinsul oaspete, în bine cunoscutul stil newyorkez.

Și cine, mă rog, era acest oaspete? Ei bine, nici mai mult, nici mai puțin decît vicontesa Christine de Chagny, de mulți considerată a fi prima soprană a lumii – dar nu cumva să-i spuneți una ca asta lui Nellie Melba, care urmează să sosească peste zece zile!

La un moment dat, soarele a risipit ceața, oferind o priveliște impresionantă: Cheiul 42, rezervat liniei franceze, era înțesat cu tot soiul de steaguri printre care și tricolorul Franței, iar remorcherele mișunau în jurul elegantei *La Lorraine* care se instala maiestuos, cu pupa înainte, în dana sa de pe Hudson.

Oamenii se înghesuiau lungindu-și gîturile, *La Lorraine* ne-a salutat cu trei strigăte victorioase de sirenă, iar ambarcațiunile mai mici de pe fluviu i-au răspuns, fiecare pe măsura glasului său. La capătul cheiului trona un podium drapat cu steagurile francez și american, unde primarul George B. McClellan urma să rostească un cuvînt de bun-venit în cinstea doamnei de Chagny, la doar cinci zile înaintea spectacolului de gală cu care Domnia sa va inaugura noul teatru de operă din Manhattan.

După marea vălurită de jobenuri strălucitoare și bonete fluturate din jurul podiumului îți dădeai seama că jumătate din societatea newyorkeză aștepta cu sufletul la gură să o vadă pe celebra invitată. Pe cheiurile învecinate, o mulțime de docheri și hamali, care nu auziseră, probabil, în viața lor

de operă, se cățărau pe macarale, plini de curiozitate. Înainte ca *La Lorraine* să-și fi aruncat prima parîmă pe chei, tot debarcaderul gemea de lume. Personalul companiei franceze a desfășurat un covor lung, roșu, de la baza estradei pînă la pasarelă, imediat ce aceasta din urmă a fost instalată.

Vameșii au urcat aferați pasarela, grăbindu-se să îndeplinească formalitățile necesare pentru divă și anturajul acesteia, la adăpostul cabinei sale de lux. Între timp, cu pompa de rigoare, și-a făcut apariția la capătul cheiului primarul, însoțit de un detașament în uniformă de gală. A fost escortat prin mulțime, împreună cu oficialitățile de la Primărie și de la Tammany Hall, și au urcat pe podium în timp ce o fanfară a poliției cînta imnul. Toți bărbații și-au scos pălăriile cînd primarul și demnitarii orașului și-au ocupat locurile pe estradă, cu fața spre pasarela de pe chei.

Ca să le pot descrie cititorilor ziarului *New York American* cît mai pe larg cele întîmplate, am renunțat la loja presei, de unde nu aș fi putut vedea prea multe, în favoarea unei ferestre de la etajul al doilea al unui depozit, care îmi oferea o priveliște largă asupra întregii scene.

De pe punțile superioare ale vasului o perspectivă bună aveau și pasagerii de la clasa I. Oricum, nu puteau să debarce pînă cînd nu se încheia ceremonia de întîmpinare. De la hublourile de jos se iteau capetele călătorilor de la clasa a treia, privind în sus să vadă și ei ce se întîmplă.

La ora zece fără cîteva minute s-a iscat agitație pe vas, în jurul căpitanului și al unui grup de ofițeri care escortau o anumită persoană. Madame de Chagny și-a luat rămas-bun cu cordialitate de la compatrioții săi și s-a îndreptat spre pasarela care urma să o ducă, pentru prima dată în viață, pe pămînt american. În întîmpinarea sa a ieșit domnul Oscar Hammerstein, impresarul care patronează și administrează Opera

Manhattan şi care nu s-a lăsat pînă cînd nu le-a ademenit, pe vicontesă şi pe Nellie Melba, să traverseze Atlanticul în toiul iernii ca să cînte pentru noi. Cu un gest din Lumea Veche, pe cale de dispariţie în societatea noastră, acesta s-a înclinat şi i-a sărutat mîna întinsă. Mulţimea a răspuns cu un „Ooooh" general şi cîteva fluierături dinspre muncitorii căţăraţi pe macarale, însă nu era batjocură, ci doar bucurie în reacţia lor. Gestul a mai fost salutat cu un ropot de aplauze din rîndurile jobenelor adunate în jurul estradei.

La braţul domnului Hammerstein, Madame de Chagny a înaintat de-a lungul cheiului, pe covorul roşu, pînă în dreptul podiumului. Cu o inspiraţie care ar trebui să le dea de gîndit celor ce vor candida pentru postul primarului McClellan, marea doamnă a dăruit o fluturare graţioasă de mînă şi un zîmbet încîntător docherilor cocoţaţi pe containerele de marfă şi pe traversele macaralelor. Cum nici unul dintre aceştia nu vor ajunge vreodată să o audă cîntînd, gestul său a făcut o impresie foarte bună.

Un binoclu puternic m-a ajutat să o văd de aproape pe vicontesă, de la fereastra la care eram postat. La cei treizeci şi doi de ani ai săi este o femeie foarte frumoasă, cochetă şi minionă. Am auzit că iubitorii de operă se întreabă cum e posibil ca un trup atît de fragil să ascundă acea voce magnifică. Purta un palton de catifea roşie strîns pe talie – fiindcă termometrul abia dacă urca peste zero, deşi era soare – tivit cu blană la guler, manşete şi poale, şi o pălărie asortată, în stil căzăcesc, din aceeaşi blană. Părul era strîns în coc, la spate. Cred că doamnele elegante din New York ar trebui să-şi revizuiască ţinuta înainte de a o întîlni pe această doamnă plimbîndu-se pe Peacock Alley.

Suita vicontesei era deosebit de modestă: însoţitoarea ei, domnişoara Giry, care i-a fost şi colegă; doi secretari care se

îngrijesc de corespondenţă şi formalităţi; fiul ei, Pierre, un băiat chipeş de doisprezece ani, şi tutorele acestuia, un preot irlandez înveşmîntat în sutană neagră şi cu o pălărie cu boruri largi – el însuşi afişînd un aer tineresc şi un zîmbet sincer, deschis.

Primarul McClellan i-a strîns mîna distinsei doamne, un gest tipic american, după care s-a lansat în recitarea discursului de bun-venit pe care, de altfel, va trebui să-l reia peste zece zile în faţa australiencei Nellie Melba.

Madame de Chagny a risipit curînd eventualele temeri cum că nu ar înţelege ce se vorbeşte. N-a avut nevoie de traducere, iar cînd primarul şi-a încheiat cuvîntarea, ea le-a mulţumit tuturor într-o engleză curgătoare, cu un fermecător accent franţuzesc.

Cu această ocazie, ne-a dat o veste pe cît de surprinzătoare, pe atît de măgulitoare. După ce şi-a exprimat recunoştinţa către primar şi către întregul oraş pentru impresionanta primire ce i se făcuse, vicontesa a confirmat că urma să cînte o săptămînă numai în cadrul festiv al inaugurării Operei Manhattan, interpretînd rolul principal într-o premieră absolută, o operă compusă de un autor american necunoscut.

Ne-a divulgat şi alte amănunte: povestea se petrece în timpul Războiului Civil American şi se intitulează *Îngerul din Shiloh*. Este vorba despre confruntarea lăuntrică între iubire şi simţul datoriei, frămîntare trăită de o frumoasă fată din Sud care se îndrăgosteşte de un ofiţer unionist. Rolul tinerei Eugénie Delarue va fi interpretat de vicontesa de Chagny, care a ţinut să ne spună că avusese ocazia, la Paris, să citească libretul şi partitura în manuscris şi că frumuseţea operei a fost singurul motiv care a determinat-o să consimtă la traversarea Atlanticului, cu preţul unei schimbări în programul domniei sale. Ne lăsa, evident, să înţelegem că banii

nu au avut nici o greutate în hotărîrea sa, expediind astfel şi o săgeată otrăvită în direcţia lui Nellie Melba.

Muncitorii adunaţi ciorchine pe macaralele din port au ascultat-o în tăcere, iar la sfîrşit au izbucnit în urale prelungite, însoţite de o gamă pestriţă de fluierături admirative care, în altă situaţie, ar fi putut părea insultătoare. Vicontesa le-a făcut din nou semn cu mîna înainte de a coborî treptele estradei şi de a se îndrepta spre trăsura ce o aştepta.

În acest moment al ceremoniei, care pînă atunci se desfăşurase fără cusur, conform unei regizări minuţioase, au avut loc două incidente pe care scenariul iniţial, în mod cert, nu avea cum să le prevadă. Primul, la care doar puţini au asistat, a stîrnit oarecare uimire; al doilea însă a declanşat o cascadă de veselie.

N-aş putea spune de ce, dar la un moment dat privirile mi-au alunecat de la estradă către un depozit uriaş, chiar vizavi de cel în care mă postasem. Am văzut, pe acoperişul clădirii, silueta stranie a unui bărbat care stătea în picioare, nemişcat, privind în jos. Purta o pălărie cu boruri largi şi era înfăşurat într-o pelerină largă ce flutura în vînt. Plutea în jurul acelui personaj un aer de mister, chiar uşor sinistru. Oare cum ajunsese acolo fără să fie văzut? Şi ce căuta acolo, de unul singur, privind-o pe doamna venită din Franţa, în loc să se amestece în mulţime?

Cînd mi-am focalizat binoclul să-l văd mai bine, probabil că a văzut reflexia soarelui în lentile, pentru că, brusc, şi-a mutat privirea în direcţia mea. Am văzut atunci că avea faţa acoperită de o mască şi prin găurile din dreptul ochilor mi-a aruncat, preţ de cîteva secunde, o căutătură fioroasă. Am auzit cîteva strigăte din direcţia docherilor căţăraţi pe schelăria macaralelor şi i-am văzut arătînd cu degetul. Înainte însă ca lumea adunată dedesubt să apuce să privească în sus, bărbatul

dispăruse, cu o repeziciune care sfidează orice explicație. Acum era acolo, și în clipa următoare cerul rămăsese gol.

Cîteva secunde mai tîrziu, fiorul răspîndit de acea apariție fantomatică a fost pulverizat de un ropot de aplauze și rîsete ce urcau dinspre chei. Doamna de Chagny părăsise estrada și se îndrepta spre caleașca împodobită, pusă la dispoziția sa de domnul Hammerstein. Primarul și mai-marii orașului o urmau la cîțiva pași. Oricine putea să vadă că dincolo de capătul covorului roșu se întindea, pînă la caleașcă, o baltă de noroi rămasă, probabil, de la ninsoarea din ajun. O pereche de cizme zdravene, bărbătești, nici nu s-ar fi sinchisit, dar ce te faci cu pantofiorii gingași ai franțuzoaicei cu sînge albastru? Oficialitățile newyorkeze au încremenit, îngrozite și neajutorate, totodată. Dar iată că un tînăr a sărit peste barieră și a ocolit în grabă tribuna presei. Era îmbrăcat în palton, dar purta pe braț încă o haină care s-a dovedit mai apoi a fi o pelerină largă, de seară. Pe aceasta a aruncat-o într-un gest amplu, arcuit, făcînd-o să aterizeze chiar peste balta ce o despărțea pe doamna de Chagny de portiera deschisă a caleștii. Cu un surîs fermecător, ea a păsit peste pelerină și, cît ai clipi din ochi, a fost în caleașcă, iar vizitiul a închis portiera.

Tînărul a strîns de pe jos pelerina îmbibată de noroi și a schimbat cîteva cuvinte cu distinsa doamnă, pe ferestruica portierei, după care caleașca a luat-o din loc. Primarul McClellan l-a gratulat pe cavaler, bătîndu-l prietenește pe spate, iar cînd tînărul s-a întors am văzut că nu era nimeni altul decît un coleg aflat și el în slujba acestui ziar.

Totu-i bine cînd se termină cu bine, vorba proverbului. Una peste alta, primirea newyorkeză făcută distinsei parizience s-a încheiat cum nu se poate mai bine. La această oră, dumneaei este găzduită în cel mai frumos apartament al hotelului Waldorf Astoria și mai are cinci zile de repetiții și îngri-

jire a vocii pînă la debutul său din 3 decembrie la Opera Manhattan care va fi, fără îndoială, un adevărat triumf.

Între timp, am vaga bănuială că un anume coleg de redacție se află pe aici, pe undeva, preocupat să-și convingă auditoriul că spiritul cavaleresc n-a murit încă...

9

CURTOAZIA LUI CHOLLY BLOOM

BARUL LUI LOUIE, FIFTH AVENUE COLŢ
CU 28TH STREET, NEW YORK, 29 NOIEMBRIE 1906

Oare v-am mai zis că meseria de reporter în New York este cea mai faină treabă din lumea asta? V-am zis, deci? Ei, să mă iertaţi, da' uite că v-o spun din nou. Oricum, ştiu eu că o să mă iertaţi, nu de alta, dar eu dau berea. Barney, ne aduci şi nouă un rînd?

Nu-i vorbă, trebuie să ai fler, să ai sînge-n tine şi să fii pe fază, să fii aproape genial, ce mai... De-asta vă spuneam că meseria asta are tot ce vrei în ea. Uite, nu mai devreme de ieri – a fost careva din voi la Cheiul patru'ş'doi ieri dimineaţă? Nu? Aţi pierdut un adevărat spectacol, un eveniment măreţ. Citiraţi reportajul din *American* de azi-dimineaţă?... Bravo, Harry, măcar mai e cîte cineva care citeşte un ziar ca lumea, chiar dacă tu lucrezi pentru *Post*...

Acum, trebuie să spun din capul locului că nu mă aflam acolo în interes de serviciu; aveam acolo reporterul nostru naval, însărcinat cu relatarea amănunţită. Dar, cum tot n-aveam nimic mai bun de făcut de dimineaţă, m-am gîndit să dau totuşi o fugă – şi zău că bine-am făcut! Fără supărare, băieţi,

dar cred că oricare dintre voi şi-ar fi petrecut dimineaţa lenevind în scutece. Ei, vezi, asta am vrut să spun cînd ziceam că trebuie să ai sînge-n tine; să ieşi în lume, să adulmeci, să prinzi ocaziile... Unde rămăsesem? A, da...

Auzisem că *La Lorraine*, transatlanticul francez, sosea la Cheiul patru'ş'doi şi că o aduce pe Madame Christine de Chagny, cîntăreaţa aia de nota douăzeci; eu oricum n-am auzit de ea, dar cică e tare cunoscută în lumea operei. În viaţa mea n-am fost la operă, dar m-am gîndit că, în fond, nu strică să trec s-arunc o privire. Mă rog, e greu să te-apropii de cucoană, vedetă grea, ştiţi cum e, nu cred că ar apuca fitecine să se-apropie la distanţă de-un interviu, dar un tras cu ochiul tot nu strică. Nu mai spun că ultima dată cînd am vrut să dau o mînă de ajutor unui franţuz aflat la necaz am trecut razant pe lîngă o pleaşcă – şi zău c-aş fi scris despre toată tărăşenia dacă redactorul nostru şef n-ar fi aşa un găinar. Dar v-am zis de asta, nu? De incidentul ăla ciudat de la E. M. Tower. Ia ascultaţi aici, că-i mai tare ce am să vă zic acum. Şi dacă mă faceţi mincinos, înseamnă că nici muftiul nu-i musulman.

Mă duc, aşadar, pe chei, pe la nouă şi-un pic. *La Lorraine* îşi făcea intrarea, cu pupa înainte. Clar, îmi zic, am vreme berechet, acostările astea întotdeauna durează pînă te-apucă somnul. Aşa că mă duc la copoi, le flutur legitimaţia pe sub nas şi mă îndrept liniştit spre loja presei. Mă lămuresc repede că am făcut bine venind, pentru că mirosea clar a recepţie barosană: primarul McClellan, edilii oraşului, guşterii de la Tammany Hall, toată gaşca-n păr, ce mai. L-am văzut şi pe corespondentul nostru naval proptit la o fereastă la etaj, cu vedere mai bună, deci nu-mi făceam griji că toată panarama nu va fi croită în ziar ca la carte.

Buuun! Se apucă băieţii să cînte imnurile, cucoana asta din Franţa apare pe chei şi face semne cu mîna la populaţie

şi, mamă-mamă, ce-o mai iubeau toţi! Urmează discursurile, mai întîi primarul, apoi cucoana şi la urmă coboară de pe podium şi o ia către caleaşcă. Hopa! Nu ştiu cum se face că exact între capătul covorului roşu şi caleaşcă se tolănea o baltă de noroi...

Asta merita văzută, băieţi! Vizitiul ţinea portiera căscată de ziceai că-i gura primarului, care o-ncadra pe franţuzoaică împreună cu tipul ăla de la operă, Hammerstein, şi nici unul nu ştia ce să facă.

Ei, şi-n momentul ăsta se-ntîmplă ceva ciudat. Simt cum mă înghioneşte cineva din spate şi-mi pune ceva pe braţul care se sprijinea de parapetul despărţitor. Cine-o fi fost nu ştiu, pentru că a dispărut imediat, n-am apucat să-l văd. Pe braţul meu atîrna o pelerină veche de recuzită, ponosită rău, o chestie care în nici un caz nu s-ar fi potrivit cu ora aceea a dimineţii, ca să nu mai zic că nu văd cine ar mai purta aşa ceva astăzi, în orice ocazie. Mi-am amintit atunci că primisem, cînd eram mic, o carte cu poze colorate, îi zicea *Vremuri şi eroi*. Şi mi-a venit în minte o poză de acolo, cu un flăcău pe care-l chema Raleigh – cred că l-au botezat după capitala Carolinei de Nord. În fine, şi cică şi-a scos odată pelerina şi a aruncat-o la picioarele reginei Elisabeta a Angliei, peste o băltoacă, după care a luat-o la fugă şi nu s-a mai uitat înapoi. Păi, îmi zic eu, dacă a făcut-o Raleigh, de ce n-ar face-o şi odrasla lui mama Bloom, nu? Aşa că sar parapetul care încadra loja presei şi aştern pelerina peste băltoaca de noroi de la picioarele vicontesei. I-a plăcut, zău. A călcat pe ea şi s-a urcat în caleaşcă. Eu am cules de pe jos pelerina udă şi cînd m-am ridicat am văzut-o că îmi zîmbea de la fereastra portierei. Îmi zic „cui i-e frică de baltă nu mănîncă peşte" şi mă-ndrept spre fereastră. „Doamna mea", zic; aşa trebuie să vorbeşti cu oamenii de soiul ăsta, vă spun eu. „Doamna mea,

am auzit că este cu neputință să obții un interviu personal cu Domnia voastră. E adevărat?"

Țineți minte ce vă spuneam, băieți? În jocul ăsta al nostru trebuie să ai fler, farmec și... sigur, să arăți bine... Cum adică, am dreptate jidănească? Măi fraților, n-am ce-i face, sînt irezistibil! Socotiți și voi, femeia asta superbă se uită la mine, toată numai zîmbet, eu știu bine că Hammerstein mestecă nisip în spate, și îmi șoptește: „La șapte diseară, în apartamentul meu", după care ridică geamul. Așa că, ce să mai vorbim, mi s-a acordat primul interviu personal exclusiv, nu?

Cum adică, dacă m-am dus? Păi cum să nu mă duc? Dar stați, că asta nu-i tot. Dom' primar îmi zice să trec în contul dumisale curățirea pelerinei, la spălătoria Primăriei, iar eu mă întorc la *American* mîndru nevoie mare. Acolo dau nas în nas cu Bernie Smith, omul nostru care se ocupă de sectorul vapoare, și ce-mi spune el că a văzut? Cînd doamna din Franța îi mulțumea primarului McClellan pentru frumoasa primire etc., lui Bernie i-a alunecat privirea către hangarele de vizavi, unde a văzut un bărbat care stătea în picioare și privea în jos; era singur-singurel și arăta ca un înger al răzbunării sau ceva de soiul ăsta. Îl întrerup pe Bernie și-i zic: „Ia stai! Nu cumva purta o pelerină neagră pînă sub bărbie, o pălărie cu boruri largi și o mare parte din față era acoperită cu un fel de mască?" La treaba asta lui Bernie îi pică falca și zise: „De unde, Doamne, iartă-mă, știi toate astea?"

Ei bine, atunci m-am liniștit, m-am convins că nu avusesem halucinații în timpul vizitei la E. M. Tower. Așadar, în orașul ăsta chiar bîntuie un personaj fantomatic care nu lasă pe nimeni să-i vadă chipul. Vreau să știu cine e, ce face și de ce îl interesează atît de mult această solistă de operă din Franța. O să vină și ziua cînd o să pun cap la cap toate detaliile și o să pot spune lumii întreaga poveste...

A, bravo, Harry, mulţumesc, hai noroc şi sănătate la toată lumea! Deci, unde rămăsesem? Aşa, la interviul cu diva de la Opera din Paris. Buuun! La şapte fără zece intru la Waldorf Astoria, drapat în costumul meu de zile mari, băţos de parcă eram la mine acasă. Mă-ndrept spre recepţie, printre damele din lumea bună a oraşului care se tot vînzoleau pe-acolo, să vadă şi să fie văzute. Stil mare, ce mai. Şeful recepţiei mă măsoară de sus pînă jos, ca pe unul care ar fi fost mai nimerit dacă intra pe uşa din dos.

– Dumneavoastră? zice el.

– La apartamentul vicontesei de Chagny, vă rog, zic eu.

– Doamna nu primeşte, zice livreaua.

– Spune-i că a sosit domnul Charles Bloom cu altă pelerină, zic.

După zece secunde lasă telefonul jos şi, tot numai zîmbet şi temenele, insistă să mă însoţească personal. S-a nimerit că mai era în hol un băiat de serviciu care avea de dus personal la aceeaşi destinaţie un pachet mare legat cu panglici, aşa că am urcat împreună pînă la etajul zece.

Măi fraţilor, aţi fost vreodată la Waldorf Astoria? Vă spun eu, e altceva. Ne-a deschis uşa o altă franţuzoaică, era camerista; frumuşică, drăguţică, şchiopăta de-un picior. Ia pachetul, mă pofteşte înăuntru şi mă conduce în salonul de primire. Oameni buni, era cît un teren de base-ball. Camerista îmi zice:

– Doamna se pregăteşte pentru masă. Soseşte îndată, vă rog să o aşteptaţi aici.

Şi mă aşez pe un scaun de lîngă perete. În încăpere mai e un băieţel care-mi zîmbeşte, dă din cap şi zice *Bonsoir*; îi întorc şi eu zîmbetul şi-i spun *Salut*. El îşi continuă cititul în timp ce camerista se uită pe cartonaşul care însoţea pachetul.

– O, e pentru tine, Pierre, zice ea, şi-mi dau seama atunci că băiatul era fiul doamnei – îl văzusem la sosire, pe chei, venea mai în urmă, însoţit de un preot.

Puştiul îşi ia cadoul în primire şi-l despachetează, iar Meg se duce în dormitor. Le auzeam pe amîndouă chicotind şi spo-rovăind în franţuzeşte şi, neavînd nimic mai bun de făcut, m-am apucat să studiez salonul. Erau flori peste tot; de la primar, de la Hammerstein, de la conducerea operei şi de la o mulţime de admiratori. Între timp, puştiul deschide cutia şi scoate din ea o jucărie cam bizară, după părerea mea, pentru un băiat de doisprezece ani împliniţi: o mănuşă de base-ball aş mai fi înţeles, dar o maimuţă de pluş?!... Unde mai pui că era şi foarte ciudată maimuţa asta; era aşezată pe un scăunel şi avea braţele întinse în faţă, cu cîte un cimbal în fiecare mînă. Mi-am dat seama că era vorba de o jucărie mecanică, pe care o întorci la cheie. Cînd puştiul a pus-o în funcţiune, m-am lămurit că era de fapt o cutie muzicală: maimuţica îşi mişca braţele înainte şi înapoi ca şi cînd ar fi bătut talgerele unul de altul, iar dinăuntrul ei se auzea o melodie ca de clopoţei. Am recunoscut-o imediat, era *Yankee Doodle Dandy*.

Băiatul devine curios şi întoarce jucăria pe toate părţile, să vadă cum funcţionează. Cînd se termină cîntecul, întoarce cheia şi o ia de la capăt. La un moment dat se concentrează asupra părţii din spate a animalului, desprinde un petic de pluş şi dă la iveală un soi de capac. Vine la mine şi, foarte politicos, mă întreabă în engleză:

– Aveţi un briceag, domnule?

Firesţe că am; în meseria noastră creioanele trebuie să fie tot timpul ascuţite. Îi dau briceagul şi-l văd că desface cu el patru şuruburi de pe capacul din spate. Scoate capacul şi exa-minează atent interiorul. Uite-aşa se strică o jucărie, îmi zic. Numai că puştiul e isteţ, nu vrea decît să vadă cum func-

ţionează mecanismul. Tot respectul. Eu, unul, am probleme şi cu un deschizător de conserve.

– Foarte interesant, zice el şi-mi arată măruntaiele păpuşii, în care eu nu văd decît o încîlceală de rotiţe, pîrghii, arcuri şi discuri. Uitaţi-vă, zice, cînd întorci cheiţa se strînge resortul acesta în spirală, ca la un ceasornic, numai că e mai mare şi mai puternic.

– Ca să vezi, spun eu, gîndindu-mă că tare bine ar face dacă ar pune capacul la loc şi ar pune maimuţa să cînte *Yankee Doodle* pînă vine mămica lui. Da' de unde! El îi dă înainte:

– Cînd se destinde resortul, forţa lui se transmite printr-un sistem de pîrghii pînă la o placă turnantă aici, la bază. Pe placa asta e un disc cu mai multe ştifturi de diverse mărimi pe faţa de deasupra...

– Grozav, zic eu. Acum ce-ar fi s-o montezi la loc? Dar puştiul continuă, e concentrat, are fruntea încreţită. Nu m-ar mira ca băiatul ăsta să ştie cum funcţionează şi motorul unui automobil.

– Cînd se roteşte discul, fiecare ştift loveşte o tijă verticală care, la rîndul ei, loveşte unul din clopoţeii aceştia. Fiecare scoate un anumit sunet şi dacă sînt atinşi într-o anumită ordine produc o melodie. Aţi văzut clopoţei muzicali, domnule?

Da, văzusem. Doi sau trei oameni stau în rînd în spatele unui postament pe care sînt înşiraţi clopoţei. Fiecare ridică un clopoţel, sună o dată şi-l pune la loc. Dacă succesiunea e corectă, iese o anumită melodie.

– Vedeţi, e acelaşi principiu, spune Pierre.

– Extraordinar, zic eu. Acum ce-ar fi să montezi totul la loc?

Dar băiatul vrea să cerceteze mai departe. În cîteva secunde a scos discul şi-l privea cu atenţie. Era cam de mărimea unui dolar de argint, cu protuberanţe mici pe toată suprafaţa. Cînd l-a întors am văzut că şi reversul era plin de protuberanţe.

– Vedeți, trebuie să fie două melodii, cîte una pentru fiecare față a discului.

Eu eram deja convins că maimuțica aia n-o să mai cînte nimic, niciodată. Dar el pune discul la loc cu cealaltă față în sus, meșterește cu lama briceagului să se asigure că fiecare piesă face contact unde trebuie și apoi închide totul la loc. Răsucește cheia, pune jucăria pe masă și se dă un pas înapoi. Maimuțica începe să dea din mîini și să cînte altă melodie, care mie îmi era total necunoscută.

Se pare însă că altcineva știa despre ce e vorba, pentru că am auzit un strigăt în dormitor și cîntăreața noastră a apărut brusc în cadrul ușii, într-un halat de dantelă, cu părul despletit revărsat pe spate. Arăta de milioane, mai puțin expresia de pe chip – ai fi zis că tocmai văzuse o stafie înspăimîntătoare. Se holbează la maimuța care încă mai cînta, după care se repede, își îmbrățișează copilul și-l ține strîns la piept de parcă i-ar fi fost frică să nu-i fie răpit.

– Ce-i asta? șoptește ea, vădit îngrozită.

– E o maimuțică de jucărie, doamnă, fac eu, plin de solicitudine.

– *Masquerade*, spune ea cu glas stins. Au trecut treisprezece ani. Înseamnă că e aici.

– Nu este nimeni aici în afară de mine, doamnă, și nu eu am adus jucăria. A sosit împachetată frumos ca un cadou; un băiat de serviciu a adus-o.

Meg, camerista, confirma cele spuse de mine dînd energic din cap.

– De unde a venit? întreabă doamna.

Am luat maimuța, care între timp își terminase treaba, și am întors-o pe toate fețele. Nimic. M-am uitat cu atenție la hîrtia de ambalaj. Din nou, nici un indiciu. Am trecut atunci la cutia de carton și am văzut un petic de hîrtie lipit pe fundul

ei, pe care scria: „S. C. Jucării, C. I." Fac un efort de memorie. Vara trecută ieşeam cu o chelneriţă drăguţă de la Lombardi, pe Spring Street; o dată am luat-o într-o excursie de o zi în Coney Island şi dintre toate parcurile de distracţii am ales să mergem la Steeplechase Park. Am văzut acolo un magazin de jucării cu tot felul de năstruşnicii mecanice: soldaţi care mergeau, toboşari care băteau toba, balerine pe tambururi rotitoare care ridicau picioarele – tot ce vrei şi ce nu vrei, dacă e ceva care să se poată face cu rotiţe dinţate şi arcuri, acolo găseai precis.

I-am explicat, deci, doamnei că, după părerea mea, „S. C." însemna „steeplechase", iar „C. I." nu putea fi decît prescurtarea de la „Coney Island". A trebuit apoi să-i spun tot ce înseamnă Coney Island şi a devenit foarte gînditoare.

– Aceste... spectacole de bîlci, cum le numeşti dumneata... au cumva de-a face cu iluzii optice, trape, pasaje secrete, scamatorii de tot felul şi mecanisme care par că merg toate singure?

Am încuviinţat din cap.

– Chiar aşa, doamnă, este exact ceea ce puteţi vedea în spectacolele din Coney Island.

A devenit dintr-o dată foarte agitată.

– Domnule Bloom, trebuie neapărat să ajung acolo. Trebuie să văd magazinul acesta de jucării, acest Steeplechase Park.

Îi explic că aici s-ar putea să avem o problemă serioasă. Coney Island este o staţiune de vară, iar acum e începutul lui decembrie. Totul e închis şi zăvorît; singurele activităţi sînt cele de întreţinere, reparaţii, vopsit, văruit, iar publicul nu are acces. Femeia numai că nu izbucneşte în plîns şi eu nu suport să văd o doamnă nefericită. Aşa că pun mîna pe telefon şi sun la Biroul Comercial de la *New York American* şi am norocul să dau de un coleg care tocmai se pregătea să plece acasă. Îl

Biblioteca Jud. Dolj 588913

întreb cine e proprietarul parcului Steeplechase şi aflu de un anume George Tilyou, în combinaţie cu un asociat necunoscut care trage grosul sforilor financiare. Nu, nu mai locuieşte în Coney Island, e cam încărcat de ani şi s-a mutat într-o casă respectabilă în Brooklyn. A, da, e încă proprietarul Parcului Steeplechase, îl ţine de cînd s-a deschis, acum nouă ani. Şi are cumva telefon? Da, din fericire, are. Deci, iau numărul şi-l sun pe loc. Obţin legătura cu oarecare dificultate, dar am plăcuta surpriză să dau de domnul Tilyou în persoană. Îi explic cum stau lucrurile şi nu uit să strecor cît de important este pentru primarul McClellan ca oraşul să-i ofere doamnei de Chagny toate dovezile ospitalităţii sale... ştiţi dumneavoastră, tradiţia bunelor maniere etc. Una peste alta, omul îmi spune că mă va suna mai tîrziu.

Şi ne punem pe aşteptat. După o oră ne sună, într-o cu totul altă dispoziţie; era clar că se consultase cu cineva între timp. Sigur, spune, va avea grijă ca porţile să se deschidă pentru un grup restrîns; sigur, magazinul de jucării va fi înţesat şi maestrul de distracţii va sta la dispoziţie tot timpul. Nu, chiar a doua zi nu se poate, dar poimîine e perfect...

Deci asta înseamnă mîine, nu, băieţi? Mîine, subsemnatul o va escorta pe Madame de Chagny în persoană în Coney Island. De fapt, aş putea spune că sînt de-acum ghidul ei personal în tot New Yorkul. Şi nu vă faceţi iluzii, n-aveţi de ce să vă proţăpiţi la faţa locului, fiindcă nu intră nimeni altcineva decît dumneaei, suita personală şi eu. Şi uite cum, în schimbul unei pelerine murdărite, dau lovitură după lovitură! Păi nu v-am spus eu că asta-i cea mai fainâ meserie din lume?

A mai rămas o problemă, ce-i drept: interviul meu exclusiv, motivul pentru care, în fond, mă aflam acolo. Ei bine, nu l-am obţinut încă. Soprana era atît de abătută, încît s-a retras în dormitor şi a refuzat să mai iasă. Meg, camerista, mi-a

mulțumit în numele ei pentru felul cum aranjasem excursia în Coney Island, dar a spus că primadona era mult prea obosită ca să *mai* poată continua. Așa că a trebuit să plec. Am rămas un pic dezamăgit, dar nu contează. Am să-i iau interviul mîine. Și, apropo, puteți să mai dați o berică de-asta blondă.

10

ERIK MUHLHEIM JUBILEAZĂ

TERASA ULTIMULUI ETAJ, E. M. TOWER, MANHATTAN, 29 NOIEMBRIE 1906

Am văzut-o. După ani de zile am revăzut-o şi am crezut că-mi sare inima din piept. Era acolo, pe chei, iar eu o priveam de pe acoperişul depozitului de lîngă docuri, pînă cînd m-a fulgerat reflexia soarelui pe lentila unui telescop, şi atunci am fost nevoit să dispar. Am coborît în mijlocul mulţimii de dedesubt. Noroc cu vremea rece, suficient motiv ca nimeni să nu se mire la vederea unui individ cu capul înfăşurat într-un fular de lînă. Am putut astfel să mă apropii de caleaşcă şi să-i văd chipul de la doar cîţiva metri distanţă şi să strecor pelerina mea veche în mîinile unui reporter prostănac pe care de bună seamă nu-l ducea mintea mai departe de interviul mult rîvnit...

A rămas la fel de frumoasă: talia trasă prin inel, părul bogat strîns sub pălăria căzăcească, surîsul care ar putea face să plesnească pînă şi un bloc de granit...

Am făcut bine oare? Cît de bine am făcut deschizînd iar vechile răni şi lăsîndu-le să-mi sîngereze ca acum doispre-

zece ani, în beciurile acelea întunecate? Oare n-am fost un prost aducînd-o aici, cînd o sută patruzeci de luni de zile aproape că-mi topiseră durerea?

Am iubit-o mai mult decît viaţa atunci, la Paris, în anii aceia de groază şi hăituială; mi-a fost prima şi ultima şi singura dragoste pe care am cunoscut-o şi o voi cunoaşte vreodată. Cînd m-a respins pentru tînărul ei viconte era cît pe ce să-i ucid pe amîndoi acolo, în negura subpămînteană. M-a cuprins din nou furia cumplită, furia care m-a însoţit întotdeauna ca unicul prieten credincios, furia împotriva lui Dumnezeu şi a îngerilor Lui pentru că nu mi-a dat şi mie un chip ca atîtea altele; un chip cu surîs încîntător, ca al lui Raoul de Chagny... şi mi-a dat în schimb această mască îngrozitoare, îndărătul căreia sînt condamnat la o viaţă de izolare şi respingere.

Şi totuşi, pocitania de mine a sperat, a îndrăznit să creadă că ea ar fi putut simţi măcar un strop de dragoste pentru mine după ce s-a întîmplat între noi în ceasul acela de nebunie, cînd mulţimea dezlănţuită s-a năpustit, orbecăind, să mă linşeze.

Cînd am înţeles că soarta îmi e pecetluită i-am lăsat în viaţă şi bine am făcut. Dar acum? Acum ce mi-a venit? Doar nu mă pot aştepta la altceva decît, încă o dată, la suferinţă, hulă, dezgust, dispreţ, cu vîrf şi îndesat. Numai scrisoarea aceea e de vină.

O, doamnă Giry, ce să mai cred despre dumneata acum? Erai singura persoană care mi-a arătat bunăvoinţă, singurul om care nu m-ai scuipat şi nu ai luat-o la fugă văzîndu-mi faţa. De ce ai aşteptat atîta timp? Oare trebuie să-ţi mulţumesc că în ultimele clipe ale vieţii mi-ai trimis o veste care să-mi zguduie din nou viaţa sau să te învinuiesc că ai păstrat

tăcerea vreme de doisprezece ani? Puteam să fiu mort pînă acum şi n-aş fi aflat nimic. Dar uite că n-am murit şi ştiu. Nu-mi rămîne decît să-mi asum acest risc nebunesc.

Să o aduc pînă aici, să o văd din nou, s-o iau de la capăt cu suferinţa, iarăşi s-o rog, să încerc s-o conving... şi iar să fiu respins? Probabil, chiar foarte probabil. Şi totuşi, şi totuşi...

Iată, o am aici, am învăţat-o deja pe de rost, cuvînt cu cuvînt; am citit-o şi am răscitit-o pînă cînd hîrtia a devenit soioasă şi mototolită de mîinile mele tremurînde, şi tot nu-mi vine să cred. Datată la sfîrşitul lui septembrie, la Paris, chiar înainte să mori dumneata...

Dragul meu Erik,

Cînd vei primi această scrisoare, dacă o vei primi vreodată, eu voi fi părăsit această lume pentru ce va să fie. M-am luptat mult cu mine însămi înainte de a mă hotărî să scriu aceste rînduri şi dacă am făcut-o este numai pentru că am simţit că tu, care ai fost atît de greu încercat de necazuri, ai tot dreptul să afli adevărul în cele din urmă; pe de altă parte, am simţit că nu mă pot înfăţişa Creatorului cu gîndul că ţi-am ascuns totul pînă la sfîrşit.

Nu ştiu dacă cele ce vei afla din aceste pagini îţi vor aduce bucurie sau îţi vor fi încă un prilej de suferinţă. Sînt însă întîmplări care s-au petrecut foarte aproape de tine şi despre care nu ştiai şi nici n-ai fi avut cum să ştii vreodată nimic. Doar eu, Christine de Chagny şi soţul ei Raoul cu-

noaştem adevărul şi te implor ca, aflîndu-l, să dai dovadă de înţelepciune şi blîndeţe...

Trei ani după ce l-am întîlnit pe nefericitul băiat de şaisprezece ani închis într-o cuşcă la Neuilly l-am întîlnit pe cel de-al doilea dintre „băieţii mei", cum aveam să le spun mai tîrziu. A fost o pură întîmplare, o întîmplare cumplit de tragică.

Era în 1885, într-o noapte tîrzie de iarnă. Spectacolul de operă se terminase, fetele se duseseră la dormitoare, teatrul îşi închisese uşile, iar eu mă întorceam acasă pe străzile întunecate. Era o scurtătură strîmtă, neagră şi cu bolovani. Nu eram însă chiar singură pe aleea aceea. În faţa mea mergea o servitoare căreia îi dăduseră drumul tîrziu de la o casă din apropiere şi care păşea înspăimîntată prin întuneric spre bulevardul ceva mai luminat. În uşa unei alte case, un tînăr despre care am aflat mai tîrziu că nu avea mai mult de şaisprezece ani îşi lua rămas-bun de la prietenii cu care îşi petrecuse seara. Din umbră a ieşit un tîlhar, un mardeiaş dintre aceia care bîntuiau străzile dosnice în căutarea vreunui trecător căruia să-i înşface portofelul. N-am înţeles niciodată de ce s-o fi luat tocmai de amărîta aceea de fată de casă, căci era limpede că nu putea avea mai mult de cinci parale la ea. Dar l-am văzut cum a ieşit din întuneric şi a cuprins-o cu braţele pe după gît ca să nu ţipe în timp ce bîjbîia după geanta ei. Am zbierat în gura mare, „Las-o în pace, brută! *Au secours*!" Am auzit un tropăit de cizme bărbăteşti şi am văzut un tînăr în uniformă care a trecut pe lîngă mine şi s-a aruncat asupra tîlharului, trîntindu-l la pămînt. Fata a luat-o la fugă ţipînd spre luminile bulevardului; n-am mai văzut-o niciodată de atunci. Tîlharul s-a smuls din mîinile tînărului

ofiţer şi a rupt-o şi el la fugă, cu ofiţerul pe urmele lui. Banditul s-a întors, a scos un pistol din buzunar şi a tras în urmăritorul lui. Am auzit pocnitura şi am văzut fulgerul. Apoi a intrat pe sub un portal şi a dispărut în curţile din spate. M-am dus la omul care zăcea pe caldarîm şi am văzut că era doar un băieţandru, un copil curajos şi galant, îmbrăcat în uniforma cadeţilor de la Şcoala Militară. Chipul lui frumos era alb ca marmura, iar la vintre avea o rană de glonţ care sîngera abundent. Am rupt cîteva fîşii din fustă să-i opresc sîngerarea şi am ţipat pînă cînd a apărut un locatar de la etaj şi m-a întrebat ce se întîmplă. L-am trimis degrabă în bulevard după o birjă şi s-a dus aşa cum era, în cămaşă de noapte.

Hotel-Dieu era mult prea departe, aşa că ne-am dus la spitalul St. Lazare, care era mai aproape. Era de gardă un doctor tînăr, dar cînd a văzut rana şi a aflat identitatea cadetului, vlăstar al unei familii foarte nobile din Normandia, a trimis de urgenţă un portar după un chirurg cu experienţă care locuia în apropiere. Cum nu-l mai puteam ajuta pe băiat cu nimic, m-am dus acasă. M-am rugat să nu moară şi a doua zi m-am dus din nou la spital, pentru că era duminică şi nu aveam nimic de făcut la Operă.

Între timp, autorităţile trimiseseră după familia lui în Normandia. Probabil că doctorul de gardă a crezut că sînt mama lui cînd m-am interesat de el, rostindu-i numele. Doctorul avea o mină foarte gravă şi m-a invitat în biroul lui, unde mi-a dat vestea cumplită. Pacientul va trăi, a spus, însă glonţul făcuse ravagii şi scoaterea lui fusese un calvar. În vintre şi în burtă se rupseseră vase mari de sînge care nu mai puteau fi refăcute; tot ce putuse face doctorul a fost să

le coasă. Cînd am început să înțeleg cam ce voia să spună, l-am întrebat pe șleau. A dat solemn din cap.

– Sînt dezolat; o viață atît de tînără, un băiat așa chipeș, să rămînă doar pe jumătate bărbat... Mă tem că nu va putea niciodată să aibă un copil al lui.

– Vreți să spuneți, l-am întrebat eu, că glonțul l-a emasculat.

Doctorul a clătinat din cap:

– Pînă și asta ar fi fost o alinare, fiindcă n-ar mai fi simțit dorință în fața unei femei. Ori așa, va avea parte de tot focul pasiunii care-l cuprinde pe orice tînăr. Numai că distrugerea acelor vase de sînge vitale înseamnă că...

– Nu mai sînt nici eu un copil, domnule doctor, i-am zis în dorința de a-i ușura starea de jenă, deși eram de-a dreptul îngrozită de ceea ce trebuia să înțeleg.

– Atunci, doamnă, sînt nevoit să vă spun că nu va mai putea niciodată să se împreune cu o femeie și să devină tatăl propriului său copil.

– Deci nu se mai poate însura? am întrebat. Medicul a dat din umeri.

– Doar o femeie deosebită sau sfîntă, sau care să aibă cine știe ce alt motiv serios ar putea accepta o comuniune lipsită de dimensiunea fizică. Îmi pare sincer rău; eu am făcut tot ce am putut să opresc hemoragia și să-i salvez viața.

Cu greu îmi puteam ține lacrimile în fața unei asemenea tragedii. Mi se părea de neconceput ca un om să fie atît de încrîncenat, încît să nenorocească un băiat în floarea vîrstei. M-am dus totuși să-l văd. Era palid și slăbit, însă treaz. Nu aflase nimic încă. Mi-a mulțumit frumos pentru ajutorul dat, insistînd că eu fusesem cea care îl salvase de la moarte. Cînd

i-am auzit pe ai lui venind cu sufletul la gură de la trenul de Rouen, am plecat.

Nu credeam să-l mai văd vreodată pe tînărul meu aristocrat, însă m-am înşelat. Opt ani mai tîrziu a început să frecventeze Opera seară de seară. Se făcuse frumos ca un zeu şi spera să primească atenţia şi surîsul unei anume cîntăreţe. Mai tîrziu, cînd a aflat că e însărcinată, i-a mărturisit tot necazul lui şi, om bun şi onorabil cum era, i-a cerut mîna, oferindu-i numele şi rangul său. Vreme de doisprezece ani s-a purtat cu fiul ei cu toată dragostea pe care o poate dărui un tată.

Iată întregul adevăr, sărmanul meu Erik. Încearcă să fii bun şi blînd.

Îţi trimite un ultim sărut aceea care s-a străduit să-ţi aline suferinţa,

Antoinette Giry

Am să o văd mîine. Sînt sigur că a înţeles; mesajul de la hotel a fost destul de clar. Ar recunoaşte maimuţa aceea muzicală oriunde şi oricînd. Desigur, eu voi alege locul şi ora întîlnirii. Oare îi va mai fi teamă de mine? Cred că da. Însă nu va şti cîtă teamă voi simţi eu în faţa ei – teamă de puterea ei de a-mi refuza o mică parte din fericirea de care au parte mai toţi bărbaţii, fără nici un efort.

Dar chiar dacă voi fi din nou respins, acum e cu totul altceva. Acum, din înălţimea acestui cuib de vultur, pot contempla, drept în creştet, rasa umană pentru care simt atîta ură şi dispreţ, şi pot să spun: n-aveţi decît să mă scuipaţi, să mă

mînjiți cu noroi, să mă batjocoriți, să mă ocărîți – nimic din toate acestea nu mă mai pot atinge. Prin tină și ploi, prin lacrimi și durere, viața mea nu a fost în zadar.

AM UN FIU!

11

JURNALUL INTIM AL LUI MEG GIRY

HOTELUL WALDORF ASTORIA, MANHATTAN
29 NOIEMBRIE 1906

Dragul meu jurnal,

În sfîrşit, pot să stau jos în liniştе şi să-ţi încredinţez gîndurile şi grijile zilei trecute – abia acum, în primele ore ale dimineţii, cînd toată lumea s-a culcat.

Pierre doarme dus ca un mieluşel, m-am dus să-l văd acum zece minute. Alături, părintele Joe sforăie de mama focului în patul lui; nici grosimea pereţilor acestui hotel nu poate înăbuşi sforăitul unui om crescut la ţară. În sfîrşit, a adormit şi Madame, după ce i-am dat un somnifer. În doisprezece ani de zile n-am văzut-o niciodată atît de tulburată.

Totul a pornit de la maimuţa aceea muzicală trimisă lui Pierre de un necunoscut aici, la hotel. A mai fost şi un reporter, foarte amabil şi îndatoritor (şi care, în treacăt fie spus, mi-a făcut curte din priviri), însă nu el a fost cauza neliniştii lui Madame, ci maimuţica.

În momentul cînd a auzit a doua melodie, prin uşa deschisă a budoarului unde o pieptănam eu, s-a transformat subit, de parc-ai fi zis că e posedată. A insistat să afle de unde provine, iar cînd domnul Bloom, reporterul, a ajutat-o şi a aranjat şi o vizită la locul cu pricina, dumneaei a cerut să fie lăsată singură. Am fost nevoită să-l rog pe tînărul oaspete să plece şi să-l bag pe Pierre în pat, în ciuda protestelor lui.

Am găsit-o mai tîrziu şezînd în faţa oglinzii de la măsuţa de toaletă, însă fără nici o intenţie de a se aranja; aşa că a trebuit să anulez şi dineul la restaurant cu domnul Hammerstein.

Abia cînd am rămas singure am putut s-o întreb ce se petrece. Căci era ciudat cum toată bucuria prilejuită de călătoria la New York, încununată de recepţia splendidă de pe chei se transformase în ceva întunecat şi sinistru.

Desigur, şi eu am recunoscut strania păpuşă, iar melodia obsesivă pe care o cînta mi-a adus un val de amintiri înspăimîntătoare. Treisprezece ani... asta repeta Madame întruna în vreme ce stăteam de vorbă şi într-adevăr treisprezece ani s-au scurs de cînd am trecut prin acele bizare întîmplări care au culminat cu incursiunea sinistră în pîntecele întunecate ale Operei din Paris. Am fost şi eu acolo în acea seară şi am încercat de atunci, cînd şi cînd, s-o trag de limbă pe Madame despre cele petrecute, însă de fiecare dată a rămas mută şi n-am ajuns să aflu nicicînd despre relaţia dintre ea şi înspăimîntătorul personaj pe care noi, fetele din cor, îl numeam pur şi simplu Fantoma. Pînă în seara asta cînd, în sfîrşit, mi-a spus mai multe.

Acum treisprezece ani fusese implicată într-un scandal de proporţii la Opera din Paris: a fost răpită din mijlocul scenei în plin spectacol cu *Don Juan triumfător*, o operă nouă care, de altfel, nu s-a mai reluat de atunci. În seara aceea făceam şi

eu parte din corpul de balet, dar nu eram pe scenă în momentul cînd s-au stins luminile şi ea a fost răpită. A fost dusă pînă în cele mai adînci beciuri ale Operei, de unde a fost apoi salvată de jandarmi sub conducerea Comisarului de Poliţie, care s-a nimerit a fi printre spectatori, şi de alţi oameni din distribuţie. Eram şi eu printre oamenii aceia care coborau cu torţe aprinse, tremuram de frică, ţin minte cum coboram nivel după nivel prin beciuri pînă am ajuns la ultima catacombă de pe malul lacului subteran. Ne aşteptam să dăm peste înspăimîntătoarea fantomă, însă n-am găsit-o decît pe Madame tremurînd ca o frunză în vînt; puţin mai tîrziu a apărut şi Raoul de Chagny, care venise înaintea noastră şi dăduse ochii cu Fantoma. Am mai găsit acolo un scaun pe al cărui spătar atîrna o pelerină. Credeam că monstrul se ascunde sub scaun, dar nu am găsit decît o maimuţă de jucărie care avea o cutie muzicală în interior şi două cimbale în mîini. A luat-o poliţia, ca probă, şi n-am mai văzut niciodată ceva asemănător, pînă aseară.

Deşi am devenit din ce în ce mai apropiate cu vremea, ea nu mi-a spus niciodată ce i se întîmplase cu adevărat atunci, cît timp fusese răpită; singura explicaţie era aceea că Raoul o salvase. Aşadar, ce însemnătate avea maimuţoiul muzical?...

Aseară n-am făcut greşeala s-o întreb direct; m-am foit primprejur, i-am adus cîte ceva de mîncare, dar a refuzat să mănînce. Cînd am convins-o să ia un somnifer a ameţit şi, pentru prima dată, a lăsat să-i scape unele amănunte în legătură cu acele întîmplări bizare de altădată. Mi-a spus că mai fusese un bărbat în viaţa ei, o prezenţă stranie care o înspăimînta şi o fascina în acelaşi timp, un om care a ajutat-o mult şi care o iubea obsesiv, iubire pe care ea nu a putut s-o împărtăşească. Încă de cînd eram în grupul coral auzisem tot felul de poveşti despre un soi de fantomă care bîntuia prin be-

ciurile de sub Operă şi dispunea de puteri stranii, umbla de colo-colo fără să fie văzut şi îşi impunea voinţa asupra celor din conducere, ameninţîndu-i cu tot felul de pedepse dacă nu făceau ce voia el. Legenda acestui om ne înspăimînta pe toţi, dar n-am ştiut niciodată că el o iubea pe actuala mea stăpînă cu atîta pasiune. Am întrebat-o despre maimuţa care cînta melodia aceea obsedantă şi mi-a spus că mai văzuse aşa ceva doar o dată în viaţa ei. Sînt sigură că e vorba despre aceeaşi jucărie care se afla atunci pe scaunul din subsolurile întunecate.

Înainte de a adormi, repeta întruna că „el" a apărut din nou; viu şi nevătămat, o prezenţă invizibilă ca întotdeauna, un geniu înspăimîntător, pe atît de urît, pe cît era Raoul de frumos, cel pe care ea l-a respins şi a ademenit-o acum să vină pînă la New York, să se întîlnească din nou.

Voi face tot ce pot să o apăr, fiindcă îmi este mai mult decît patroană, îmi e prietenă, şi fiindcă este o femeie blîndă şi bună. Dar acum sînt speriată, pentru că există ceva sau cineva acolo, undeva în noapte; mă tem pentru toţi: pentru mine, pentru părintele Joe, pentru Pierre şi, mai mult ca orice, pentru ea, pentru Madame.

Ultimul lucru pe care mi l-a spus înainte să adoarmă a fost că va trebui, pentru Pierre şi Raoul, să găsească puterea de a-l refuza din nou, fiindcă e convinsă că în curînd îşi va face apariţia şi îi va cere încă o dată iubirea. Mă rog la Dumnezeu să-i dea această putere şi mă rog ca următoarele zece zile să treacă mai repede şi să ne întoarcem cu bine la Paris, în siguranţă şi departe de aceste locuri bîntuite de maimuţe muzicale şi de fantome nevăzute.

12

DIN JURNALUL LUI TAFFY JONES

PARCUL DE DISTRACŢII STEEPLECHASE, CONEY ISLAND, 1 DECEMBRIE 1906

Am un serviciu cam ciudat, ar zice unii, pentru un om cu oarecare inteligenţă şi ambiţie. Este motivul pentru care nu o dată am fost tentat să renunţ şi să-mi caut o altă slujbă. Şi totuşi n-am făcut-o, în cei nouă ani de cînd am fost angajat aici, la Steeplechase Park.

Pe de o parte, postul acesta îmi oferă siguranţă – mie, soţiei şi copiilor mei –, un venit excelent şi condiţii confortabile de locuit. Pe de altă parte, pot spune că am ajuns, pur şi simplu, să-mi placă ceea ce fac. Îmi plac rîsetele copiilor şi frunţile descreţite ale părinţilor lor. Mă încîntă bucuria curată cu care oamenii din jur îşi hrănesc timpul liber în lunile de vară şi contrastul de linişte şi pace din sezonul de iarnă.

Cît despre condiţiile de trai, cu greu ar putea găsi un om ca mine mai mult confort. Locuinţa mea este o căsuţă cochetă şi intimă în respectabila comunitate de stare socială medie de la Brighton Beach, nu mai mult de o milă depărtare de locul de muncă. În afară de asta mai am o baracă mică aici, în

inima parcului de distracţii, unde mă pot retrage să mă odihnesc din cînd în cînd, chiar în plin sezon. Nu mai spun că mă bucur şi de un salariu generos. Acum trei ani am negociat un supliment sub forma unui mărunt procent din taxele de intrare şi de atunci am putut duce acasă peste o sută de dolari în fiecare săptămînă.

Nu sînt un om pretenţios, nici nu beau mult şi de aceea am putut să fac oarecare economii care îmi vor permite să mă retrag peste cîţiva ani, cînd cei cinci copii ai mei îşi vor fi făcut şi ei un drum în viaţă. Am s-o iau atunci pe Blodwyn a mea şi ne vom căuta o mică fermă undeva, lîngă un rîu sau lîngă un lac sau poate chiar pe ţărmul mării, şi am să fac agricultură, şi am să pescuiesc după pofta inimii, şi am să mă duc la capelă în zilele de sabat şi am să fiu un membru respectabil al comunităţii locale. Pînă atunci stau aici, la Steeplechase Park şi-mi fac treaba, pe care mulţi spun că o fac chiar foarte bine, ca maestru de distracţii.

Asta presupune să stau la poarta de intrare în parc şi să-i întîmpin pe vizitatori, îmbrăcat în pantaloni bufanţi cu un caroiaj ţipător, o vestă cu drapelul american şi un joben cît toate zilele şi încălţat în pantofi cu patru numere mai mari. Dacă mai punem la socoteală şi favoriţii mei stufoşi, mustaţa pe oală şi zîmbetul jovial de întîmpinare, nu-i de mirare că invitaţia mea ispiteşte pe mulţi trecători care, altminteri, şi-ar fi continuat drumul. Strig întruna prin megafon:

– Veniţi, oameni buni, intraţi în lumea veseliei şi a minunăţiei, haideţi să vedeţi ce-i mai nou sub soare şi să-ncercaţi emoţii rare, cine-i tare nu mai moare, cin' se uită nu mai uită... şi tot aşa.

– Mă plimb încolo şi-ncoace prin faţa porţii, fac plecăciuni în faţa fetelor îmbrăcate în rochiţe frumoase de vară şi

a cavalerilor care încearcă să le impresioneze cu jachetele lor în dungi şi pălăriile de pai; invit cu gesturi largi şi reverenţe familiile cu copii, ademenindu-i cu puzderia de bunătăţi de care pot avea parte înăuntru dacă-şi conving părinţii să intre. Şi intră buluc, îşi varsă centii şi dolarii în stînga şi-n dreapta şi la fiecare cincizeci de cenţi, unul e al meu.

Asta e munca mea în sezonul cald, din aprilie pînă în octombrie, cînd vîntul rece dinspre Atlantic închide porţile parcului pînă la sfîrşitul iernii. Atunci îmi atîrn în cui costumul de maestru de distracţii şi pot să renunţ la farmecul modulaţiilor galeze ale graiului meu, care îi încîntă atît de mult pe vizitatorii parcului – pentru că m-am născut în Brooklyn şi n-am văzut niciodată locurile de baştină ale tatălui meu şi ale strămoşilor săi.

Vin, aşadar, la serviciu îmbrăcat ca tot omul şi supraveghez programul de iarnă cînd toate decorurile şi maşinăriile sînt demontate şi depozitate – nu înainte de a fi verificate, reparate, unse, revopsite ori zugrăvite. Se înlocuiesc piesele uzate, căluţii de la carusel sînt din nou daţi cu bronz, prelatele se cîrpesc pe unde au fost rupte. Pînă în aprilie următor toate trebuie să fie la locul lor, pentru că porţile se deschid o dată cu primele zile însorite şi calde.

Prin urmare, veţi înţelege de ce m-a încercat oarecare uimire cînd am primit, acum două zile, o scrisoare din partea domnului Georges Tilyou personal, dumnealui fiind chiar proprietarul acestui parc de distracţii. El a fost cel în mintea căruia s-a înfiripat ideea construirii acestui parc, dar se zvoneşte că ar mai fi avut un partener pe care însă nimeni de pe aici nu-l cunoaşte. Energia şi imaginaţia domnului Tilyou au plăsmuit tot ce se poate vedea aici, acum nouă ani, şi de atunci locul acesta a făcut din dînsul un om foarte bogat.

Scrisoarea dumnealui mi-a fost înmînată personal şi era limpede că este vorba de un mesaj urgent. Spunea că în ziua următoare – ieri, mai precis – un grup restrîns de persoane doreşte să viziteze parcul, care va trebui să fie în mod excepţional deschis numai pentru ei. Ştia că tiribombele şi căluşeii nu vor putea fi puşi în funcţiune, dar a insistat ca magazinul de jucării să fie deschis şi bine aprovizionat, la fel şi Sala Oglinzilor. Ei bine, această scrisoare a fost preludiul celei mai ciudate zile pe care mi-a fost dat s-o trăiesc la Steeplechase Park.

Ordinul domnului Tilyou de a pune la dispoziţie magazinul de jucării şi Sala Oglinzilor m-a dat peste cap complet, întrucît şefii ambelor raioane sînt plecaţi în concediu la distanţe de unde nu-i pot aduce nicicum în aşa de scurt timp. Unde mai pui că nici nu sînt uşor de înlocuit, căci toate jucăriile mecanice sînt cele mai sofisticate şi mai delicate invenţii din întreaga Americă; numai un expert poate să le înţeleagă şi să le explice modul de funcţionare tinerilor care vin să se uite, să întrebe, să cumpere. Iar eu nu sînt în nici un caz acel expert. N-aveam decît să-mi iau inima în dinţi şi să mă înarmez cu maximum de optimism – cel puţin, aşa m-am gîndit atunci.

Firește, iarna este cumplit de frig aici, dar termofoarele cu gaz pe care le-am pus în magazin de cu seară şi-au făcut datoria, drept pentru care în dimineaţa vizitei era acolo cald ca într-o zi de vară. Apoi am îndepărtat toate prelatele de protecţie de pe rafturi şi au ieşit la iveală şiruri de soldăţei mecanici, toboşari, balerine, acrobaţi şi tot soiul de animale care cîntă şi dansează. Ei, şi asta e cam tot ce am putut să fac pînă la ora opt de dimineaţă, cînd trebuia să sosească grupul de vizitatori. Atunci s-a întîmplat ceva foarte ciudat.

M-am întors la un moment dat şi am văzut un tînăr care mă fixa cu privirea. Nu ştiu cum intrase, şi tocmai mă pregăteam să-i spun că e închis, dar mi-a luat-o înainte oferindu-se să mă ajute cu mînuirea păpuşilor din magazinul de jucării. De unde ştia el că aşteptam vizitatori? Nu mi-a dat nici o explicaţie, în afară de faptul că lucrase aici odată şi cunoştea bine mecanismele tuturor jucăriilor. În fine, dacă tot lipsea specialistul, nu aveam decît să accept. Ce-i drept, nu semăna deloc cu păpuşarul nostru – jovial, primitor, iubit de toţi copiii. Nu, omul ăsta avea un chip alb ca osul descărnat, părul şi ochii negri şi un palton negru elegant. Cînd l-am întrebat cum îl cheamă a ezitat un moment, după care a spus „Malta". Aşa i-am spus pînă cînd a plecat sau mai bine zis s-a făcut nevăzut. Dar despre asta, mai tîrziu.

Sala Oglinzilor este cu totul altceva; e un loc cu adevărat uimitor. Deşi am fost şi eu acolo în timpul liber, nu am înţeles niciodată cum funcţionează. Mintea care a creat-o trebuie să fi fost genială. După ce au parcurs traseul de rigoare prin încăperi cu oglinzi care-şi schimbau mereu poziţia, toţi vizitatorii ieşeau convinşi că văzuseră lucruri pe care n-aveau cum să le vadă în mod normal şi că nu văzuseră alte lucruri care n-aveau cum să nu fie acolo. Nu e vorba doar de o sală a oglinzilor, ci de o împărăţie a iluziilor. Dacă, peste ani de zile, se va găsi cineva care să citească acest jurnal şi dacă va fi curios să ştie cum stăteau lucrurile în Coney Island pe vremuri, am să încerc să explic cîte ceva despre Sala Oglinzilor.

De afară îţi apare ca o clădire scundă, pătrată, anostă chiar, cu o singură uşă prin care se intră şi se iese. Odată ajuns înăuntru, vizitatorul dă de un coridor lat de numai un metru şi un sfert, care se întinde la stînga şi la dreapta lui; nu are importanţă încotro o apucă. Pereţii laterali ai coridorului sînt căptuşiţi cu oglinzi. Este important de reţinut lăţimea cori-

dorului, pentru că peretele interior nu este continuu, ci are panouri verticale de oglinzi care măsoară exact doi metri şi jumătate în lăţime şi doi metri şi cincisprezece în lungime. Fiecare dintre aceste panouri este montat pe un ax vertical central care, cînd se roteşte, face ca jumătate din oglindă să blocheze pasajul, deschizînd în acelaşi timp un nou culoar spre interiorul clădirii. Omul nostru este nevoit astfel să o apuce pe noul drum care i se deschide şi care se tot modifică, pe măsură ce panourile de oglinzi sînt manevrate de la distanţă; se creează, în acest fel, mici încăperi de oglinzi care apar şi dispar.

Pe măsură ce te apropii de mijlocul clădirii, lucrurile se complică şi mai mult: în afară de mişcarea oglinzilor în jurul axului central, acestea se mai pot roti o dată cu nişte discuri pe care sînt aşezate şi care au acelaşi diametru cu lăţimea lor. Aşadar, dacă vizitatorul stă cu spatele la oglindă pe jumătatea unui astfel de disc, de a cărui existenţă nu ştie nimic de altfel, se pomeneşte întors la nouăzeci, o sută optzeci sau două sute şaptezeci de grade. El crede că stă pe loc şi că doar oglinzile se mişcă, însă prin faţa lui, subit, apar şi dispar alţi oameni. Se plăsmuiesc din senin cămăruţe care apoi dispar; îi vorbeşte unui străin care îi apare în faţă, ca apoi să-şi dea seama că se adresa de fapt imaginii cuiva dindărătul lui sau de lîngă el. Soţi şi amanţi sînt despărţiţi în cîteva clipe şi se reped să se regăsească – numai că, stupoare, dau nas în nas cu altcineva! Sala răsună de ţipete de spaimă şi de rîsete atunci cînd laşi să intre, de-a valma, vreo zece perechi tinere.

Toată zăpăceala asta este controlată de maestrul oglinzilor, singurul care cunoaşte secretul labirintului. El şade într-o cabină înălţată deasupra uşii de unde, dacă se uită în sus, cuprinde toată panorama într-o oglindă înclinată la unghiul

potrivit. El poate face şi desface pasaje de trecere, avînd la îndemînă un tablou de comandă cu pîrghii.

Ceea ce nu am înţeles eu este faptul că domnul Tilyou a insistat ca doamna care ne va vizita să fie convinsă cu orice chip să viziteze Sala Oglinzilor, deşi maestrul era în concediu şi nu putea fi adus.

Am fost nevoit să învăţ manevrele, aşadar, ca s-o distrez pe distinsa doamnă. Am stat în cabină pînă noaptea tîrziu la lumina unei lămpi cu parafină şi m-am jucat cu manetele pînă cînd m-am asigurat că o pot conduce pe cucoană într-o scurtă incursiune şi, totodată, că o pot dirija spre ieşire în caz că o cuprinde panica. Vocile se aud limpede din labirint, deoarece spaţiul de deasupra oglinzilor nu este acoperit.

La ora nouă dimineaţa, după ce am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, eram pregătit să-i întîmpin pe oaspeţii domnului Tilyou, care au sosit puţin înainte de ora zece. Surf Avenue era practic pustiu la ora aceea şi cînd am văzut cupeul trecînd pe lîngă Brooklyn Eagle, apoi prin faţa porţilor de la Luna Park şi Dreamland şi îndreptîndu-se în direcţia mea de-a lungul bulevardului, mi-am închipuit că numai ei puteau să fie. Pe deasupra, era un atelaj dintre acelea spilcuite care aşteaptă în faţa hotelului Manhattan Beach să culeagă pasagerii sosiţi cu trenul suspendat dinspre Podul Brooklyn, deşi nu sînt prea mulţi în luna decembrie.

Cînd, într-adevăr, s-a apropiat şi vizitiul a tras de hăţuri oprind caii, am făcut cîţiva paşi înainte trîmbiţînd în megafon:

– Doamnelor şi domnilor, fiţi bineveniţi la Steeplechase Park, cel dintîi şi cel mai frumos parc de distracţii din Coney Island!

Pînă şi caii aveau în ochi un amestec de milă şi îngăduinţă la vederea unui nebun împopoţonat în costum de gală acum, cînd se dusese şi luna noiembrie.

Primul care a coborît din trăsură a fost un tînăr, am aflat mai tîrziu că era reporter la *New York American*, unul dintre ziarele de scandal ale lui Hearst. Era tare plin de sine şi părea a-şi fi asumat postura de ghid al oaspeţilor prin New York. A coborît apoi o femeie foarte frumoasă, cu adevărat aristocrată – asta se vede întotdeauna – pe care reporterul a prezentat-o vicontesa de Chagny şi una dintre primadonele operei mondiale. În treacăt fie spus, nu aveam nevoie de atîtea explicaţii pentru că eu citeam *New York Times* şi, oricum, mai ştiu şi eu cîte ceva, chiar dacă sînt autodidact. Abia atunci am înţeles de ce domnul Tilyou ţinea atît de mult să împlinească dorinţa acestei doamne.

A coborît pe trotuarul ud de ploaie, la braţul reporterului; eu am lăsat deoparte megafonul, care devenise inutil, i-am făcut cea mai adîncă plecăciune şi am asigurat-o din nou că este cum nu se poate mai bine venită pe domeniul meu. Mi-a dăruit un surîs care ar fi topit şi inima îngheţată a lui Cader Idris şi, cu un fermecător accent franţuzesc, şi-a exprimat regretul că îmi deranjează liniştea hibernală.

– Preaplecatul dumneavoastră servitor, doamnă, i-am răspuns, ca să-i arăt că, în ciuda ţinutei mele extravagante, nu-mi era străin discursul protocolar.

A urmat un băieţel de doisprezece sau treisprezece ani, frumuşel foc, francez şi el, dar care vorbea foarte frumos engleza. Ţinea în braţe o maimuţă de jucărie cu cutie muzicală despre care mi-am dat seama imediat că nu putea să provină din altă parte decît de la magazinul nostru de jucării, singurul loc din New York unde găseşti aşa ceva. În primul moment chiar m-am îngrijorat: nu cumva se stricase şi veniseră să facă reclamaţie?

Ultimul care a ieşit din cupeu a fost un preot irlandez, îndesat şi sănătos, în sutană neagră şi pălărie cu boruri largi.

Mi-am dat seama că datorită lui copilul ştia să vorbească atît de bine englezeşte.

– Bună dimineaţa, domnule maestru de distracţii, mi-a zis el. Cît despre de-alde noi, care vă scoatem din casă pe o astfel de vreme, ne meritäm cu prisosinţă frigul din oase.

– Ehei, dar nici frigul ăsta nu-i în stare să îngheţe o inimă fierbinte de irlandez, i-am răspuns, ca să nu rămîn mai prejos. Eu, care merg la capelă, nu prea am de-a face cu popii papistaşi. Dar el şi-a dat capul pe spate şi a izbucnit într-un rîs sănătos, ceea ce m-a făcut să cred că e băiat cumsecade, în fond.

Într-o atmosferă de veselie i-am condus pe toţi patru de-a lungul promenadei, am intrat pe poartă şi în cele din urmă am ajuns la magazinul de jucării – fiindcă, după cîte înţelesesem, acesta era principala ţintă a vizitei lor. Înăuntru era un aer plăcut, datorită încălzitoarelor, iar domnul Malta îi aştepta să le ureze bun-venit. Băiatul, pe care am aflat că-l cheamă Pierre, a fost pe loc fascinat de mulţimea de rafturi gemînd de soldăţei, balerine, muzicanţi, clovni şi tot felul de animale mecanice care fac faima magazinului de jucării din Steeplechase Park şi nu se găsesc nicăieri altundeva în oraş, poate nici în ţară. Alerga de colo-colo pe culoarele dintre rafturi, cerînd să le vadă pe toate. Mama lui însă nu era interesată decît de un singur raft – cel cu maimuţele muzicale. Pe acestea le-am găsit printre ultimele rafturi, iar ea l-a rugat pe domnul Malta să le pună în funcţiune să cînte.

– Pe toate? a întrebat dînsul.

– Una cîte una, a cerut ea, hotărîtă.

Zis şi făcut. Una după alta, maimuţele au fost întoarse la cheie şi au pornit să-şi lovească talgerele şi să cînte aceeaşi melodie, *Yankee Doodle Dandy*. Eram de-a dreptul uimit; oare i se părea că nu sună identic sau voia altceva? După un timp i-a făcut semn fiului său, la care acesta a dat la iveală un

briceag cu şurubelniţă. Malta şi cu mine priveam sideraţi cum băiatul îndepărtează o bucată de căptuşeală de pe spatele primei maimuţe, apoi desface un căpăcel şi îşi vîră degetele înăuntru, de unde scoate un disc de mărimea unei monede de un dolar, îl întoarce pe cealaltă parte şi îl pune la loc înăuntru. M-am uitat la Malta ridicînd din sprîncene, dar am primit un răspuns identic. Maimuţa a început din nou să cînte, de data asta era *Song of Dixie*. Firește, cum de nu mi-am dat seama, o melodie pentru nordişti şi alta pentru sudişti!

Băiatul a întors discul în poziţia iniţială, a închis capacul şi a trecut la următoarea maimuţă. Acelaşi lucru. După zece încercări, mama i-a spus să se oprească. Malta s-a apucat să pună jucăriile la locul lor, în ordinea în care le găsiseră. Era limpede că nici el nu ştiuse de existenţa celei de-a doua melodii în cutiile muzicale. Vicontesa era foarte palidă.

– A fost aici, a zis ea cu privirea în gol; apoi, către mine: Cine a proiectat şi fabricat aceste maimuţe?

Eu am dat din umeri a neputinţă, dar Malta a intervenit:

– Sînt făcute, toate, într-o fabricuţă din New Jersey, sub licenţă; nu ştiu însă cine deţine patentul.

– A văzut cineva pe aici, vreodată, un bărbat ciudat? A mai întrebat dînsa. Un bărbat cu o pălărie cu boruri largi şi cu o mare parte a feţei acoperită de o mască?

La această ultimă întrebare am simţit cum domnul Malta, care era foarte aproape de mine, înţepeneşte. M-am uitat la el, dar faţa îi era inexpresivă, ca de piatră. Aşa că am clătinat din cap, explicînd doamnei că într-un loc ca acesta întîlneşti mulţi mascaţi: clovni, monştri, măşti de Haloween. Dar un om care să poarte tot timpul mască, doar ca să-şi acopere faţa? Nu, niciodată. Femeia a oftat şi a înălţat din umeri, apoi a pornit agale printre rafturi să contemple celelalte jucării expuse.

Malta i-a făcut semn băiatului, atrăgîndu-l în direcţie opusă, chipurile ca să-i arate un şir de soldaţi mecanici în marş. Începeam să am îndoieli în privinţa acestui tînăr care aducea mai degrabă cu un sloi de gheaţă, aşa încît m-am strecurat după ei pe un alt culoar, avînd grijă să las între noi un şir de rafturi de jucării. Spre surprinderea şi enervarea mea, neaşteptatul şi misteriosul asistent a început pe nesimţite să-l interogheze pe băiat, care îi răspundea cu toate candoarea.

– Cu ce treburi a venit mama ta la New York?

– Ca să cînte la operă, domnule.

– Aşa, deci? Şi altceva, nimic? Să se întîlnească, de pildă, cu cineva în mod deosebit?

– Nu, domnule.

– Şi de ce o interesează aşa de mult maimuţele muzicale?

– O singură maimuţică o interesează, domnule, şi doar o anumită melodie. E maimuţa pe care o ţine acum în mînă. Nici una din celelalte nu cîntă melodia pe care o caută ea.

– Ce păcat! Dar tăticul tău nu e şi el aici?

– Nu, domnule; tati al meu a mai avut treburi în Franţa şi soseşte abia mîine, cu vaporul.

– Excelent! Şi e tăticul tău adevărat?

– Bineînţeles! E căsătorit cu mami şi eu sînt fiul lui.

În acest moment am simţit că neruşinarea mersese prea departe şi mă pregăteam să intervin, cînd s-a întîmplat ceva ciudat. S-a deschis uşa, lăsînd să intre o rafală de vînt îngheţat dinspre ocean, iar în cadrul ei a apărut silueta îndesată a preotului, pe care aflasem că-l cheamă părintele Kilfoyle. Simţind aerul rece, Pierre şi Malta au ieşit dindărătul unui şir de rafturi. Erau cam zece metri între preot şi omul cu chipul alb ca hîrtia, şi s-au pomenit amîndoi ochi în ochi. Pe dată, preotul şi-a ridicat mîna dreaptă făcîndu-şi semnul crucii în dreptul frunţii şi al pieptului. Eu, ca un bun protestant, nu mă încurc

cu astfel de ritualuri, dar ştiu că la catolici acesta este un semn prin care ei caută protecţia Domnului.

– Hai să mergem, Pierre, a zis preotul cu mînă întinsă spre băiat, fără să-şi ia ochii însă de la domnul Malta.

Momentul de vădită înfruntare dintre cei doi bărbaţi, care urma să se repete încă o dată în aceeaşi zi, răspîndise un fior la fel de îngheţat ca vîntul ce se năpustea dinspre ocean. Încercînd să readuc cumva atmosfera veselă de acum un ceas, am zis:

– Doamna mea, permiteţi-mi să vă conduc în Sala Oglinzilor, mîndria locului, o adevărată minune a lumii; sînt convins că vă va ajuta să vă reveniţi. Între timp domnişorul Pierre se va desfăta cu celelalte jucării, căci, după cum vedeţi, este la fel de încîntat ca toţi ceilalţi tineri care intră aici.

Părea cam nehotărîtă şi mi-am adus aminte cît de mult insistase domnul Tilyou în scrisoare ca doamnei să-i fie arătate oglinzile, deşi zău dacă-mi dădeam seama de ce. L-am întrebat din ochi pe preot, iar acesta a încuviinţat din cap şi a spus:

– Sigur, mergeţi un pic să contemplaţi minunea lumii. De Pierre am eu grijă, iar repetiţiile încep abia după prînz.

Atunci femeia a consimţit şi m-a urmat. Ei bine, dacă episodul de la magazinul de jucării a fost ciudat, ceea ce a urmat a fost de-a dreptul straniu şi veţi înţelege de ce mi-a venit greu să descriu exact ce am auzit şi am văzut atunci.

Am intrat împreună prin singura uşă în coridorul care se desfăşura la stînga şi la dreapta. I-am făcut semn femeii să aleagă în ce direcţie vrea să meargă. A înălţat din umeri, mi-a adresat un zîmbet încîntător şi a luat-o spre dreapta. Am urcat în cabina de control şi am aruncat o privire în oglinda de deasupra. Ajunsese cam la jumătatea unuia din pereţii laterali. Am mişcat o manetă care trebuia să răsucească o oglindă şi să o dirijeze pe femeie către mijlocul sălii, dar nu s-a întîm-

plat nimic. Am încercat din nou, cu acelaşi rezultat; comenzile nu răspundeau. Vizitatoarea mea se plimba tot printre oglinzile pasajului exterior cînd, din senin, o oglindă s-a rotit de la sine, blocîndu-i trecerea şi îndreptîndu-i paşii spre centru. Eu însă nu mişcasem nici o manetă! Clar, comenzile o luaseră razna şi trebuia să fac ceva să o scot de acolo, înainte de a se rătăci de tot. Am mişcat manetele pentru a crea un pasaj direct înapoi către uşă; nu am obţinut rezultatul dorit, deşi în interior oglinzile continuau să se mişte, ca şi cînd ar fi fost manevrate de altcineva. Am văzut la un moment dat douăzeci de imagini ale tinerei femei pe măsură ce se mişcau tot mai multe oglinzi, dar deja nu mai puteam distinge originalul de imaginile reflectate. Deodată s-a oprit, prinsă într-o cămăruţă de oglinzi în mijlocul sălii. Unul din pereţi s-a mişcat şi am văzut într-o fracţiune de secundă fluturarea unei pelerine, multiplicată de douăzeci de ori, după care a dispărut. Nu era pelerina ei din catifea violet, aceasta era neagră. Ochii ei s-au dilatat brusc; şi-a dus mîna la gură privind fix la ceva sau cineva care se afla într-un unghi mort faţă de oglinda din tavan. Apoi a reuşit să îngaime:

– Aşadar, tu eşti!

Mi-am dat seama că, într-un fel sau altul, mai pătrunsese cineva în sală, reuşind să ajungă în mijloc fără ca eu să-l observ. Mi-am zis că e imposibil, pînă cînd am observat că unghiul oglinzii de deasupra mea fusese schimbat peste noapte, în aşa fel încît aceasta nu mai reflecta decît jumătate din sală, cealaltă jumătate fiind în afara cîmpului vizual. O vedeam pe femeie, însă nu vedeam fantoma căreia i se adresa. Îi auzeam însă, aşa că nu mi-a rămas decît să încerc să-mi amintesc cît mai fidel cele spuse şi să le aştern pe hîrtie.

Dar mai e ceva: această femeie venită din Franța, bogată, celebră, talentată și echilibrată, tremura pur și simplu. Simțeam că frica ei era totuși amestecată cu un soi de fascinație irezistibilă. După cum reiese din conversația lor, se întîlnise cu cineva care aparținea trecutului ei, cineva de care crezuse că a scăpat, cineva care odată o ținuse în stăpînirea lui... dar cu ce? Frica, da, asta se simțea în aer. Să fie vorba de dragoste? Poate, odată, demult. Dar mai era ceva, era o stare de prostrație. Oricine ar fi fost acel om, se vedea că o copleșește și acum cu puterea și personalitatea lui. Am văzut-o de cîteva ori scuturată de un fior, fără ca el s-o fi amenințat, din cîte auzeam eu. Dar iată ce și-au spus atunci:

EL: Firește. Te așteptai la altcineva?

EA: După ce am văzut maimuța, nu. Să aud din nou *Masquerade*, după atîta timp...

EL: Treisprezece ani de zile. Te-ai mai gîndit la mine?

EA: Cum să nu mă gîndesc la maestrul meu de canto! Numai că am crezut...

EL: Că am murit? Nu, Christine, iubirea mea, nu mor eu așa ușor.

EA: Iubirea mea? Încă mă...

EL: Fără încetare, pînă la sfîrșitul zilelor. În spirit îmi aparții, Christine. Ești steaua cîntării, pe care eu am făurit-o și n-am putut s-o păstrez.

EA: Cînd ai dispărut am crezut că ești dus pentru totdeauna. M-am măritat cu Raoul...

EL: Știu. Ți-am urmărit fiecare pas, fiecare mișcare, fiecare triumf.

EA: Ți-a fost greu, Erik?

EL: Destul de greu. Oricum ar fi, drumul meu este mai greu decît îţi vei putea închipui vreodată.

EA: Deci tu eşti cel care m-a adus aici? Teatrul de operă e al tău?

EL: Da, şi încă multe, multe altele. Am bogăţie cît să cumpăr jumătate din Franţa.

EA: De ce, Erik, de ce ai făcut-o? Nu puteai să mă laşi în pace? Ce vrei de la mine?

EL: Rămîi cu mine.

EA: Nu pot.

EL: Rămîi cu mine, Christine. Timpurile s-au schimbat. Îţi pot oferi toate teatrele de operă din lume, tot ce mi-ai putea cere vreodată.

EA: Nu pot; îl iubesc pe Raoul. Încearcă să înţelegi asta. Îmi voi aduce aminte cu recunoştinţă de tot ce ai făcut pentru mine, dar inima mea este în altă parte şi acolo va fi mereu. Nu poţi înţelege asta? Nu poţi accepta?

Aici a urmat o pauză lungă, de parcă cel ce fusese refuzat încerca să-şi revină din amara lovitură. Cînd a vorbit din nou avea un tremur în glas:

EL: Foarte bine; trebuie să accept. Şi de ce nu, în fond? Inima mea s-a obişnuit să fie sfîşiată. Dar mai e ceva: lasă-mi băiatul meu.

EA: Băiatul... tău...?

EL: Fiul meu, fiul nostru, Pierre.

Femeia, pe care o vedeam în vreo zece reflexii, a pălit ca o coală de hîrtie şi şi-a acoperit faţa cu amîndouă mîinile. S-a clătinat de cîteva ori pe picioare; am crezut că o să leşine şi

eram gata să strig, dar mi-a rămas strigătul în gît. Eram un martor mut şi neputincios la o scenă din care nu înţelegeam mare lucru. Într-un tîrziu şi-a îndepărtat mîinile de la ochi şi a rostit în şoaptă:

EA: Cine ţi-a spus?

EL: Madame Giry.

EA: De ce – of, de ce a făcut una ca asta?

EL: Îşi trăia ultimele clipe şi nu a putut să ducă în mormînt povara unei taine vechi de atîţia ani.

EA: Te-a mintit.

EL: Nu. Ea a avut grijă de Raoul cînd a fost împuşcat pe stradă.

EA: Raoul este un om bun, blînd şi afectuos. M-a iubit şi l-a crescut pe Pierre ca pe propriul său fiu. Pierre nici nu ştie.

EL: Raoul ştie, tu ştii, eu ştiu. Lasă-mi copilul meu.

EA: Nu pot, Erik. În curînd face treisprezece ani; peste cîţiva ani va fi bărbat şi atunci am să-i spun totul. Ai cuvîntul meu, Erik. La a optsprezecea aniversare. Dar nu acum; încă nu e pregătit, încă are nevoie de mine. Atunci cînd îi voi spune, va alege el singur.

EL: Îmi dai cuvîntul tău, Christine, că dacă aştept cinci ani...?

EA: Îţi vei primi fiul, dacă-l vei cîştiga de partea ta.

EL: Atunci am să aştept. Am aşteptat atîta timp fărîma de fericire de care mai toţi oamenii se bucură încă din copilărie; voi mai aştepta încă cinci ani.

EA: Îţi mulţumesc, Erik. Peste trei zile voi cînta din nou pentru tine. Vei fi acolo?

EL: Firește. Voi fi mai aproape chiar decît îţi închipui.

EA: Atunci voi cînta pentru tine cum n-am mai cîntat niciodată.

Puţin a lipsit, în acel moment, să mă prăvălesc din cabina de comandă, la vederea unui al doilea bărbat care nu ştiu cum reuşise să se strecoare în Sala Oglinzilor. N-avea cum să fi intrat pe uşă fiindcă aceasta era chiar sub cabina mea şi l-aş fi simţit negreşit. Nu putea să pătrundă decît prin trapa secretă de care însă n-avea cunoştinţă decît cel ce proiectase acest loc şi nimeni altcineva. În prima clipă mi s-a părut că văd o reflexie în oglindă a celui ce vorbea, dar mi-am amintit că acesta purta pelerină – ori intrusul era îmbrăcat într-un palton croit pe trup, ce-i drept tot negru. Stătea ghemuit pe vine într-unul din culoarele interioare, cu urechea lipită de crăpătura subţire cît un fir de păr dintre două oglinzi care îl despărţeau de încăperea unde se desfăşura conversaţia dintre femeie şi misteriosul ei iubit de odinioară.

Cred că mi-a simţit ochii aţintiţi asupră-i pentru că s-a întors brusc, s-a uitat împrejur şi apoi în sus. Privirile ni s-au întîlnit în oglinda de observaţie din plafon. Părul său era la fel de negru ca paltonul, iar chipul la fel de alb precum cămaşa. Era nenorocitul acela care zicea că-l cheamă Malta. Preţ de o clipă m-a fixat cu nişte ochi arzători, după care a luat-o la sănătoasa de-a lungul labirintului de coridoare în care oricine altcineva s-ar fi rătăcit. Am coborît imediat din cabină cu intenţia de a-l opri, am ieşit pe uşă şi am dat ocol clădirii. El se strecurase prin aceeaşi trapă secretă şi mi-o luase cu mult înainte, iar acum gonea ca un iepure spre poartă. Mie îmi era cu neputinţă să alerg, încălţat cum eram în pantofii aceia de clovn, caraghios de mari.

– Am rămas pe loc, urmărindu-l cu privirea. Se îndrepta în goană către o a doua trăsură acoperită care aştepta în faţa

porții. A sărit înăuntru, a trîntit portiera și trăsura a luat-o din loc. Era, fără îndoială, un particular, căci nu am văzut în Coney Island astfel de atelaje închiriate publicului.

Înainte de a fi ajuns la trăsură însă, a trebuit să treacă în fugă pe lîngă două persoane. Primul era tînărul reporter care însoțea vizitatorii din ziua aceea; cînd a trecut pe lîngă el, omul în palton negru a strigat ceva ce n-am putut desluși din cauza vîntului. Reporterul a ridicat privirea surprins, dar nu a făcut nici o încercare de a-l opri. Al doilea, chiar în dreptul porții, era preotul care tocmai se întorcea după ce îl dusese pe Pierre înapoi la caleașcă. L-am văzut pe fugar oprindu-se ca trăsnit preț de-o clipă, cu ochii holbați la preot, care i-a susținut neclintit privirea; apoi s-a năpustit spre trăsură.

Simțeam deja că mă lasă nervii. Se adunaseră prea multe: căutarea frenetică și zadarnică a unei melodii anume printre maimuțele muzicale; comportamentul mai mult decît straniu al unui individ care susține că-l cheamă Malta și-l ia la întrebări necuviincioase pe un copil nevinovat; înfruntarea încordată între acest Malta și preotul catolic; toată catastrofa de la Sala Oglinzilor unde am pierdut controlul manetelor, ca să ajung apoi să asist la cumplitele dezvăluiri făcute de o celebră primadonă și un personaj care, evident, i-a fost odinioară amant și tată al copilului ei; în fine, imaginea dubiosului Malta trăgînd cu urechea la discuția lor... Era prea mult, zău așa. Eram perplex și uitasem complet că biata Madame de Chagny rămăsese prizonieră în labirintul de oglinzi.

Cînd mi-am adus aminte, am dat fuga să o eliberez. Ca prin minune, toate comenzile funcționau iar și în curînd a ieșit, palidă și tăcută, ceea ce nici nu era de mirare. Mi-a mulțumit totuși foarte politicos pentru osteneală, m-a răsplătit

generos şi am însoţit-o pînă la poartă unde s-a urcat în cupeul lor împreună cu reporterul, cu preotul şi cu fiul ei.

M-am întors la Sala Oglinzilor încă o dată şi am primit încă o lovitură: cînd am dat colţul l-am văzut pe misteriosul bărbat la adăpostul clădirii, cu privirea pierdută în urma cupeului care-i luase încă o dată fiul. Nu aveam nici un dubiu, îl trăda pelerina neagră: era chiar el, unul din protagoniştii straniei piese ce se jucase în labirintul de oglinzi. La vederea feţei lui însă mi-a îngheţat sîngele în vine: un chip răvăşit, pe trei sferturi acoperit de o mască palidă dindărătul căreia ţîşneau priviri furioase, incandescente. Un om chinuit, căruia multe îi stătuseră împotrivă şi care, ajuns la capătul răbdării, devenise periculos. Nu cred că m-a simţit în preajmă, pentru că l-am surprins mormăind:

– Cinci ani... cinci ani... În nici un caz! E al meu şi îl voi păstra alături de mine, cu orice preţ.

Apoi s-a răsucit pe călcîie şi a dispărut strecurîndu-se printre două tejghele şi un carusel. Am descoperit mai tîrziu, în direcţia în care o luase, trei panouri lipsă din gardul care dădea spre Surf Avenue. Nu i-am mai văzut niciodată de atunci, nici pe el şi nici pe intrusul care trăgea cu urechea.

M-am gîndit dacă s-ar fi cuvenit să iau vreo măsură. Să o previn, eventual, pe vicontesă că misteriosul bărbat nu avea de gînd să aştepte cei cinci ani făgăduiţi? Sau poate că el se va linişti în cele din urmă? M-am gîndit că, în fond, toate cîte le auzisem erau chestiuni de familie care îşi vor găsi, fără îndoială, o rezolvare. Dar nu degeaba curge sînge celtic prin venele mele – şi chiar acum, cînd stau aplecat asupra foii de hîrtie scriind despre cele văzute şi auzite aici nu mai tîrziu decît ieri, mă încearcă un presentiment întunecat.

13

EXTAZUL ŞI RUGA LUI JOSEPH KILFOYLE

CATEDRALA SF. PATRICK, NEW YORK, 2 DECEMBRIE 1906

– Milostiveşte-Te, Doamne, milostiveşte-Te, Hristoase! De multe ori Te-am chemat, nici nu-mi aduc aminte de cîte ori. Sub arşiţa soarelui şi în întunericul nopţii; la sfînta slujbă din Casa Ta şi în liniştea camerei mele. Uneori simţeam că parcă mi-ai răspunde, mi se părea că aud glasul Tău şi că simt îndrumarea Ta. Să fi fost doar o iluzie? Oare, în rugăciune, comunicăm într-adevăr cu Tine sau ascultăm doar propriile noastre gînduri? Iartă-mă, Doamne, eu mă străduiesc din răsputeri pentru dreapta credinţă, dar uneori cad sub povara îndoielii. Mă rog Ţie, ascultă-mă, căci sînt uimit şi înspăimîntat. Nu vorbeşte acum cărturarul, ci fiul de ţăran irlandez. Rogu-Te, ascultă-mă şi mă ajută.

– Sînt aici, Joseph; ce îţi tulbură liniştea sufletului?

– Doamne, pentru prima dată cred că sînt într-adevăr înspăimîntat. Mi-e frică şi nu ştiu de ce.

– Frică? Este un sentiment pe care l-am cunoscut şi Eu.

– Tu, Doamne? Nu pot să cred!

– Şi totuşi, aşa este. Ce crezi tu că am simţit Eu atunci cînd mi-au legat mîinile şi m-au biciuit în templu?

– Pur şi simplu nu mi-am putut închipui că Tu ştii ce e frica...

– La vremea aceea eram om, Joseph; cu toate slăbiciunile şi cusururile omeneşti în spate. Aşa trebuia să fie. Iar omul poate avea, într-adevăr, spaime cumplite. Aşadar, cînd mi-au arătat şi mi-au spus de ce e-n stare biciul acela cu noduri şi bucăţi de fier şi plumb m-am înspăimîntat pînă la lacrimi.

– Nu mi-aş fi închipuit, Doamne! Nicăieri nu scrie aşa ceva.

– Mi s-a făcut un mic hatîr. Ia spune, ce te sperie?

– Cred că în oraşul acesta înspăimîntător se petrece ceva ce-mi depăşeşte înţelegerea.

– Atunci te înţeleg. Frica de cele cunoscute e destul de rea, dar îşi are limitele ei. Cealaltă e mult mai rea. Şi ce doreşti de la Mine?

– Să-mi dai tăria Ta, curajul Tău...

– Dar le ai, Joseph; le-ai moştenit cînd ai depus jurămintele şi ai îmbrăcat veşmîntul Meu.

– Atunci cu adevărat nu sînt demn de ea, Doamne, pentru că acum nu o pot afla. Mă tem că Ţi-ai ales un vas de necinste şi tare nepotrivit în persoana fiului de ţăran pe care l-ai luat din Mullingar.

– De fapt, tu eşti cel care m-a ales pe Mine; dar să lăsăm asta. Ia spune, a crăpat vasul Meu şi s-a spart, cumva?

– De păcătuit am păcătuit, fireşte.

– Fireşte. Cine nu are păcate? Ţi s-a încălzit inima după Christine de Chagny, de exemplu.

– Este o femeie foarte frumoasă, Doamne, şi sînt şi eu bărbat...

– Ştiu, şi Eu am fost. Uneori e foarte greu. Te-ai spovedit şi ai primit iertarea?

– Da.

– Mă rog, gîndurile sînt gînduri. Cu fapta nu ai păcătuit?

– Nu, Doamne; doar cu gîndul.

– Ei, atunci poate că am să-Mi păstrez încrederea şi pe mai departe în băieţaşul Meu de la ţară. Dar cum e cu spaimele tale neînţelese?

– Există un om straniu în oraşul ăsta. În ziua sosirii noastre, pe chei, am ridicat ochii şi am surprins silueta unui bărbat mascat privind în jos de pe acoperişul unui hangar... Ieri m-am dus în Coney Island cu Christine, cu tînărul Pierre şi cu un reporter din partea locului. Christine s-a dus la Sala Oglinzilor din parcul de distracţii. Aseară mi-a cerut s-o spovedesc şi mi-a spus...

– Cred că Mie Îmi poţi spune, de vreme ce Mă aflu în sufletul tău. Aşadar, continuă.

– Mi-a spus că îl întîlnise pe omul acela înăuntru şi mi l-a descris. Cred că e vorba de acelaşi bărbat cu chipul desfigurat pe care l-a cunoscut cu ani în urmă la Paris şi care între timp a ajuns bogat şi puternic aici, în New York.

– Îl cunosc; numele lui este Erik. A avut o viaţă grea şi acum slujeşte unui alt dumnezeu.

– Dar nu există alţi dumnezei, Doamne!

– Gîndeşti frumos, dar află că sînt mulţi; sînt dumnezei plăsmuiţi de mintea omenească.

– Aşa, deci? Şi al lui care este?

– El îl slujeşte pe Mamona, zeul lăcomiei şi al aurului.

– Tare mi-aş dori să-l întorc din cale şi să-l îndrept către Tine, Doamne!

– Frumos din partea ta. Şi de ce, Mă rog?

– Aud că are averi uriaşe, bogăţii care întrec orice închipuire.

– Joseph, parcă tu te aflai în slujba sufletelor, nu a bogăţiilor. Tînjeşti cumva după averile acestui om?

– Nu pentru mine, Doamne, ci din cu totul alte motive.

– Şi care ar fi ele?

– De cînd am sosit în oraşul acesta, am avut prilejul să umblu noaptea prin districtul Lower East Side care e doar la cîteva mile de catedrala în care mă aflu acum. Este un loc îngrozitor, este iadul pe pămînt: sărăcie, mizerie, miasme şi disperare, care nu nasc altceva decît viciu şi crimă. Copiii sînt împinşi la prostituţie, băieţii şi fetele...

– Nu cumva e în glasul tău o undă de reproş, Joseph, că Eu îngădui astfel de lucruri?

– Eu nu am căderea să Îţi aduc reproşuri, Doamne!

– Ei, nu fi aşa de modest; se mai întîmplă.

– Dar eu, unul, nu înţeleg.

– Uite cum stau lucrurile. Eu nu i-am promis omului că va fi desăvîrşit, ci i-am dăruit şansa desăvîrşirii. Aici stă înţelesul. Omul e liber să aleagă şi are la îndemînă şansa, dar în nici un caz nu va fi silit cu ceva. Eu am lăsat omul să fie stăpîn pe alegerea lui. Unii aleg calea pe care le-am arătat-o Eu, dar mulţi preferă să guste desfătările acestei lumi. De multe ori, asta înseamnă să-i nefericeşti pe alţii pentru propria ta plăcere sau înavuţire. Firește, nimic nu se va uita din toate cîte face omul, însă nimic nu trebuie schimbat.

– Dar de ce nu pot oamenii să fie mai buni, Doamne?

– Joseph, dacă Eu M-aş apleca şi l-aş atinge pe frunte şi omul ar fi desăvîrşit, cum ar arăta viaţa pe pămînt? N-ar mai fi tristeţe, deci nici bucurie. Dacă ar seca lacrimile, s-ar veşteji zîmbetul. Dacă ar amuţi durerea, unde ar mai fi alinarea? Cum ar mai înflori bună purtarea dacă nu i-ar sta împotrivă

bădărănia? Din ce s-ar mai hrăni îngăduința dacă n-ar fi habotnicia? Şi cum ar putea cunoaşte extazul aceia care n-au cunoscut niciciînd disperarea? De n-ar fi fost lăsate în lume păcatele, nici mîntuirea n-ar mai fi cu putință. Un palid Paradis pămîntesc ar face ca nimeni să nu mai aibă parte, în veci, de binecuvîntările Împărăției Mele. Aşadar, oamenii trebuie lăsați să-şi aleagă singuri calea, pînă cînd Eu îi chem Acasă.

– Aşa să fie, Doamne. Dar tare aş vrea să-l aduc pe acest Erik pe o cale mai bună, cu bogățiile lui cu tot...

– Poate chiar vei reuşi.

– Trebuie să existe o cheie pentru asta...

– Fireşte, pentru orice există o cheie.

– Dar n-o pot afla, Doamne!

– Cum, doar ai citit Scripturile; n-ai înțeles nimic de acolo?

– Prea puțin, Doamne; Te rog, ajută-mă!

– Cheia este iubirea, Joseph; întotdeauna iubirea este cheia.

– Bine, dar el o iubeşte pe Christine de Chagny!

– Ei, da, şi?

– Să înțeleg oare că trebuie să o încurajez să-şi calce legămîntul de cununie?

– N-am spus asta.

– Atunci nu mai înțeleg!

– Ai să înțelegi, Joseph; cu puțină răbdare ai să înțelegi. Aşadar, acest Erik te înspăimîntă?

– Nu, Doamne, nu el. Cînd l-am văzut prima dată în port, pe acoperiş, iar apoi în parcul de distracții, furişîndu-se din Sala Oglinzilor, am simțit că e ceva cu el – un amestec de furie, disperare şi durere. Dar nu e chiar întunecat la suflet; individul celălalt este, în schimb.

– Vorbeşte-Mi despre el.

– Odată ajunşi în parcul de distracţii din Coney Island, Christine şi Pierre au intrat în magazinul de jucării împreună cu maestrul de distracţii, iar eu am rămas afară, să fac cîţiva paşi pe malul mării. Cînd m-am dus după ei în magazin, l-am văzut pe Pierre în compania unui tînăr care îl conducea prin magazin şi îi şoptea ceva la ureche. Faţa lui era albă ca osul descărnat, avea părul şi ochii negri şi purta un palton tot negru. Am crezut că e directorul magazinului, însă maestrul de distracţii mi-a spus mai tîrziu că nu-l mai văzuse niciodată pînă atunci.

– Vrei să spui că nu ţi-a plăcut de el, Joseph?

– Nu-i vorba de asta, Doamne. Avea ceva omul ăsta, răspîndea o senzaţie de frig care întrecea chiar vîntul îngheţat de peste ocean. Aura de răutate care plutea în jurul lui m-a împins să-mi fac, instinctiv, semnul crucii. Cînd l-am luat pe băiat de lîngă el m-a privit cu ură întunecată. Atunci l-am văzut prima oară în ziua aceea.

– Şi a doua oară?

– Jumătate de oră mai tîrziu, după ce l-am lăsat pe băiat în trăsură, mă întorceam spre Sala Oglinzilor unde, după cum ştiam, maestrul de distracţii o dusese pe Christine să vadă labirintul. Ei bine, am văzut deschizîndu-se o uşiţă în peretele clădirii şi omul de care vorbeam a dat buzna afară. A trecut ca o vijelie pe lîngă reporterul care ne însoţise şi care, în momentul acela, era la doar cîţiva paşi înaintea mea. Omul se îndrepta în goana mare spre o trăsură care-l aştepta şi, cînd a trecut pe lîngă mine, s-a oprit şi m-a fintuit din nou cu privirea. La fel ca mai înainte, m-au trecut fiorii simţind cum aerul rece al zilei mai pierde vreo zece grade. Cine e individul ăsta şi ce vrea?

– Cred că vorbeşti despre Darius. Vrei să-l aduci şi pe el la gînduri mai bune?

– Nu cred că aş putea, Doamne.

– Ai dreptate. Şi-a vîndut sufletul lui Mamona şi acum este înrobit zeului aurului, pînă cînd va veni la Mine. El l-a adus pe Erik în slujba acestui zeu. Numai că Darius nu are în el nici un strop de iubire; asta e diferenţa.

– Are iubire pentru aur, Doamne.

– Nu iubire, veneraţie. Nu e acelaşi lucru. E drept că şi Erik venerează aurul, însă în adîncul sufletului său chinuit el a cunoscut cîndva iubirea şi s-ar putea s-o afle din nou.

– Atunci, înseamnă că nu-i cu totul pierdut?

– Joseph, nu e pierdut nici un om care e în stare să simtă dragoste curată şi nu doar iubire de sine.

– Acest Erik însă nu iubeşte decît aurul, ca şi Darius, pe sine însuşi şi femeia altuia... Doamne, eu nu mai înţeleg nimic!

– Greşeşti, Joseph. Aurul şi-l doreşte, pe sine se urăşte, iar de iubit, iubeşte o femeie pe care ştie că nu o poate avea. Acum trebuie să plec.

– Încă puţin, Doamne, mai rămîi cu mine!

– Nu mai pot. Undeva în Balcani este război crunt şi multe suflete vor bate la porţile Cerului în noaptea asta.

– Atunci unde pot afla cheia de care vorbeam, cheia care este dincolo de aur, de sine însuşi şi de femeia pe care nu o poate avea?

– Ţi-am mai spus, Joseph; caută sămînţa unui alt soi de iubire, mai puternică şi mai curată.

14

CRONICA LUI GAYLORD SPRIGGS

NEW YORK TIMES, 4 DECEMBRIE 1906

Putem spune că spectacolul inaugural de la mult lăudata Operă Manhattan a domnului Oscar Hammerstein a fost, aseară, un triumf fără precedent. Reprezentaţia oferită a extaziat New Yorkul şi, dacă ar fi să pomenim de un alt război civil dezlănţuit în scumpa noastră ţară, ne-am referi cu siguranţă la bătălia dată pentru locurile din sală.

Nu putem decît să ghicim la cît s-au ridicat sumele plătite pentru un fotoliu în lojă de către reprezentanţii marilor instituţii financiare şi culturale din oraşul nostru; un lucru însă este sigur: ele au lăsat cu mult în urmă preţurile oficiale.

Opera Manhattan, cum îi vom spune de aici înainte pentru a o deosebi de Opera Metropolitan din partea opusă a oraşului, este un edificiu cu adevărat impunător, bogat ornamentat, cu un foaier amplu ce dă o replică umilitoare celui de la Metropolitan, cam înghesuit totuşi prin comparaţie. În jumătatea de ceas dinaintea ridicării cortinei, am văzut aici personalităţi legendare ale vieţii americane, înghesuindu-se

ca niște școlari nerăbdători, în timp ce un număr restrîns de răsfățați ai sorții erau conduși în lojile lor personale.

Nume răsunătoare ca Mellon, Vanderbilt, Rockefeller, Gould, Whitney și chiar Pierpont Morgan își etalau prețioasa prezență. Printre toți aceștia aluneca gazda noastră jovială, regele tutunului, Oscar Hammerstein, omul care a pus la bătaie un capital uriaș în bani, voință și energie pentru a ridica, împotriva tuturor așteptărilor, Manhattanul. Încă mai circulă zvonul că în spatele domnului Hammerstein s-ar afla un alt magnat, mai bogat decît acesta, un personaj misterios pe care nimeni nu l-a văzut vreodată căci, dacă există cu adevărat, nu s-a arătat nicăieri în public.

Opulența porticului monumental și luxul foaierului sînt copleșitoare, ca de altfel și bogăția ornamentală în auriu, roșu-aprins și violet din sala de spectacole, care respiră o surprinzătoare intimitate prin dimensiunile sale reduse. Cît despre calitatea spectacolului propriu-zis, în primă audiție, și a prestației scenice, ambele au etalat un nivel artistic și emoțional cum nu-mi amintesc să mai fi întîlnit vreodată în treizeci de ani.

Cititorii acestei rubrici știu probabil că, doar cu șapte săptămîni în urmă, domnul Hammerstein a luat bizara hotărîre de a înlocui, pentru spectacolul inaugural, capodopera *I Puritani* a lui Bellini cu o operă absolut nouă, în stil modern, compusă de un american necunoscut (și care, în continuare, preferă anonimatul). Un risc enorm, un joc deosebit de periculos care însă, iată, s-a dovedit mie în sută a fi fost o alegere mai mult decît inspirată.

Mai întîi, *Îngerul din Shiloh* s-a bucurat ieri seară de prezența vicontesei Christine de Chagny, o frumusețe de femeie cu un glas cum nu țin minte să mai fi auzit vreodată – și pot

spune că am ascultat cele mai prestigioase voci din lume din ultimii treizeci de ani. În al doilea rînd, subiectul şi libretul operei alcătuiesc o capodoperă de o simplitate şi o emoţie care au înlăcrimat ochii tuturor din sală.

Povestea se petrece în timpul Războiului Civil de la noi din ţară, acum patruzeci de ani, trimiţîndu-şi mesajul, aşadar, tuturor americanilor, sudişti ori nordişti. În actul întîi facem cunoştinţă cu tînărul Miles Regan, un avocat impetuos din Connecticut, îndrăgostit nebuneşte de Eugénie Delarue, frumoasa fiică a unui plantator bogat din statul Virginia. David Melrose, tenor american aflat în plină ascensiune, a îmbrăcat rolul tînărului – pînă cînd a survenit un straniu incident asupra căruia voi reveni mai tîrziu.

Perechea de îndrăgostiţi îşi jură reciproc credinţă şi îşi dăruiesc unul celuilalt verighetele de aur. În rolul frumoasei sudiste, doamna de Chagny a fost de-a dreptul cuceritoare: bucuria curată, feciorelnică, la auzul cererii în căsătorie de către omul iubit, s-a revărsat în aria *Cu ăst inel pe veci*, topind inimile publicului.

Proprietarul unei plantaţii vecine, Joshua Howard, superb interpretat de Alessandro Gonci, şi el fost pretendent la mîna fetei, îşi acceptă înfrîngerea şi suferinţa cu demnitate, ca un adevărat gentleman. Între timp, norii războiului se adună ameninţători şi la finele actului se aud primele salve de tun asupra fortului Sumter, anunţînd izbucnirea conflictului dintre Uniune şi Confederaţie. Tînărul cuplu trebuie să se despartă. Regan îi explică logodnicei că nu are de ales şi că e nevoit să se întoarcă în Connecticut pentru a lupta de partea nordiştilor. Domnişoara Delarue ştie că va trebui să rămînă alături de familia sa, în întregime devotată cauzei sudiste. Actul se

încheie cu un sfîşietor duet de despărţire în care tinerii îşi iau rămas-bun fără a şti dacă se vor mai revedea vreodată.

În actul al doilea au trecut doi ani, iar Eugénie Delarue s-a înrolat voluntar ca soră de caritate într-un spital de campanie, imediat după sîngeroasa bătălie de la Shiloh. Indiferentă la uniformă, ea îi îngrijeşte cu egal devotament pe tinerii mutilaţi din ambele tabere. Asistăm la dăruirea totală a frumoasei fiice de plantator, trecînd prin experienţa mizeriei şi a suferinţei umane într-un spital de linia întîi. Într-o arie cu adevărat mişcătoare, ea se întreabă: *De ce trebuie să moară toţi tinerii aceştia?*

Fostul ei vecin şi peţitor, acum colonelul Howard, deţine comanda regimentului care ocupă poziţia unde se află spitalul. El îşi reia avansurile încercînd să o convingă să renunţe la logodnicul pe care l-a pierdut în armata unionistă şi să-l accepte pe el. Cînd fata este pe jumătate convinsă, este adus un nou pacient – un ofiţer unionist grav rănit de explozia unui butoi cu praf de puşcă. Faţa acestuia, înfăşurată în bandaje, dă de înţeles că nefericitul este desfigurat pe viaţă. În timp ce omul zace fără cunoştinţă domnişoara Delarue recunoaşte verigheta de aur de pe degetul său, pe care ea însăşi i-o oferise cu doi ani în urmă. Năpăstuitul ofiţer este, într-adevăr, căpitanul Regan – încă interpretat de acelaşi David Melrose. Cînd se trezeşte, o recunoaşte imediat pe logodnica lui, însă nu-şi dă seama că fusese la rîndul său recunoscut în timp ce dormea. Scena care urmează are o pronunţată încărcătură ironică: ţintuit la pat, logodnicul îl vede intrînd în salon pe colonelul Howard şi asistă neputincios la reluarea asalturilor acestuia asupra domnişoarei Delarue, încercînd să o convingă că iubitul ei e mai mult ca sigur mort de-acum – cînd, de fapt, şi noi, şi ea ştiam că el zace acolo, pe pat.

În finalul actului căpitanul Regan își dă seama că logodnica lui l-a recunoscut în pofida bandajelor. O privire în oglindă îl dumirește că și-a pierdut frumosul chip și, disperat, încearcă să smulgă revolverul unui soldat care stătea de pază și să-și pună capăt vieții. Soldatul sudist, împreună cu alți doi prizonieri unioniști internați, reușesc să-l împiedice.

Acțiunea atinge un emoționant punct culminant în actul al treilea. Colonelul Howard tocmai a aflat că fostul logodnic al Eugéniei este chiar capul redutabililor cercetași ai lui Regan care dăduseră lovituri devastatoare în spatele frontului. Prin urmare, odată capturat, acesta urma să fie deferit curții marțiale și condamnat la moarte prin împușcare.

Eugénie Delarue este chinuită de o cumplită dilemă: să trădeze Confederația păstrînd secretul ori să-l denunțe pe omul iubit? În acest moment se anunță un scurt armistițiu pentru a se face un schimb de prizonieri care sînt definitiv scoși din luptă. Rănitul desfigurat este și el trecut pe listă. În tabăra sudistă sosește un convoi de căruțe cu coviltir, aducînd din nord un număr de soldați răniți ai Confederației și urmînd să preia prizonierii unioniști mutilați de război.

Aici voi face o paranteză pentru a vă relata cîteva întîmplări ciudate care au avut loc în culise. După cum am aflat dintr-o sursă demnă de toată încrederea, domnul Melrose și-a pulverizat laringele, în timpul antractului, cu o soluție-balsam pentru refacerea coardelor vocale. Din nefericire, soluția fusese probabil contaminată cu ceva care a avut efect contrar, pentru că în cîteva secunde vocea tenorului a devenit un jalnic croncănit. Dezastru!!! Dar iată că, puțin înainte de ridicarea cortinei, apare ca prin minune un figurant complet costumat pentru rolul respectiv, cu fața înfășurată în bandaje, gata pentru a suplini rolul nefericitului tenor.

În alte împrejurări publicul ar fi trăit o mare dezamăgire. Numai că, după cum se pare, zeii protectori ai operei erau hotărîţi să-i surîdă domnului Hammerstein pînă la capăt. Figurantul, care nu era inclus în program şi despre care nu ştim nimic nici pînă la ora aceasta, a etalat o voce de tenor comparabilă cu aceea a marelui signor Gonci!

Dar să ne întoarcem la subiect. Domnişoara Delarue şi-a liniştit conştiinţa gîndindu-se că, întrucît căpitanul Regan oricum nu va mai fi apt să lupte, nu avea nici un rost să divulge identitatea omului desfigurat. În timp ce căruţele se pregăteau să pornească înapoi spre nord, colonelul Howard află despre căpitanul Regan, şeful temuţilor cercetaşi, că ar fi fost rănit şi că se afla probabil undeva în spatele liniilor armatei sudiştilor. S-au pus afişe oferind o recompensă pe capul acestuia şi fiecare ostaş care urma să plece spre nord era comparat cu un portret al lui Regan. Zadarnic, desigur: chipul lui Regan era, de acum, de nerecunoscut.

Pasajul în care soldaţii vizaţi pentru repatriere în nord îşi aşteaptă cu înfrigurare plecarea în zori a fost pigmentat cu un interludiu fermecător. Colonelul Howard, interpretat de marele Gonci însuşi, avea o ordonanţă care îi stătuse la ordine pe tot parcursul acţiunii. Acesta, doar un băieţel în vîrstă de cel mult treisprezece ani, nu scosese nici o vorbă pînă atunci. Îl vedem acum însă luînd cu un gest firesc modesta scripcă a unui soldat unionist care încerca să încropească ceva pe strune şi dăruindu-ne o melodie de toată frumuseţea, încît ai fi zis că instrumentul se transformase dintr-o dată într-un adevărat Stradivarius. Unul dintre răniţi îl întreabă dacă ştie să cînte şi din gură piesa interpretată; la care, lăsînd vioara deoparte, băiatul ne încîntă cu un glas a cărui forţă şi limpezime au cucerit cu desăvîrşire inimile tuturor. Iar cînd i-am

căutat numele în program, ce să vezi? Era vorba chiar de fiul primadonei, Pierre de Chagny! Iată deci varianta luminoasă a proverbului conform căruia aşchia nu sare departe de trunchi...

În scena despărţirii, încărcată de patos, domnişoara Delarue şi logodnicul său îşi iau rămas-bun cu multă durere în suflet. Doamna de Chagny nu şi-a dezminţit, nici pînă atunci, renumele unui glas de o puritate îngerească; însă în acel moment vocea ei s-a ridicat pe nebănuite culmi de frumuseţe şi dăruire, aşa cum nu credeam că-mi va fi dat să aud vreodată. Cînd a atacat aria *Să fie oare ultima întîlnire?* părea că-şi dă literalmente sufletul, iar cînd misteriosul figurant i-a înapoiat inelul de logodnă cu replica: *Ia înapoi ăst semn de legămînt*, am citit disperarea pe chipurile tuturor marilor doamne din New York prezente în sală.

Una peste alta, a fost o seară care cu siguranţă va rămîne întipărită în sufletele tuturor celor de faţă. Aş putea să jur că am văzut lacrimi în ochii maestrului Campanini, altfel recunoscut pentru austeritatea sa, atunci cînd Madame de Chagny, rămasă singură în decorul trist al salonului de spital scăldat în lumina fantomatică a cîtorva lumînări, încheie opera cu cuvintele: *Ah, crud război!*

Publicul s-a ridicat în picioare şi ovaţiile nu mai conteneau. Am numărat pînă la treizeci şi şapte de chemări la rampă şi cred că au mai continuat şi după ce am ieşit eu din sală, ca să aflu ce s-a mai întîmplat cu răguşeala subită a maestrului Melrose. Între timp însă acesta plecase cu ochii în lacrimi.

Putem spune, cu inima deschisă, că întreaga distribuţie a fost la înălţime, inclusiv orchestra sub bagheta lui signor Campanini. Totuşi, nu putem să nu recunoaştem că seara a aparţinut cu adevărat frumoasei parizience. Farmecul său a

îngenuncheat literalmente tot personalul hotelului Waldorf Astoria, iar glasul său i-a cucerit definitiv pe toţi iubitorii de operă care au avut norocul să fie de faţă la Manhattan ieri seară.

Ce păcat că trebuie să ne părăsească atît de curînd. După o salbă de încă cinci spectacole pe care ni le va mai dărui, Domnia sa va pleca în Europa pentru a onora un angajament anterior la Covent Garden cu prilejul sărbătorilor de Crăciun. La începutul lunii viitoare o va înlocui Nellie Melba, un al doilea nume impunător care îi întăreşte lui Oscar Hammerstein victoria în faţa rivalilor săi din cealaltă parte a oraşului. Nellie Melba, o altă legendă vie care care va onora New Yorkul în premieră, va trebui să-şi apere cu îndîrjire reputaţia, căci imaginea Divei a rămas pe veci întipărită în inimile celor care au văzut-o ieri seară.

Dar ce se va alege, de-acum, de Opera Metropolitan? Este întrebarea pe care am citit-o şi în privirile marilor potentaţi care sprijină instituţia rivală, şi ei prezenţi aseară la premiera din Manhattan. O întrebare mută, amestecată cu admiraţie sinceră pentru ceea ce vedeau. Pentru că, în ciuda sălii de dimensiuni, ce-i drept, mai reduse, Opera Manhattan oferă un spaţiu complementar mult mai rafinat, pe lîngă scena imensă şi ultimele noutăţi în materie de tehnică şi decoruri. Dacă domnul Hammerstein ne va oferi în continuare spectacole de calitatea celui din seara trecută, atunci putem spune că Metropolitanul va trebui să caute adînc în buzunare pentru a supravieţui.

15

REPORTAJUL LUI AMY FONTAINE

RUBRICA MONDENĂ, *NEW YORK WORLD*,
4 DECEMBRIE 1906

Există, desigur, tot felul de petreceri pe lumea asta; însă banchetul oferit ieri seară la noul teatru de operă Manhattan, după premiera operei *Îngerul din Shiloh*, poate fi considerat, fără riscul de a greși, petrecerea deceniului. Vă spun, cu mîna pe inimă, că nu am mai văzut niciodată atîtea celebrități ale vieții americane adunate sub același acoperiș. Este o afirmație pe care mi-o asum în virtutea celor peste o mie de evenimente sociale pe care le frecventez anual pentru informarea promptă a cititorilor ziarului nostru.

Cînd cortina și-a coborît pentru ultima oară faldurile în cascadele de ovații și rechemări la scenă, publicul spilcuit s-a revărsat spre portalul din West 34th Street, unde aștepta o mulțime impresionantă de trăsuri. Aceștia erau cei mai puțin norocoși, care nu fuseseră invitați la banchet. Fericiții posesori ai invitațiilor au mai zăbovit pînă s-a ridicat din nou cortina, după care au urcat pe scenă pe pasarela instalată în

doi timpi şi trei mişcări peste fosa orchestrei. Alţii, mai temători, au intrat pe uşa din culise.

Gazda noastră a fost domnul Oscar Hammerstein, magnat în industria tutunului şi totodată proiectantul, constructorul şi proprietarul Operei Manhattan. Din centrul scenei, el i-a întîmpinat personal pe toţi oaspeţii care urcau din sală. Erau acolo toate numele de rezonanţă din viaţa New Yorkului. Printre aceştia se remarca însuşi proprietarul ziarului *New York World*, domnul Joseph Pulitzer.

Scena propriu-zisă oferea decorul ideal pentru această reuniune, căci domnul Hammerstein a avut ideea de a reinstala cadrul conacului sudist care a fost folosit în spectacol. Incinta a fost îmbogăţită cu cîteva mese – piese autentice de mobilier vechi – care gemeau de bunătăţi şi băuturi, iar şase chelneri aveau tot timpul grijă ca nimeni să nu sufere de sete.

Primarul George McClellan nu a întîrziat să-şi facă apariţia şi să se întreţină volubil cu cei din familiile Rockefeller şi Vanderbilt. Oaspeţii nu mai conteneau să sosească. Sărbătorita de onoare a acestei petreceri era vicontesa Christine de Chagny, primadona care înregistrase un adevărat triumf pe scena aceea şi pe care elita New York-ului ardea de nerăbdare să o cunoască. La început, artista a mai zăbovit în cabina de machiaj să se odihnească, dar a fost bombardată cu mesaje de felicitare, cu invitaţii din partea mărimilor oraşului şi cu un potop de buchete de flori, pe care le-a trimis la Spitalul Bellevue.

Căutînd în mulţime figuri ale căror nume i-ar putea interesa pe cititorii ziarului *New York World*, am dat peste doi tineri actori, D. W. Griffith şi Douglas Fairbanks, angajaţi într-o discuţie foarte serioasă. Domnul Griffith, de curînd sosit din Boston unde a avut un spectacol, m-a informat că se gîndeşte să se mute din Noua Anglie într-un sătuc însorit de lîngă Los

Angeles, atras de o nouă formă de spectacol denumit „cinematograf". După cum am înțeles, ar fi vorba de imagini în mișcare imprimate pe o bandă de celuloid. Domnul Fairbanks i-a spus rîzînd colegului său de scenă că, după ce va ajunge vedetă pe Broadway, se va muta și el la Hollywood – asta, însă, doar dacă acest „cinematograf" se va dovedi că dă roade.

La un moment dat, un ofițer înalt de statură a apărut sub porticul conacului anunțînd cu voce tare:

– Doamnelor și domnilor, Președintele Statelor Unite!

Incredibil, dar adevărat. Era chiar președintele Teddy Roosevelt, cu ochelarii pe nas, cu rîsul lui jovial, înaintînd prin mulțime și dînd mîna cu toată lumea. Firește, nu a venit de unul singur, ci, ca de obicei, înconjurat de cele mai pestrițe personaje ale societății noastre. Și uite așa m-am pomenit după cîteva minute că fîrava mea mînă se pierdea în pumnul imens al fostului campion mondial de categoria grea Bob Fitzsimmons. La cîțiva metri mai încolo l-am văzut pe un alt fost campion, Tom Sharkey Marinarul, și pe campionul *en titre*, canadianul Tommy Burns. Mă simțeam ca un pitic printre acești uriași.

Dar iată că, în sfîrșit, a apărut în ușa conacului însăși sărbătorita. A coborît treptele într-un ropot de aplauze inițiat chiar de președinte, care i-a ieșit în întîmpinare pentru a-i fi prezentat de către domnul Hammerstein. Domnul Roosevelt i-a sărutat mîna curtenitor, stîrnind ovațiile admirative ale cinstitei adunări. L-a salutat apoi pe domnul signor Gonci, întîiul tenor, și a continuat cu ceilalți membri ai distribuției în ordinea în care i-a prezentat domnul Hammerstein.

Odată încheiate formalitățile, președintele nostru a luat-o de braț pe tînăra și frumoasa aristocrată din Franța și a prezentat-o anturajului său. A fost deosebit de încîntată să îl

cunoască pe colonelul Bill Cody, alias Buffalo Bill, al cărui *Spectacol din Vestul Sălbatic* este foarte popular în Brooklyn, de cealaltă parte a fluviului. Alături de acesta se afla nimeni altul decît Sitting Bull, pe care nu l-am mai văzut niciodată pînă aseară. Îmi amintesc că am auzit şi eu cu groază, pe cînd eram de-o şchioapă, de grozăviile pe care le-au făcut indienii Sioux la Little Big Horn cînd s-au luptat cu ai noştri; şi iată-l acum pe acest om blajin, bătrîn ca munţii, făcînd semnul păcii cu palma deschisă în faţa preşedintelui nostru şi al distinsei aristocrate care îi este oaspete.

M-am apropiat mai mult şi l-am auzit pe Teddy Roosevelt prezentînd-o pe Madame de Chagny proaspătului soţ al nepoatei sale, un tînăr deosebit de chipeş. Am avut ocazia să schimbăm cîteva cuvinte şi am aflat că se întorsese de curînd de la Harvard şi urma Facultatea de Drept Columbia din New York. Bineînţeles că l-am întrebat dacă are de gînd să îmbrăţişeze şi el cariera politică, asemenea faimosului său unchi prin alianţă şi a mărturisit că nu este exclus ca acest lucru să se întîmple într-o zi. Aşadar, s-ar putea să mai auzim de Franklin Delano Roosevelt.

Cînd petrecerea era în toi, iar belşugul de mîncare şi băutură înveselea spiritele, am observat că într-un colţ fusese adus un pian la care un tînăr interpreta piese din muzica uşoară a zilelor noastre. S-a mai topit astfel cîte ceva din seriozitatea ariilor clasice de operă. Am aflat că era vorba de un tînăr emigrant rus. Cu un pronunţat accent specific, mi-a spus că unele dintre melodiile interpretate erau compoziţii proprii şi că dorea să devină compozitor. Ei bine, Irving Berlin, noi îţi dorim succes.

În prima parte a banchetului lipsea totuşi cineva pe care mulţi şi-ar fi dorit să-l întîlnească şi să-l felicite: figurantul

anonim care l-a înlocuit pe David Melrose în rolul tragic al căpitanului Regan. La început, absența lui s-ar fi putut explica prin dificultatea de a îndepărta machiajul gros care-i acoperea mai toată fața. Ceilalți soldați din distribuție erau acolo, încă purtînd uniformele albastre-aurii ale unioniștilor și, respectiv, cenușii ale sudiștilor. Dar și aceia care jucaseră rolurile soldaților răniți se descotorosiseră în grabă de bandaje și cîrje. Misteriosul tenor era singurul care lipsea.

Cînd, într-un tîrziu, și-a făcut totuși apariția, a fost pentru un timp extrem de scurt. L-am văzut în cadrul ușii principale a conacului de pe plantație, în capătul scării duble care cobora pînă la scena propriu-zisă unde toată lumea gusta din plin atmosfera caldă a petrecerii. Să fie oare atît de timid acest cîntăreț plin de talent? Mulți dintre invitați nici n-au băgat de seamă că era acolo. Unei anumite persoane nu i-a scăpat însă prezența lui.

Am văzut că nu-și îndepărtase machiajul și bandajele care nu lăsau să i se vadă decît ochii și o parte din mandibulă. Își ținea o mînă pe umărul băiatului care ne încîntase cu vocea lui îngerească, fiul doamnei de Chagny. Părea că îi șoptește ceva la ureche lui Pierre, care dădea din cap în semn că a înțeles.

Doamna de Chagny i-a zărit îndată și mi s-a părut că disting o umbră de teamă pe chipul ei. Cînd a întîlnit privirea bărbatului a pălit, ducîndu-și mîna la gură. În clipa următoare a urcat treptele în fugă, în sunetul muzicii și în rumoarea conversațiilor pigmentate cu rîsete vesele. Cei doi au discutat aprins preț de cîteva clipe, după care doamna de Chagny a luat mîna tenorului de pe umărul fiului ei și i-a făcut semn acestuia din urmă să coboare. Băiatul s-a conformat, plecînd, fără îndoială, în căutarea unui binemeritat pahar cu sifon. Abia atunci un zîmbet de ușurare a luminat chipul divei. Oare

să fi avut vreun motiv de teamă pentru fiul ei sau să fi fost doar sfiala în fața unor complimente venite din partea bărbatului, pentru excepționala ei prestație din seara aceea?

În fine, am văzut cum tenorul îi strecoară un mesaj, un bilețel pe care ea s-a grăbit să-l ascundă în sîn. Apoi misteriosul personaj s-a făcut nevăzut prin aceeași ușă, iar primadona a coborît singură treptele pentru a se alătura din nou oaspeților. Nu cred să mai fi observat și altcineva acest straniu incident.

Mult după miezul nopții, obosiți, dar foarte fericiți, invitații s-au retras să-și regăsească trăsurile care să-i poarte pe la hotelurile ori pe la casele lor. Cît despre mine, am dat fuga la redacție ca să fiu sigură că stimații cititori ai ziarului *New York World* vor fi primii care vor afla cele petrecute ieri seară la Opera Manhattan.

16

SEMINARUL PROFESORULUI CHARLES BLOOM

FACULTATEA DE JURNALISM,
UNIVERSITATEA COLUMBIA,
MARTIE 1947

DOAMNELOR ŞI DOMNILOR, tineri americani care vă străduiţi din răsputeri să ajungeţi într-o bună zi mari ziarişti, deoarece nu ne-am cunoscut pînă acum, daţi-mi voie să mă prezint. Mă numesc Charles Bloom. Lucrez ca jurnalist în acest oraş de aproape cincizeci de ani.

Mi-am început activitatea pe la începutul secolului, în calitate de copist la redacţia bătrînului cotidian *New York American* şi i-am convins, pînă în 1903, pe cei de la ziar, să-mi ofere poziţia mai bună – cel puţin aşa mi s-a părut mie – de reporter general pe lîngă Biroul Municipal, care se ocupa zilnic de toate evenimentele demne de luat în seamă din oraşul acesta.

De-a lungul anilor, am fost martor şi m-am ocupat de foarte multe poveşti care meritau să fie date ca ştiri, unele eroice, altele ce ţineau de moment, unele care au schimbat cursul istoriei noastre sau al celei mondiale, iar altele, pur şi simplu, tragice. M-am aflat la faţa locului, ca să consemnez

plecarea solitară a lui Charles Lindbergh de pe cîmpia aceea învăluită în ceaţă, în momentul în care a pornit să traverseze Atlanticul şi, la fel, l-am întîmpinat cînd s-a întors ca erou de notorietate mondială. Am urmărit activitatea lui Franklin D. Roosevelt de la începuturi şi pînă la vestea morţii sale, cu doi ani în urmă. Nu m-am dus în Europa, în timpul primului război mondial, dar i-am condus pe infanteriştii noştri atunci cînd au plecat din portul acesta spre cîmpiile Flandrei.

M-am mutat de la *American*, unde mă împrietenisem cu unul dintre colegi, Damon Runyon, la *Herald Tribune*, iar în final, la *Times*.

M-am ocupat de omoruri şi de sinucideri, de răfuielile dintre bandele mafiote şi de alegerile locale, de războaie şi de tratatele care le-au pus capăt, am frecventat atît celebrităţile, cît şi pe veneticii de pe Skid Row. Am trăit alături de cei mari şi puternici, de cei săraci şi nevolnici, am consemnat faptele celor bravi şi buni, dar şi pe ale celor ticăloşi şi vicioşi. Şi toate acestea, numai în New York, oraşul care niciodată nu moare şi nu doarme.

În timpul ultimului război, cu toate că m-am cam codit, am aranjat să fiu trimis în Europa, am zburat cu ale noastre B 17 pe deasupra Germaniei – lucru care, trebuie să vi-l mărturisesc, m-a speriat al naibii – am fost martor la capitularea nemţilor cu aproape doi ani în urmă şi, ca ultimă sarcină, am participat la Conferinţa de la Potsdam, în vara lui '45. Acolo l-am cunoscut pe conducătorul britanic Winston Churchill, care a fost înlăturat chiar în mijlocul dezbaterilor şi înlocuit cu noul premier, Clement Attlee; bineînţeles l-am cunoscut şi pe propriul nostru preşedinte Truman şi chiar pe mareşalul Stalin care, mă tem că, în curînd, va înceta să ne mai fie prieten şi ne va deveni mare duşman.

La întoarcere trebuia să ies la pensie aşa că am preferat să-mi iau tălpăşiţa înainte să fiu dat afară şi am primit un fel de ofertă de la decanul acestei facultăţi să vin ca profesor suplinitor şi să încerc să vă împărtăşesc cîteva din lucrurile pe care le-am învăţat la greu.

Dacă s-ar întîmpla să fiu întrebat despre ce calităţi trebuie să aibă un bun jurnalist, aş spune că sînt patru. Mai întîi, trebuie să încercaţi totdeauna nu doar să vedeţi, să fiţi martori şi să raportaţi, ci şi să înţelegeţi. Încercaţi să-i înţelegeţi pe oamenii pe care-i întîlniţi, precum şi evenimentele pe care le vedeţi. E o veche vorbă: „Ca să înţelegi totul înseamnă să ierţi totul". Omul nu poate înţelege totul pentru că nu e desăvîrşit, însă poate să încerce. Astfel noi căutăm să raportăm ceea ce s-a întîmplat realmente celor care nu s-au aflat la faţa locului, dar doresc să ştie. Căci istoria viitoare va consemna că noi am fost martori, că am văzut într-un eveniment sau altul mai mult decît politicienii, funcţionarii, bancherii, finanţiştii, bogătaşii şi generalii. Şi asta pentru că ei s-au baricadat în lumile lor separate, în vreme ce noi am fost peste tot. Iar dacă noi am fost martori nevolnici, care n-am înţeles ce am văzut şi ce am auzit, nu vom face decît să punem pe hîrtie o serie de fapte şi de portrete, oferind credibilitate la fel de mare minciunilor care ni se servesc tot timpul ca şi adevărului, creînd în felul acesta o falsă imagine a lucrurilor.

În al doilea rînd, nu încetaţi vreodată să învăţaţi. E o chestiune care nu are sfîrşit. Fiţi ca veverita! Stocaţi informaţii şi păreri pe care le aflaţi întîmplător; nu se ştie niciodată ce amănunt nesemnificativ va constitui explicaţia decisivă a unei enigme altfel inexplicabile.

În al treilea rînd, trebuie să „mirosiţi" cînd e rost de o poveste. Asta înseamnă să aveţi un fel de al şaselea simţ, o

bănuială că ceva nu e tocmai în ordine, că se petrece ceva ciudat despre care nimeni nu-şi dă seama. Dacă nu vă formaţi simţul acesta veţi deveni probabil competenţi şi conştiincioşi, oameni de bază în meseria aceasta. Dar poveştile vor trece pe lîngă dumneavoastră fără să vă daţi seama; veţi participa la şedinţele oficiale şi vi se va spune de către cei la putere ceea ce vor ei să ştiţi. Dumneavoastră veţi raporta fidel ce au spus ei, indiferent dacă e adevărat sau nu. Vă veţi lua salariul şi veţi pleca acasă cu sentimentul datoriei împlinite. Dar fără acest al şaselea simţ n-o să intraţi niciodată într-un bar, cu adrenalină crescută, intuind că aţi provocat cel mai mare scandal al anului, numai pentru că aţi observat ceva ciudat într-o remarcă întîmplătoare, o coloană de date falsificate, o achitare nejustificată, o renunţate bruscă la o acuzaţie, ceva ce le-a scăpat tuturor colegilor dumneavoastră. Nimic nu e în meseria noastră asemănător cu creşterea adrenalinei; faptul de a şti că tocmai ai pus mîna pe ceva major şi exclusiv, anihilînd în felul acesta pe toţi confraţii cu care eşti în competiţie, ca atunci cînd ai cîştiga Marele Premiu.

Nouă, jurnaliştilor, nu ne este niciodată dat să fim iubiţi. La fel ca în cazul poliţailor, lucrul acesta trebuie acceptat ca atare dacă vrem să avansăm în cariera noastră bizară. Dar, chiar dacă nu ne plac, cei din înalta societate şi cei puternici au nevoie de noi.

Starul de cinema s-ar putea să ne îmbrîncească în timp ce se îndreaptă maiestuos spre limuzina sa, dar dacă presa nu aminteşte de el sau de filmele sale, nu-i reproduce fotografia sau nu-i monitorizează venirile şi plecările vreme de două luni, îl şi auzi pe impresarul său cum se apucă să ţipe ca să atragă atenţia.

Politicianul s-ar putea să ne denunțe atunci cînd e la putere, dar încercați numai să-l ignorați total în timpul campaniei electorale sau atunci cînd are de dat publicității vreo victorie care-l pune într-o lumină favorabilă și o să vedeți cum se va ruga să-i dați atenție.

Le face mare plăcere celor din înalta societate și celor puternici să desconsidere presa, dar, Doamne, cîtă nevoie au de noi. Căci trăiesc exclusiv din publicitatea pe care numai noi le-o putem oferi. Starurile sportive vor să li se consemneze performanțele, la fel de mult cum și-o doresc și fanii lor. Gazdele din înalta societate ne arată intrarea de serviciu, dar dacă le ignorăm balurile de caritate și cuceririle lor sociale sînt distruse.

Jurnalismul este o formă de putere. Folosită prost, puterea e tiranie. Folosită însă bine și cu grijă, ea reprezintă o cerință fără de care nici o societate nu poate supraviețui și prospera.

Dar lucrul acesta ne conduce spre regula a patra: nu este treaba noastră să ne înrolăm, să pretindem că ne-am alăturat celor puternici și din înalta societate. Într-o democrație, sarcina noastră este să ne vîrîm nasul, să dezvăluim, să controlăm, să expunem, să dăm la iveală, să punem sub semnul întrebării, să interogăm. Treaba noastră este să ne îndoim pînă cînd ceea ce ni se spune poate fi dovedit ca fiind adevărat. Pentru că avem putere, sîntem asediați de escroci, de snobi, de șarlatani, de pungași din domeniul finanțelor, al comerțului, al industriei, al *showbiz*-ului și, mai presus de toți, de politicieni.

Stăpînii voștri trebuie să fie adevărul și cititorul, nimeni altcineva. Să nu vă fofilați niciodată, să nu vă lăsați călcați în picioare, să nu cedați și să nu uitați vreodată că cititorul cu bănuțul lui are tot atît de mult dreptul să-l respectați, să munciți pentru el și să audă adevărul, la fel ca și senatorii.

Aşadar, rămîneţi sceptici în faţa puterii şi a privilegiilor şi, în felul acesta, ne veţi asigura întreaga credibilitate.

Iar acum, pentru că e tîrziu, iar dumneavoastră sînteţi, cu siguranţă, obosiţi de-atîta studiu, voi umple timpul care ne-a mai rămas cu o poveste. O poveste despre o poveste. Şi să nu vă aşteptaţi cumva să fie una în care apar ca erou triumfător. Dimpotrivă. E o poveste în care eu am dat greş în a dezvălui tot ce se întîmpla în jurul meu, pentru că eram tînăr şi nesăbuit şi n-am reuşit să înţeleg faptele la care asistam.

De asemenea, povestea aceea a fost singura din viaţa mea pe care n-am scris-o. Nici n-am înregistrat-o, cu toate că arhivele păstrează schiţele de bază care au fost, în sfîrşit, date presei de poliţie. Dar eu am fost la faţa locului, am văzut totul şi s-ar fi cuvenit să-mi dau seama. N-am făcut-o. În parte, aceasta a fost cauza faptului că n-am consemnat-o niciodată. Dar a mai fost ceva: sînt unele lucruri care li se întîmplă oamenilor, pe care dacă le expui în faţa lumii, aceasta îi va distruge. Unii chiar merită acest lucru, iar eu am întîlnit cîţiva generali nazişti, capi ai mafiei, şefi corupţi şi politicieni venali. Dar majoritatea oamenilor nu merită să fie distruşi, iar vieţile unora sînt oricum pline de tragism şi expunerea necazului lor n-ar face decît să le dubleze suferinţa. Şi pentru ce? Doar pentru cîţiva centimetri de cuvinte în care cineva îşi va înfăşura peştele a doua zi? În orice caz, lucram pe atunci pentru presa de scandal a lui Randolph Hearst şi aş fi fost concediat dacă redactorul-şef ar fi descoperit vreodată că n-am scris despre ceea ce aflasem. Dar totul a fost prea trist ca eu să consemnez şi să-i dau drumul. Acum, după patruzeci de ani, nu mai are prea mare importanţă.

Era în iarna lui 1906. Aveam douăzeci şi patru de ani şi eram un copil al străzii în New York, mîndru că sînt reporter

la *American* şi încîntat foc. Acum, cînd mă uit îndărăt la ceea ce eram, sînt uluit de propria-mi inconştienţă. Eram nesăbuit şi plin de mine însumi, dar înţelegeam foarte puţine lucruri.

În acel decembrie, oraşul găzduia pe una dintre cele mai vestite cîntăreţe de operă din lume, pe Christine de Chagny. Venise ca stea la inaugurarea noii clădiri a Operei Manhattan, care avea să dea faliment peste trei ani. Avea treizeci şi doi de ani, era frumoasă şi cu mult farmec. Îl adusese şi pe fiul ei de doisprezece ani, Pierre, împreună cu o guvernantă şi cu tutorele băiatului, un preot irlandez căruia i se spunea părintele Joseph Kilfoyle. De asemenea, îşi mai adusese şi doi secretari. Sosise fără soţul ei cu şase zile înainte de prima apariţie la operă, de pe 3 decembrie, iar soţul ei a venit pe data de 2 decembrie, pentru că fusese reţinut de diverse treburi la moşia sa din Normandia.

Nu mă pricep la operă deloc, dar apariţia ei a stîmit mare vîlvă, pentru că nici un cîntăreţ de talia ei nu mai traversase Atlanticul pînă atunci ca să evolueze la New York. Era atracţia întregului oraş. Printr-un amestec de şansă şi de bune maniere demodate reuşisem s-o conving să-mi permită să-i fiu ghid în New York şi să-i arăt priveliştile şi spectacolele. Era ceva de vis. Era atît de vînată de presă, încît gazda ei, impresarul de operă Oscar Hammerstein, interzisese accesul la ea pînă la premiera de gală. Cu toate acestea, eu aveam voie să intru în apartamentul ei de la Waldorf Astoria şi puteam să transmit buletine zilnice asupra itinerarului şi a angajamentelor sale. Datorită acestui lucru cariera mea la *American* înflorea văzînd cu ochii.

Totuşi se petrecea ceva misterios şi ciudat în jurul nostru, iar eu nu mi-am dat seama. Acel ceva viza o figură bizară care

apărea şi dispărea după cum îi era voia şi care, era limpede, juca un oarecare rol îndărătul scenei.

Mai întîi fusese o scrisoare adusă personal de un avocat din Paris, Franţa. Dintr-o pură coincidenţă ajutasem la ducerea acelei scrisori la sediul uneia dintre cele mai bogate şi mai puternice corporaţii din New York. Acolo, în sala de şedinţe, l-am văzut o clipă pe bărbatul care conducea corporaţia, cel căruia îi era adresată scrisoarea. Se uita drept la mine printr-un vizor din perete. Avea o faţă înspăimîntătoare, acoperită de o mască. Nu prea i-am acordat mare atenţie şi, oricum, nu m-ar fi crezut nimeni.

În patru săptămîni, contractul primadonei, care urma să cînte iniţial la deschiderea Operei Manhattan fusese anulat, iar diva franţuzoaică a fost invitată pentru o sumă astronomică. Din Paris, Franţa. Începuseră să circule şi zvonuri cum că Oscar Hammerstein era susţinut în secret de cineva mai bogat, un partener invizibil care îi ordonase să facă schimbarea. Trebuia să fi făcut legătura, dar n-am făcut-o.

În ziua în care doamna a sosit în port, fantoma ciudată a apărut din nou. De data aceasta nu l-am văzut eu, ci un coleg. Descrierea era identică: o siluetă singuratică, mascată care stătea pe acoperişul unui depozit şi privea sosirea cîntăreţei la New York. Din nou, n-am făcut legătura. Mai tîrziu s-a dovedit că el trimisese după ea, impunîndu-şi autoritatea asupra lui Hammerstein. Dar de ce? În final, am descoperit, dar era prea tîrziu.

După cum vă spuneam, am cunoscut-o pe doamnă; ea părea să mă placă şi mi-a permis să intru în apartamentul său pentru a-mi da un interviu în exclusivitate. Acolo era şi fiul ei, care desfăcea un pachet primit cadou de la un anonim, o cutie muzicală în formă de maimuţă. În clipa în care Madame

de Chagny a auzit melodia pe care o cînta jucăria, rămase ca trăsnită. A şoptit: „*Masquerade*. Au trecut doisprezece ani. Înseamnă că e aici." Iar mie tot nu mi s-a aprins beculeţul.

A insistat să ştie de unde venise cutia muzicală în formă de maimuţă, iar eu mi-am imaginat că trebuie să fie de la un magazin de jucării din Coney Island. După două zile ne-am dus cu toţii acolo călăuziţi de mine. Din nou s-a întîmplat ceva foarte ciudat şi din nou nu mi-a sunat nici un clopoţel.

Din grup făceau parte primadona, fiul ei, Pierre, tutorele lui, părintele Joe Kilfoyle şi eu.

Pentru că nu mă interesau deloc jucăriile, i-am încredinţat pe Madame de Chagny şi pe fiul ei maestrului de distracţii care se ocupa de întregul bîlci. Eu unul nu m-am obosit să intru în magazinul de jucării. Trebuia s-o fi făcut, căci am aflat mai tîrziu că bărbatul care-i conducea pe copil şi pe mama lui nu era altul decît o figură sinistră ce-şi zicea Malta, pe care îl văzusem cu cîteva săptămîni mai înainte cînd dusesem scrisoarea de la Paris, numai că atunci trecea sub numele de Darius. Mai tîrziu am aflat de la maestrul de distracţii, care a fost prezent tot timpul acolo, că bărbatul acesta îşi oferise serviciile ca expert în jucării, dar de fapt şi-a petrecut timpul interogîndu-l pe băiat în legătură cu părinţii săi.

În orice caz, eu m-am plimbat împreună cu preotul catolic pe malul mării, în vreme ce băiatul şi cu mama sa examinau jucăriile din magazin. Se pare că existau acolo rafturi întregi de maimuţe de jucărie, dar nici una nu cînta ciudata melodie pe care o auzisem pentru prima dată în apartamentul ei de la Waldorf Astoria.

Apoi cîntăreaţa a ieşit împreună cu maestrul de distracţii, ca să cerceteze un loc numit Sala Oglinzilor. Nici acolo n-am intrat. Oricum, nu fusesem invitat s-o fac. Pînă la urmă, m-am

întors la bîlci, să văd dacă grupul nostru era gata de plecare spre Manhattan.

L-am văzut pe preotul irlandez conducîndu-l pe băiat îndărăt, la trăsura pe care o închiriasem la gară şi-am observat în treacăt că mai era una, aproape de a noastră. Era un lucru ciudat, pentru că în jur era pustiu.

Mă aflam cam la jumătatea drumului dintre poartă şi Sala Oglinzilor, cînd şi-a făcut apariţia o siluetă care se îndrepta în fugă spre mine, cuprinsă, parcă, de panică. Era Darius. Era şeful executivului de la corporaţia al cărei adevărat conducător părea să fie misteriosul bărbat cu mască. Am crezut că se îndrepta spre mine, dar el trecu în mare viteză pe alături, de parcă nici n-aş fi fost acolo. Venea dinspre Sala Oglinzilor. Cînd trecu pe lîngă mine, strigă ceva. Nu mi se adresa mie, ci, parcă, vîntului mării. N-am înţeles ce-a zis. Nu era în engleză, dar, cum am ureche ascuţită, mi-am luat creionul şi-am mîzgălit iute ceea ce am crezut eu c-am auzit.

Mai tîrziu – mult prea tîrziu – m-am întors la Coney Island şi-am vorbit din nou cu maestrul de distracţii, care mi-a arătat jurnalul lui, unde notase tot ce se întîmplase în Sala Oglinzilor, în timp ce eu mă plimbam pe plajă. Ce bine-ar fi fost să fi văzut pagina aceea de jurnal! Atunci aş fi înţeles ce se întîmpla în jurul meu şi-aş fi făcut ceva ca să previn ceea ce avea să urmeze. Dar nu ştiam ce conţine jurnalul maestrului de distracţii şi nu ştiam o boabă de latină.

S-ar putea ca acum vouă, tinerilor, să vi se pară ciudat, dar pe vremea aceea îmbrăcămintea era destul de pretenţioasă. Se cuvenea ca tinerii domni să poarte costume de culoare închisă tot timpul, mai mereu cu vestă, şi, în plus, gulere şi manşete tari, albe şi scrobite. Necazul era că nota de plată de la spălătorie era prea mare pentru tinerii domni cu salarii

subțirele. Așa că mulți dintre noi purtau gulere și manșete albe de celuloid, care, seara, puteau fi scoase și șterse cu o cîrpă umedă. În felul acesta, purtam o cămașă mai multe zile, lăsînd la vedere manșete și gulere curate tot timpul. Cum carnețelul meu era în buzunarul jachetei, am scris cuvintele pe care le strigase bărbatul ce-mi era cunoscut sub numele de Darius pe manșeta stîngă.

Părea pe jumătate nebun, cînd a trecut pe lîngă mine, total deosebit față de directorul rece și distant pe care îl întîlnisem în sala de consiliu. Avea ochii larg deschiși, cu privirea fixă, fața îi era împietrită și albă, ca un craniu, iar părul negru, de abanos, îi flutura în vînt, în vreme ce fugea. M-am întors și l-am urmărit; a ajuns la poarta bîlciului. Acolo s-a întîlnit cu preotul irlandez, care îl urcase pe băiețelul Pierre în trăsură și se întorcea să-și caute stăpîna.

La vederea preotului, Darius se opri, iar cei doi se uitară unul la altul pentru cîteva secunde. Chiar și de la distanța aceea de treizeci de metri străbătută de vîntul de noiembrie, am simțit tensiunea dintre ei. Păreau doi cîini pit-bull care se întîlnesc cu o zi înainte de luptă. Apoi, Darius o luă brusc din loc, se îndreptă în fugă spre propria-i trăsură și plecă.

Părintele Kilfoyle porni pe cărare. Avea o înfățișare crunță și concentrată. Madame de Chagny a ieșit din Sala Oglinzilor, palidă și tulburată. Participam la o dramă cumplită și nu înțelegeam ce se întîmpla în jurul meu. Ne-am întors în liniște în gara trenului suspendat, apoi, în Manhatan. Nu se auzea decît băiețelul, care mai povestea fericit despre magazinul de jucării.

Ultimul indiciu care-mi fu dat veni trei zile mai tîrziu. Gala inaugurală a fost un adevărat triumf – o operă nouă, al cărei nume îmi scapă, pentru că n-am fost niciodată un împătimit al acestui gen muzical. Evident, Madame de Chagny a

cîntat ca un înger din Paradis, stîrnind lacrimile a mai bine de jumătate din public. Mai tîrziu, a început o petrecere pe cinste, direct pe scenă. Au fost prezenţi pînă şi preşedintele Teddy Roosevelt, împreună cu superbogaţii din societatea newyorkeză; erau acolo boxeri, Irving Berlin, Buffalo Bill – da, da, domniţă, l-am cunoscut personal – care se învîrteau, curtînd-o, pe lîngă tînăra stea.

Subiectul operei fusese plasat în timpul Războiului Civil, iar decorul era faţada unui conac magnific, în stilul celor de pe plantaţiile din Virginia, cu uşa înaltă şi cu scări care coborau de-o parte şi de alta, pînă la nivelul scenei. Cam pe la jumătatea petrecerii, în prag apăru un bărbat.

L-am recunoscut imediat sau, cel puţin, aşa mi s-a părut. Era îmbrăcat într-o uniformă de scenă, aceea a unui căpitan rănit, din forţele unionale, însă unul care fusese atît de rău lovit la cap, încît avea toată faţa acoperită de o mască. El fu acela care cîntase împreună cu Madame de Chagny un duet pasional în ultimul act, cînd îi înapoiase inelul de logodnă. Ciudat, cu toate că opera se terminase, purta încă masca aceea. Apoi, mi-am dat seama de ce. El era fantoma, silueta fugară care părea să stăpînească atît de mult din New York, care îşi adusese contribuţia bănească la construirea Operei Manhattan şi care o adusese pe aristocrata franţuzoaică să cînte peste ocean. Dar oare, de ce? Lucrul acesta aveam să-l aflu mai tîrziu, mult prea tîrziu.

În momentul acela, stăteam de vorbă cu vicontele de Chagny, un bărbat fermecător, incredibil de mîndru de succesul soţiei sale şi încîntat că-l cunoscuse pe preşedintele nostru. Am văzut-o peste umărul lui pe primadonă urcînd scările spre portic şi vorbind cu persoana despre care începusem să cred că era Fantoma. Mi-am dat seama că era tot el. Nu putea

fi altcineva şi părea să aibă o influenţă foarte puternică asupra ei. Încă nu aflasem că se cunoscuseră, şi încă foarte bine, cu doisprezece ani în urmă, la Paris.

Înainte să se despartă, el îi strecură în mînă un bileţel împăturit, pe care ea şi-l vîrî în corset. Apoi, se făcu din nou nevăzut, ca totdeauna; acu' apărea, acu' dispărea!

Era prezentă şi o jurnalistă de la un ziar rival, *New York World*, laureată a Premiului Pulitzer, care a scris despre incidentul acela a doua zi, avînd impresia că nimeni altcineva nu-l observase. Greşea. Eu văzusem totul. Mai mult. Nu mi-am mai dezlipit privirile de la primadonă toată seara aceea şi-am văzut cu ochii mei cum s-a depărtat de mulţime, a desfăcut bileţelul şi l-a citit. Apoi, s-a uitat furiş în jur, a mototolit hîrtiuţa între degete şi a azvîrlit-o într-unul din coşurile de gunoi plasate acolo, pentru sticle goale şi pentru şerveţele murdare. După cîteva momente, am pus mîna pe el. Şi, dacă vă interesează cumva, îl mai am şi-acum asupra mea.

În seara aceea însă n-am făcut decît să mi-l vîr în buzunar. A zăcut vreo săptămînă pe masa de toaletă din micul meu apartament, iar mai tîrziu l-am păstrat ca pe singura amintire pe care o voi avea în legătură cu evenimentele care s-au petrecut sub ochii mei. Iată ce scria scolo: „Lasă-mă să-l văd măcar o dată pe băiat. Lasă-mă să-mi iau rămas-bun pentru ultima oară. Te rog. În ziua în care vei pleca. În zori. Battery Parc. Erik."

Atunci şi numai atunci am început să pun, întrucîtva, ceea ce se petrecuse cap la cap. Era vorba de admiratorul ei secret, înainte de căsătorie, cu doisprezece ani în urmă, la Paris. Cel care suferise din cauza unei iubiri neîmpărtăşite şi emigrase în America, devenind destul de bogat şi de puternic, ca să aranjeze venirea ei aici şi să interpreteze rolul principal în

propria-i operă. Era un lucru emoţionant, dar asta mai degrabă pentru un romancier siropos care scrie pentru doamne, decît pentru un reporter hîrşit de pe străzile din New York, căci aşa mă consideram eu. Dar de ce umbla cu mască pe faţă? De ce nu venea s-o întîlnească, aşa cum făcea toată lumea? La întrebările acestea nu găsisem încă nici un răspuns. Şi greşeala mea a fost că nici nu căutam vreunul.

În orice caz, doamna a cîntat vreme de şase seri. De fiecare dată cu casa închisă. Pe 8 decembrie a avut loc ultimul ei spectacol. Pe 12, urma să sosească o altă primadonă, Nellie Melba, singura rivală a aristocratei din Franţa. Madame de Chagny, soţul şi fiul ei, împreună cu suita aveau să se îmbarce pe nava *City of Paris*, să pornească spre Southampton, Anglia, ca să evolueze la Covent Garden. Plecarea lor era planificată pe 10 decembrie şi, pentru că îmi arătase atîta prietenie, m-am hotărît să fiu de faţă, la Hudson, ca s-o petrec. Ajunsesem să fiu acceptat de tot anturajul ei ca făcînd parte din familie. Urma să fac ultimul interviu în exclusivitate în cabina ei, departe de toate privirile, pentru *New York American*. Apoi, aveam să mă întorc la crimele, la taurii şi căpeteniile lumii interlope din Tammany Hall.

Pe 9 decembrie, am avut o noapte agitată. Nu-mi dau seama de ce, dar cred că ştiţi cu toţii că există asemenea nopţi şi că după o vreme îţi dai seama că n-are nici un rost să mai încerci s-adormi. Lucrul cel mai bun este să te scoli şi să renunţi. Aşa am făcut eu, pe la cinci dimineaţa. M-am spălat şi m-am bărbierit, apoi m-am îmbrăcat în costumul meu cel mai bun, de culoare închisă. Mi-am fixat gulerul tare şi mi-am legat cravata. Fără să mă gîndesc, am luat două manşete la întîmplare din nenumăratele pe care le aveam pe masa de toaletă şi mi le-am pus iute. Pentru că mă trezisem atît de

devreme, m-am gîndit că puteam să mă duc la Waldorf Astoria, ca să mă alătur suitei doamnei de Chagny la micul dejun. Ca să scutesc banii de taxi, am mers pe jos şi-am ajuns acolo pe la şapte fără zece. Era încă întuneric, dar în sala pentru micul dejun l-am văzut pe părintele Kilfoyle, singur, cu o cafea în faţă. M-a salutat vesel şi mi-a făcut semn să mă apropii.

– Aaa, domnule Bloom, a zis el, aşadar, a venit timpul să părăsim frumosul dumitale oraş. Ai venit să ne petreci, nu-i aşa? Frumos din partea dumitale. Dar sînt sigur că nişte fulgi de cereale şi nişte pîine prăjită au să te pună pe picioare pentru toată ziua. Chelner...

Curînd ni se alătură şi vicontele care schimbă cu preotul cîteva cuvinte în franceză. N-am înţeles nimic, dar am întrebat dacă vor veni şi vicontesa împreună cu fiul ei. Părintele Kilfoyle arătă spre viconte şi îmi spuse că doamna se dusese în camera lui Pierre, ca să-l pregătească, lucru care, era limpede, tocmai îi fusese comunicat în franceză. Ştiam eu mai multe, dar n-am zis nimic. Era o chestiune personală şi n-aveam nimic împotrivă ca doamna s-o şteargă, să-şi ia rămas bun de la ciudatul ei sponsor. Mă aşteptam ca pe la opt să oprească zgomotos în faţa hotelului o trăsură somptuoasă, să coboare şi să ne salute cu obişnuitu-i surîs triumfător, încîntîndu-ne cu purtarea ei fermecătoare.

Aşa că am stat acolo toţi trei, făcînd conversaţie. L-am întrebat pe preot dacă îi plăcuse New Yorkul.

– Foarte mult, a zis el, un oraş frumos, plin de compatrioţi de-ai mei.

– Şi Coney Island? l-am întrebat eu.

La cuvintele acestea, se mohorî.

– E un loc ciudat, zise el, într-un tîrziu, cu persoane bizare.

– Maestrul de distracţii? l-am întrebat.

– El... şi alţii, mi-a răspuns.

– Tot nu-mi dau seama, am continuat eu să gafez. Ooo, vă referiţi la Darius?

Se răsuci brusc spre mine şi mă sfredeli cu ochii lui albaştri.

– De unde-l cunoşti? m-a întrebat el.

– L-am întîlnit o dată, înainte, i-am replicat.

– Spune-mi unde şi cînd, a zis el şi cuvintele lui sunau mai mult a poruncă decît a întrebare. Însă treaba cu scrisoarea mi s-a părut fără importanţă, aşa că i-am explicat ce se întîmplase între mine şi avocatul parizian Dufour şi i-am povestit despre vizita noastră la apartamentul luxos, în vîrful celui mai înalt turn al oraşului. Pur şi simplu, nu-mi trecuse prin minte că părintele Kilfoyle, pe lîngă că era tutorele băiatului, mai era şi duhovnicul vicontelui şi al vicontesei.

Între timp, vicontele de Chagny, plictisit evident de faptul că nu înţelegea englezeşte, se scuzase şi urcase iar scările. Eu mi-am continuat povestirea, explicînd că fusesem surprins cînd Darius trecuse în fugă pe lîngă mine la bîlciul de distracţii, cu o figură cumplită, apoi strigase trei cuvinte fără nici un înţeles, avusese confruntarea aceea din priviri cu părintele Kilfoyle şi se făcuse nevăzut. Preotul mă ascultă încruntat, în linişte, apoi zise:

– Îţi aminteşti ce-a zis?

I-am explicat că era vorba de o limbă străină, dar că mîzgălisem ceea ce mi se păruse că aud şi că nu găsisem ceva mai la-ndemînă decît manşeta mea stîngă, de plastic.

Chiar atunci, domnul de Chagny se întoarse. Părea îngrijorat şi îi zise repede ceva în franceză părintelui Kilfoyle. Acesta mi-a tradus:

– Nu sînt acolo. Şi mama, şi fiul sînt de negăsit.

Bineînțeles, eu știam de ce, așa că am încercat să-i liniștesc:

– Nu vă faceți griji. Au ieșit să se întîlnească cu cineva.

Preotul se uită intens la mine, uitînd să mai întrebe de unde știu, repetînd doar cuvintele „să se întîlnească cu cineva".

– S-au dus doar să-și ia rămas-bun de la un vechi prieten, un oarecare domn Erik, am adăugat eu, încercînd să fiu de ajutor.

Irlandezul nu-și dezlipea privirile de la mine, apoi păru să-și amintească ceea ce vorbisem înainte de întoarcerea vicontelui. Se întinse și mă apucă de brațul stîng, mi-l trase spre el și mi-l întoarse.

Iar cele trei cuvinte erau acolo, scrise cu creionul. Vreme de zece zile, manșeta aceea zăcuse printre celelalte pe măsuța mea de toaletă, iar în dimineața aceea pusesem, din întîmplare, mîna pe ea și mi-o petrecusem în jurul încheieturii. Părintele Kilfoyle aruncă o privire la manșetă și lăsă să-i scape un cuvînt despre care nu credeam ca preoții catolici să aibă habar. Dar așa era. Apoi se ridică în picioare și mă apucă de beregată, trăgîndu-mă de pe scaun și strigîndu-mi în față:

– În numele lui Dumnezeu, unde s-au dus?

– În Battery Park, am îngăimat eu.

Ieși imediat, alergînd spre holul hotelului, urmat de mine și de nefericitul viconte. Ieși pe ușa principală și găsi o brișcă sub marchiză, o trăsură în care se pregătea să urce un domn cu pălărie înaltă. Bietul om fu înșfăcat de poalele hainei și azvîrlit la o parte. Apoi, bărbatul în sutană sări înăuntru, urlîndu-i vizitiului:

– La Battery Park! Să mergi ca vîntul și ca gîndul!

Am ajuns tocmai la timp, ca să sar şi eu înăuntru şi l-am tras pe bietul francez după mine, în timp ce trăsura porni în trombă.

Tot drumul, părintele Kilfoyle stătu chircit în colţul lui, ţinînd strîns în mîini crucea de pe lanţul din jurul gîtului. Murmura furios:

– Sfîntă Marie, Maica Domnului, ajută-ne s-ajungem la timp!

La un moment dat, se opri şi se aplecă, arătînd spre mîzgălelile acelea făcute cu creionul pe manşeta mea.

– Ce-nseamnă? l-am întrebat eu.

Păru să-i ia ceva vreme, să se uite la mine.

– *DELENDA EST FILIUS*, îmi replică el, repetînd cuvintele pe care mi le scrisesem pe manşetă. Înseamnă *FIUL TREBUIE DISTRUS*.

M-am lăsat îndărăt, pe spate, cuprins de greaţă.

Aşadar, nu primadona era cea în primejdie din cauza bărbatului înnebunit care trecuse în goană pe lîngă mine la Coney Island, ci fiul ei. Dar exista încă un mister. De ce ar fi vrut Darius, oricît ar fi fost el de obsedat la gîndul să moştenească averea stăpînului său, să-l omoare pe fiul nevinovat al cuplului francez?

Trăsura o luă în goană pe Broadway unde nu se afla aproape nimeni, apoi spre răsărit, dincolo de Brooklyn. Zorile începură să coloreze cerul. Am ajuns la poarta principală de pe State Street, iar preotul sări imediat afară şi-o luă la fugă în parc.

Battery Park nu era pe vremea aceea ca acum. Astăzi pajiştile sale sînt pline de vagabonzi şi de răufăcători. Atunci, era un loc liniştit şi plăcut, cu o încrengătură de poteci şi de alei ce porneau dinspre castelul Clinton şi cu numeroase

refugii cu bănci de piatră. Oamenii pe care îi căutam puteau fi în oricare dintre acestea.

Am observat că se aflau trei trăsuri în faţa porţii parcului. Una dintre ele era o caleaşcă acoperită, cu însemnele hotelului Waldorf Astoria, evident, cea care îi adusese aici pe vicontesă şi pe fiul ei.

Vizitiul stătea pe capră, ghemuit din cauza frigului. A doua era cam de aceeaşi mărime, dar fără blazon; totuşi, se vedea că aparţine unui om bogat sau unei corporaţii.

Oprită la o oarecare distanţă, se afla o trăsură, un fel de brişcă, pe care o văzusem cu zece zile în urmă, în faţa bîlciului. Era limpede că sosise şi Darius, aşa că nu mai era vreme de pierdut. Dădurăm buzna cu toţii pe poarta parcului.

Înăuntru, ne despărţirăm, alergînd fiecare în direcţii diferite, ca să cercetăm cît mai multe locuri. Era încă întuneric printre arbori şi printre tufişuri şi era greu să distingi siluetele umane pe fondul nenumăratelor desişuri. Dar, după cîteva minute de alergare încolo şi încoace, am auzit glasuri, unul bărbătesc, adînc şi muzical, celălalt al frumoasei cîntăreţe de operă. Nu ştiam ce să fac: să mă întorc şi să-i chem şi pe ceilalţi sau să mă apropii. Pînă la urmă, m-am strecurat fără nici un zgomot îndărătul unui tufiş de mălin cu crengile răsfirate, printre care se zărea un luminiş înconjurat de arbori.

Trebuia să fi alergat acolo imediat, să-mi fac observată prezenţa şi să strig. Dar băiatul nu era acolo. O clipă, mi-a trecut prin minte gîndul optimist că vicontesa îl lăsase totuşi la hotel. Aşa că m-am oprit s-ascult. Cei doi stăteau la distanţă de locul în care mă aflam, dar glasurile lor scăzute ajungeau cu uşurinţă la mine, îndărătul tufelor.

Bărbatul era mascat, ca de obicei, dar mi-am dat seama, cînd l-am văzut, că el era ofițerul unionist care cîntase duetul acela uluitor cu primadona, la operă, de făcuseră publicul să izbucnească în lacrimi. Glasul era același, deși îl auzeam pentru prima oară vorbind.

– Unde e Pierre? întrebă el.

– E încă în trăsură, îi răspunse ea. I-am spus să ne lase singuri cîteva clipe. O să vină aici, în curînd.

Îmi tresăltă inima de bucurie. Dacă băiatul se afla în trăsură, exista posibilitatea ca Darius, care umbla pe undeva, prin parc, să nu-l găsească.

– Ce vrei de la mine? întrebă ea.

– Am fost toată viața respins și umilit, tratat cu cruzime și în bătaie de joc. Știi prea bine de ce. Numai o dată, cu atîția ani în urmă, am crezut, timp de o oră trecătoare, că am găsit iubirea. Ceva mai mare și mai cald decît amărăciunea fără sfîrșit a existenței...

– Oprește-te, Erik! N-avea cum să fie altfel. La început, am crezut că erai o fantomă adevărată, îngerul meu muzical invizibil. Mai tîrziu, am aflat adevărul, că ești bărbat. Atunci, am început să mă tem de tine, de puterea ta, de mînia ta, cîteodată sălbatică, de geniul tău. Dar chiar și-așa, înfricoșată, eram fascinată de tine.

În acea ultimă seară, în bezna de lîngă lacul din subsolul operei, mi-a fost atît de frică, încît am crezut c-am să mor. Eram pe jumătate paralizată, cînd s-a întîmplat... ce s-a întîmplat. După ce ne-ai dat drumul, mie și lui Raoul, și te-ai făcut iar nevăzut printre umbre, am crezut că n-am să te mai văd niciodată. Atunci am înțeles mai bine tot ceea ce-ai avut de îndurat și-am simțit multă milă și duioșie pentru tine.

Însă iubire, iubire adevărată, ceva care să se potrivească pasiunii pe care o simţeai tu pentru mine... n-am simţit. Mai bine mă urai.

– N-am simţit niciodată ură, Christine. Numai iubire. Te-am iubit atunci şi de-atunci pentru totdeauna. Dar acum accept situaţia. Rana s-a vindecat, în sfîrşit. Există acum altă dragoste. Pentru fiul meu. Pentru fiul nostru. Ce-ai să-i spui despre mine?

– Că are un prieten, un prieten drag şi adevărat aici, în America. Peste şase ani am să-i spun adevărul. Şi anume, că tu eşti tatăl lui adevărat. Iar el va alege. Dacă poate accepta că Raoul i-a fost un adevărat tată, care a făcut tot ce putea face un adevărat părinte, dar nu este tatăl lui adevărat, atunci e liber să vină la tine, avînd binecuvîntarea mea.

Parcă prinsesem rădăcini îndărătul acelui tufiş, atît eram de uluit de ceea ce auzeam. Brusc, tot ceea ce trecuse pe lîngă mine neobservat şi neînţeles deveni limpede ca lumina zilei. Scrisoarea de la Paris prin care i se spunea acestui bărbat retras, ca un eremit, că are un fiu în viaţă, planul secret de a-i aduce pe mamă şi pe fiu la New York, încercarea de a-i vedea pe amîndoi şi, ceea ce era cel mai cumplit, ura nebună a lui Darius împotriva băiatului pe care avea acum să-l înlăture de la moştenirea multimilionarului.

Darius... Brusc mi-am amintit că se afla şi el pe undeva, printre umbre şi era gata-gata să sar în faţă, ca să-mi strig avertismentul atît de mult amînat. Apoi am auzit paşii celor-lalţi apropiindu-se din dreapta mea. În clipa aceea, răsări soarele, inundînd poienita cu o lumină trandafirie, colorînd în aceeaşi nuanţă neaua care căzuse peste noapte. Atunci, apărură cei trei.

Vicontele şi preotul apărură din dreapta mea, pe cărări diferite. Se opriră amîndoi, în clipa în care îl văzură pe bărbatul cu capa fluturînd, cu pălăria cu boruri largi şi cu masca ce-i acoperea veşnic chipul, stînd de vorbă cu Madame de Chagny. L-am auzit pe viconte şoptind:

– Fantoma.

Din stînga mea, venea în fugă Pierre, băiatul. Chiar în clipa aceea, se auzi lîngă mine un clic. M-am întors.

Între două tufe mari, la nici zece metri depărtare, abia distingîndu-se printre umbrele adînci care mai adăstau, se zărea silueta chircită a unui bărbat. Era îmbrăcat tot în negru, dar i-am văzut, pentru o clipă, faţa albă ca varul; în mîna dreaptă ţinea un fel de ţeavă lungă. Am sărit şi-am deschis gura, să strig un avertisment, dar era prea tîrziu. Ceea ce a urmat s-a întîmplat atît de repede, încît va trebui să încetinesc acţiunea, ca să v-o pot înfăţişa.

Pierre o strigă pe mama lui:

– Mamă, putem să mergem acum acasă?

Ea s-a întors către el cu surîsul ei strălucitor şi a întins mîinile zicînd:

– *Oui, cheri.*

Băiatul începu să alerge. Silueta ascunsă în tufişuri s-a ridicat, a întins braţul şi a ţintit spre el cu ceea ce s-a dovedit mai apoi a fi un Colt marinăresc. În clipa aceea am strigat eu, dar ţipătul meu s-a înecat într-un zgomot mult mai puternic.

Băiatul a ajuns la mama lui şi i s-a aruncat în braţe. Dar, ca să nu fie dată jos din cauza greutăţii lui, ea l-a strîns în braţe şi s-a întors, aşa cum ar face orice părinte. Strigătul meu de avertisment şi pocnitura armei se auziră simultan. Am văzut-o pe tînăra femeie cutremurîndu-se, de parcă ar fi fost

lovită în spate, ceea ce s-a şi întîmplat de fapt pentru că, întorcîndu-se, ea se pusese în calea glonţului menit fiului ei.

Omul cu mască se răsuci atunci spre cel care trăsese, văzu silueta dintre tufe, scoase ceva de sub mantie, întinse braţul şi trase. Am auzit pocnetul micului Derringer cu un singur glonţ, dar unul era suficient. La zece metri de mine, asasinul îşi acoperi faţa cu mîinile. Se prăbuşi din tufişuri pe zăpadă şi rămase cu faţa în sus, în răceala zorilor, cu o singură gaură neagră în mijlocul frunţii.

Parcă prinsesem rădăcini îndărătul tufişului. Nu puteam face nici o mişcare. Mulţumesc lui Dumnezeu că s-a întîmplat aşa, oricum, nu mai puteam face nimic. Era prea tîrziu acum, aş fi putut să intervin mai înainte, atunci cînd văzusem şi auzisem atît de multe, dar înţelesesem prea puţin.

La a doua pocnitură de pistol, băiatul, care nu se desprinsese încă, se lăsă din braţele mamei sale, care căzu în genunchi. Pe spate i se întindea deja o pată roşie. Glonţul de plumb nu reuşise să o străpungă şi să ajungă la băiatul din braţele ei, ci îi rămăsese în trup. Vicontele a strigat-o: „Christine!" şi-a dat fuga s-o cuprindă în braţe. Ea s-a lăsat pe spate în îmbrăţişarea lui şi a ridicat privirea, surîzîndu-i.

Părintele Kilfoyle se aşeză în genunchi alături de ea. Îşi smulse eşarfa lată de la brîu, o sărută la ambele capete, apoi şi-o petrecu pe după gît. Începu să se roage repede şi înfocat, cu faţa lui aspră de irlandez brăzdată de lacrimi. Omul cu mască lăsă pistolul mic să-i cadă în zăpadă şi rămase ca o statuie, cu capul aplecat. Umerii i se scuturau de plîns, dar nu se auzea nici un zgomot.

La început, numai băieţelul Pierre părea să nu-şi dea seama ce se întîmplase. Abia ajunsese în braţele mamei sale, că

o şi văzuse murind sub ochii lui. Primul strigăt: „Mama!" fu ca un fel de întrebare. A doua şi-a treia oară, însă, ţipă jalnic. Apoi, ca şi cum ar fi căutat o explicaţie, se întoarse spre viconte: „Tată?"

Christine de Chagny deschise ochii şi privirile i se opriră asupra lui Pierre. Vorbi pentru ultima oară, destul de limpede, înainte ca glasul ei divin să amuţească pentru totdeauna.

– Pierre, acesta nu e, de fapt, tatăl tău. Te-a crescut ca şi cum ai fi fost fiul lui, dar adevăratul tău tată este acela, zise ea, făcînd un semn spre silueta aplecată, cu mască. Îmi pare rău, dragul meu.

Apoi muri. N-am să insist pe tema asta. A murit, pur şi simplu. A închis ochii, şi-a dat ultima suflare, iar capul i-a căzut pe pieptul soţului ei. Se lăsă o linişte mormîntală timp de cîteva secunde care părură o veşnicie. Băiatul se uită de la unul la altul. Apoi, i se adresă vicontelui:

– Tata?

Acu', să vă spun sincer, îl consideram pe aristocratul francez un om cumsecade, drăguţ, dar cam mototol, în comparaţie, să zicem, cu preotul acela dinamic. Dar atunci păru că se umple de energie.

Cadavrul soţiei sale zăcea sprijinit de braţul lui stîng. Îi luă mîna dreaptă şi îi trase un inel de aur de pe deget. Mi-am adus aminte de scena finală de la operă, cînd soldatul cu chipul mutilat îi înapoiase acelaşi inel, ca o acceptare că dragostea lor se terminase pentru totdeauna. Vicontele francez scoase inelul acela de pe deget şi îl puse în palma nefericitului său fiu vitreg.

Părintele Kilfoyle era în genunchi la un metru distanță. Îi dăduse cîntăreței ultima împărtășanie și începu apoi să se roage pentru nemurirea sufletului ei.

Vicontele de Chagny luă trupul neînsuflețit al soției sale în brațe și se ridică. Apoi, bărbatul care crescuse copilul altuia ca pe al lui însuși rosti în engleza lui stîlcită:

– E-adevărat, Pierre. Mama a avut dreptate. Am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru tine, dar nu-ți sînt adevăratul tată. Inelul acesta e-al lui, al celui care ți-e tată în fața lui Dumnezeu. Dă-i-l înapoi. Și el a iubit-o și încă așa cum eu n-am fost în stare vreodată. Eu am s-o iau pe singura femeie pe care am iubit-o înapoi, la Paris, ca să-și găsească odihna în pămîntul Franței. Astăzi, aici, în clipa aceasta, ai încetat să mai fii un copil. Ai devenit bărbat. E momentul să alegi după cum îți dictează inima.

Stătea acolo, cu soția lui în brațe, așteptînd un răspuns. Pierre s-a întors și s-a uitat lung la bărbatul despre care aflase că este tatăl lui de sînge.

Cel pe care ajunsesem să-l numesc simplu Fantoma din Manhattan stătea retras, cu capul plecat, distanța dintre el și ceilalți părînd că o reprezintă pe cea la care fusese condamnat de rasa umană. Era pustnicul, proscrisul etern care a crezut cîndva că poate avea acces la bucuriile omenești, dar care a fost respins. În clipa aceea, întreaga lui atitudine arăta că pierduse cîndva tot ce-i fusese drag și era pe cale să piardă din nou.

Liniștea dură cîteva secunde, timp în care băiatul privi fix înainte, fără să spună nimic. În fața mea se afla ceea ce francezii numesc un *tableau vivant*. Șase siluete, două dintre ele fără viață și patru îndurerate.

Vicontele era în genunchi, cu trupul inert al soției sale strîns la piept. Își lipise obrazul de creștetul ei și-i mîngîia părul negru, ca și cum ar fi vrut s-o liniștească.

Fantoma stătea nemișcată, tot cu capul plecat, învinsă. Darius zăcea la mică distanță de mine, cu ochii deschiși, privind cerul iernii pe care nu mai putea să-l vadă. Băiatul stătea alături de tatăl său vitreg, omul în care crezuse dintotdeauna, dîndu-și seama că ordinea firească, de nezdruncinat, se făcuse țăndări într-un mod violent și inexplicabil.

Preotul era tot în genunchi, cu fața întoarsă în sus, cu ochii închiși, însă i-am văzut mîinile mari strîngînd crucea de metal și buzele rostind o rugăciune tăcută. Mai tîrziu, încă bîntuit de remușcări, pentru că nu fusesem în stare să prevăd ceea ce avea să se întîmple, l-am vizitat acasă, în suburbiile de la Lower East Side. Nici acum nu înțeleg întru totul ceea ce mi-a spus, dar am să vă spun și vouă.

A zis că auzise vaiere fără glas în luminișul acela liniștit. Auzise durerea cumplită a francezului aceluia blînd, la cîțiva pași de el. Auzise durerea uluită a băiatului pe care îl îndrumase vreme de șase ani. Dar mai presus de toate acestea, mi-a spus că auzise altceva. În poienița aceea, se afla un suflet pierdut, care striga chinuit, precum un albatros rătăcit, planînd singur printr-un văzduh de durere, deasupra unui ocean al disperării. Se ruga ca sufletul acela pierdut să-și afle adăpost sigur în iubirea lui Dumnezeu. Se ruga să se întîmple o minune atît de puțin probabilă. Acu', înțelegeți și voi, eu eram un ovrei mucos și obraznic din Bronx. Ce să știu eu despre suflete pierdute, despre mîntuire și miracole? Nu vă pot povesti decît ceea ce am văzut.

Pierre a pornit încet către el. Şi-a ridicat mîna şi i-a scos pălăria cu boruri largi. Mi s-a părut că omul cu mască a scos un geamăt slab. Căci avea o căpăţînă cheală, presărată ici şi colo cu smocuri de păr, iar pielea îi era brăzdată de cicatrice livide şi încreţită precum ceara topită. Fără să spună o vorbă, băiatul îi scoase masca de pe chip.

Acu', să fiu cinstit, am văzut destule trupuri pe mesele de piatră de la Bellevue, multe dintre ele aduse acolo, după ce au stat mai multe zile în fluviul Hudson; am văzut oameni ucişi pe cîmpurile de luptă din Europa. Dar nu am văzut niciodată vreun chip ca acela de sub mască. Numai o porţiune laterală a mandibulei şi ochii din care şiroiau lacrimi, inundînd obrajii răvăşiţi, aveau aspect omenesc pe chipul atît de desfigurat, încît cu greu putea fi atribuit unei fiinţe umane. Înţelegeam, în sfîrşit, de ce purta mască şi de ce se ascundea de lume. Cu toate acestea, stătea acolo expus şi umil în faţa noastră, a tuturor, la mila unui băieţel care-i era fiu.

Pierre rămase multă vreme cu ochii ridicaţi spre chipul acela cumplit, fără să dea vreun semn că ar fi şocat sau cuprins de repulsie. Apoi a lăsat să-i cadă masca din mîna dreaptă. Îl luă pe tatăl său de mîna stîngă şi-i puse inelul de aur pe al treilea deget. În sfîrşit, şi-a întins braţele, l-a îmbrăţişat plîngînd şi-a rostit limpede:

– Vreau să stau aici, cu tine, tată!

Cam asta-i tot, tinerii mei prieteni. În cîteva ore, vestea asasinatului divei se răspîndi în tot New Yorkul. S-a pus totul în cîrca unui fanatic nebun, care fusese el însuşi împuşcat la locul unde făptuise crima aceea. Era versiunea care convenea primarului şi autorităţilor locale.

În ceea ce mă priveşte, ei, bine, aceasta a fost singura poveste din toată cariera mea despre care n-am scris nimic, deşi ştiam că, dacă s-ar fi aflat, aş fi fost concediat. Acum e prea tîrziu s-o mai scriu.

EPILOG

Trupul Christinei de Chagny fu aşezat pentru odihna veşnică alături de cel al tatălui său, în cimitirul unui sătuc din Bretania, de unde se trăgeau amîndoi.

Vicontele, bărbatul acela bun şi cumsecade, s-a retras pe moşia lui din Normandia. Nu s-a mai recăsătorit şi a purtat toată viaţa cu el o fotografie a mult iubitei sale soţii. A murit din cauze naturale în primăvara anului 1940 şi nu şi-a văzut pămîntul natal invadat.

Părintele Kilfoyle s-a stabilit la New York, unde a fondat un refugiu şi-o şcoală pentru copiii nedoriţi şi bătuţi de soartă din Lower East Side. A refuzat orice rang bisericesc care i s-a oferit, rămînînd pur şi simplu părintele Joe pentru generaţii de copii năpăstuiţi. Peste tot, casele şi şcolile lui erau bine dotate, dar n-a dezvăluit niciodată de unde veneau fondurile. A murit, împovărat de vreme, pe la mijlocul anilor cincizeci. Ultimii trei ani şi i-a petrecut într-un azil pentru preoţii bătrîni, dintr-un orăşel din Long Island, unde măicuţele care l-au îngrijit au povestit că stătea foarte mult afară, înfăşurat într-o pătură, uitîndu-se fix către răsărit, peste mare, visînd la o fermă de lîngă Mullingar.

Oscar Hammerstein a pierdut, mai tîrziu, controlul asupra Operei Manhattan, în fața Metropolitanului, care a scos-o din funcțiune. Nepotul lui, Oscar II, a colaborat cu Richard Rodgers la scrierea de librete și muzică de revistă, prin anii patruzeci și cincizeci.

Pierre de Chagny și-a terminat școala la New York, a absolvit Universitatea Ivy League și s-a alăturat tatălui său la conducerea enormei corporații familiale. În timpul primului război mondial, amîndoi și-au schimbat numele din Muhlheim într-altul, încă bine cunoscut și respectat de toată lumea din America zilelor noastre.

Corporația a devenit vestită prin actele sale filantropice în tot felul de domenii sociale, a fondat un institut mare, pentru operații estetice și a creat multe fundații de caritate.

Tatăl s-a retras pe la începutul anilor douăzeci la o proprietate izolată din Connecticut, unde și-a trăit restul zilelor între cărți, tablouri și muzica lui mult iubită. Îl slujeau doi veterani, amîndoi desfigurați foarte tare în tranșee, iar după ziua aceea din Battery Park n-a mai purtat mască niciodată.

Fiul, Pierre, s-a căsătorit o singură dată și a murit de bătrînețe în anul cînd primul american a pus piciorul pe lună. Cei patru copii ai săi trăiesc și acum.

CUPRINS

Prefață 7
1. Confesiunea Antoinettei Giry 24
2. Balada lui Erik Muhlheim 38
3. Disperarea lui Armand Dufour 50
4. Şansa lui Cholly Bloom 54
5. Transa lui Darius 63
6. Rubrica lui Gaylord Spriggs 69
7. Lecţia lui Pierrede Chagny 75
8. Raportul lui Bernard Smith 85
9. Curtoazia lui Cholly Bloom 93
10. Erik Muhlheim jubilează 104
11. Jurnalul intim al lui Meg Giry 112
12. Din jurnalul lui Taffy Jones 116
13. Extazul şi ruga lui Joseph Kilfoyle 135
14. Cronica lui Gaylord Spriggs 142
15. Reportajul lui Amy Fontaine 150
16. Seminarul profesorului Charles Bloom 156
Epilog 185